
ПРИРОДА ПОД ЗАКРИЛА В БУРГАСКА ОБЛАСТ

Учебно помагало за самоподготовка
за състезание "НАТУРА 2000"

Катерина Ангелова

Пловдив
2009

Въведение

Уважаеми приятели на природата,

Настоящото учебно помагало ви предоставя възможност да се запознаете с особеностите на поставеното под закрила природно богатство от уникални места и биоразнообразие в Бургаска област. Книжката е разработена така, че да е от полза при подготовката на участниците в областните състезания „НАТУРА 2000“, организирани от Българска Фондация Биоразнообразие. Целта на състезанията е да се стимулира интерес към защитените територии и видове на местно ниво, да се популяризират международните ангажименти, поети от България за опазването им и да се повиши природозащитната култура на участниците.

Макар да е подготвено специално за състезанието „НАТУРА 2000“, това учебно помагало заедно с другите книжки от поредицата – „Природа под закрила в България“, „Природа под закрила в Благоевградска област“ и „Природа под закрила в Пловдивска област“ биха били полезни и за студенти и природолюбители, изкушени да се запознаят по-подробно с опазването на биологичното разнообразие в България.

Книжката включва информация за категориите защитени територии в Бургаска област – природен парк, резервати, поддържани резервати, защитени местности, природни забележителности, за орнитологично важните места, защитените видове, световно застрашените видове и др. Надяваме се, че събраната информация ще ви помогне и ще улесни опознаването им!

Днес българската природа е поставена под сериозна заплаха, за това обща грижа, но и грижа на всеки от нас, е да опознаем и съхраним природното богатство на България и да го предадем на децата!

Пожелаваме Ви успех и много приятни мигове при срещите Ви с впечатляващото богатство на българската природа!

Учебното помагало се издава в рамките на проект на Българска Фондация Биоразнообразие, одобрен от Министерство на образованието, младежта и науката и финансиран по схемата „Да направим училището привлекателно за младите хора“. Документът се издава с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Българска Фондация Биоразнообразие и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Договарящия орган.

БЪЛГАРСКА ФОНДАЦИЯ
БИОРАЗНООБРАЗИЕ

ISBN 978-954-9959-51-2

Автор: Катерина Ангелова

Снимки: Н. Петков (www.ImagesFromBulgaria.com), Г. Попгеоргиев (www.testudo.bspb.org), К. Методиев (www.bgflora.net), К. Капустин (www.ImagesFromBulgaria.com), П. Янков (www.ImagesFromBulgaria.com), Н. Лазаров (www.ImagesFromBulgaria.com), А. Грозданов (www.ImagesFromBulgaria.com), Неделин (www.ImagesFromBulgaria.com), А. Дуцов (www.ImagesFromBulgaria.com), И. Гьонов, М. Андреева, А. Ковачев, Р. Ценова, К. Ангелова.

Снимка на корицата: Кирил Методиев (www.bgflora.net), странджанска зеленика (*Rhododendron ponticum*)

Българска Фондация Биоразнообразие, Пловдив, 2009

ПРИРОДА ПОД ЗАКРИЛА В БУРГАСКА ОБЛАСТ

Учебно помагало за самоподготовка за състезание "НАТУРА 2000"

Катерина Ангелова

СЪДЪРЖАНИЕ

А. Защитени територии в Бургаска област	2
А.1. Природни паркове в Бургаска област	2
1. "СТРАНДЖА"	2
А.2. Резервати в Бургаска област	3
1. "ВИТАНОВО"	3
2. "РОПОТАМО"	4
3. "СИЛКОСИЯ"	5
4. "СРЕДОКА"	6
5. "ТИСОВИЦА"	6
6. "УЗУНБУДЖАК"	7
А.3. Поддържани резервати в Бургаска област	9
1. "АТАНАСОВСКО ЕЗЕРО"	9
2. "КАЛФАТА"	11
3. "ВЕЛЬОВ ВИР (ВОДНИТЕ ЛИЛИИ)"	12
4. "ПЯСЪЧНАТА ЛИЛИЯ"	12
А.4. Защитени местности в Бургаска област	13
А.5. Природни забележителности в Бургаска област	28
Б. Природни обекти в Бургаска област, защитени по международното законода- телство.....	34
Б.1. Биосферни резервати в Бургаска област	34
Б.2. Обекти в Бургаска област, включени в Рамсарската конвенция	34
Б.3. Орнитологично важни места в Бургаска област	35
Б.4. НАТУРА 2000 защитени зони в Бургаска област	57
В. Защитени видове в Бургаска област.....	62
Г. Видове от Червена книга, разпространени в Бургаска област	70
Д. Ендемити в Бургаска област	74
Е. Реликти в Бургаска област.....	75
Ж. Световно застрашени видове в Бургаска област	77
Използвани източници.....	84

ПРИРОДА ПОД ЗАКРИЛА В БУРГАСКА ОБЛАСТ

Учебно помагало за самоподготовка за състезание "НАТУРА 2000"

А. Защитени територии в Бургаска област:

В Бургаска област има 5 категории защитени територии от общо 6 категории в България. В границите и попадат 1 природен парк, 6 резервата, 4 поддържащи резервата, 51 защитени местности и 37 природни забележителности.

Карта на общините в Бургаска област

А.1. Природни паркове в Бургаска област.

В Бургаска област няма национални паркове, но има един природен парк.

1. "СТРАНДЖА" (разположен в землищата на: гр. Малко Търново, селата Близнак, Бръшлян, Бяла вода, Визица, Граматиково, Евренозово, Заберново, Звездец, Калово, Младежко, Сливарово и Стоилово, от община Малко Търново, както и гр. Ахтопол, гр. Царево, селата Бродилово, Българи, Велика, Варвара, Изгрев, Кондолово, Кости, Резово и Синеморец, от община Царево)

Природният парк е създаден в началото на 1995 г. на площ 116 068,5 ха и обхваща Същинска Българска Странджа с излаз на Черноморското крайбре-

жие между Резово и Царево. Обявен е с цел дългосрочното опазване на уникалната природа във водосборите на реките Велека и Резовска и осигуряване на устойчиво социално-икономическо развитие в района. Природен парк "Странджа" е най-голямата защитена територия в България. Установените 121 типа природни местообитания поставят ПП „Странджа“ на първо място сред защитените територии в Европа. Паркът е единственото място в Европа съхраняващо от терциера до наши дни растителност, характерна понастоящем за Кавказ, Колхида и Черноморското крайбрежие на Мала Азия. Съветът на Министрите на околната среда на Европейския съюз определя Странджа за единствената българска, от общо петте приоритетни за опазване територии в Централна и Източна Европа. Паркът притежава европейско значение по отношение богатството на висшата флора, влечугите и гнездящите птици и световно значение по отношение опазването на бозайниците, безгръбначните животни и горите с терциерна растителност. В природния парк попада най-старата защитена територия в България – резерват "Силкосия". Освен него в парка има още четири резервата: "Узунбуджак", "Витаново", "Средока" и "Тисовица".

Релефът на парковата територия е хълмист, нископланински, силно разчленен със заоблени била и дълбоко врязани стръмни долове. Тук чрез множество меандри протичат двете най-чисти реки в България – Велека и Резовска. Най-високата точка на територията на парка, а и в цяла българска Странджа е връх Голямо Градище (709 м.н.в.). На територията на парка са разпространени 7 почвени типа, като един от тях – жълтозема, в Европа се среща единствено в Странджа. Климатът е топъл и мек и в съчетание с изобилните валежи и високата влажност особено по долините на реките, е причина тук да се съхранят редица терциерно-реликтни видове и съобщества, характерни за понтийско-евксинската вечнозелена флора. Символ на парка е цъфтящата с красиви огромни виолетови цветове странджанска зеленика (*Rhododendron ponticum*). Над 75% от площта на парка е заета от дъбови и букови гори. В тях се срещат кавказки, средноевропейски и мадитерански представители на растителния свят. Това се дължи на своеобразното географско положение на планината Странджа – мост между Европа, Азия и Средиземноморието.

Населените места са общо 21 с около 9000 души. Хилядолетната човешка цивилизация е оставила тук стотици оригинални културни паметници – тракийски долмени, светилища, могили. Очарователни са многобройните параклиси и аязма пръснати сред планината. Интерес представлява и традиционния култов обряд – нестинарство, в село Българи, както и оригиналната архитектура, предания и легенди.

А.2. Резервати в Бургаска област.

1. „ВИТАНОВО“ (разположен в землищата на гр. Малко Търново и с. Бръшлян, община Малко Търново)

Обявен е през 1981 година за опазване на характерна за планината Странджа първична горска екосистема от южноевксински тип. През 1992 г. площта му е увеличена, а през 1995 г. е включен в границите на природен парк „Странджа“. Типичен горски резерват, разположен по северните и североизточно-източните склонове на главното Резовско било в българската част на Странджа, по самата българо-турска граница. Площта на резервата е 1112,4 ха. В него са установени 51 вида дървета и храсти и 411 вида тревисти растения. Широколистните гори са представени от съобщества на източен бук, източен горун, цер, благун и обикновен габър. Като важен компонент на подлеса изпъкват странджанското /понтийско бясно дърво (*Daphne pontica*), подезичестия залист (*Ruscus hypoglossum*), бодливия залист (*Ruscus aculea-*

tus), мушмулата (*Mespilus germanica*) и съвсем ограничено лавровишната (*Laurocerasus officinalis*), колхидският джел (*Ilex colchica*) и калуната (*Calluna vulgaris*). Преобладаващата част от горите са на възраст между 90 и 110 години.

На територията на резерват „Витаново“ са забранени всякакви човешки дейности с изключение на: 1. неговата охрана; 2. посещения с научна цел; 3. преминаването на хора по маркирани пътеки, включително с образователна цел; 4. събиране на семенен материал, диви растения и животни с научна цел или за възстановяването им на други места в количества, начини и време, изключващи нарушения в екосистемите.

2. „РОПОТАМО“ (разположен в землищата на гр.Приморско и гр.Созопол)

Обявен е като резерват през 1992 година за опазването на уникална флора и фауна по крайбрежието край устието на едноименната река, но територията е под защитен режим още от 1962 г. Резерватът има и международен статут като част от Комплекс Ропотамо признат за влажна зона с международно значение по Рамсарската конвенция (За повече информация виж точка Б.2.). Площта на резервата е 1000,7 ха. Той е приютил голямо биологично разнообразие: 60 % от сладководната ихтиофауна, 60 % от видовете от херпетофауната на страната, 50 % от гнездовата орнитофауна, 57 % от видовете бозайници.

Резерватът е местообитание на редки животни. Оттук минава източноевропейският миграционен път на птиците "Виа Понтика". Големият брой влажни зони в този район представляват прекрасна база за гнездене на много птици, както и хранителна база за зимуващите и прелетните птици. На територията на резервата са установени 226 вида птици (бекаси, чинки, дроздове, гривести и речни рибарки, дъждосвирци, диви гъски, пойни и неми лебеди, чапли, пеликани, патици, морски орли, ястреби, лешояди и др.), от които 5 са световно застрашени и 70 са включени в Червената книга на България.

По сухите скалисти места и пясъчните дюни се срещат много влечуги: **шипобедрената** и **шипоопашатата костенурка**, **леопардов** и **вдлъбнаточел**

Леопардов смок
Снимка: А. Грозданов

www.ImagesFromBulgaria.com

смук, **смук мишкар** и различни гущери, а по влажните и мочурливи места – водните костенурки, сивата и жълтоухата водна змия, тритони, зелената крастава жаба, кафявата крастава жаба, жабата дървесница и **балканската чесновница**.

Резерватът се обитава от 50 вида бозайници: благороден елен, елен лопатар, сърни, муфлони, лисици, чакали, **видри** и колонии от прилепи в скалните пещери. Изчезнали видове от бозайниците са мечката, **рисът** и **тюленът монах**.

Ихтиофауната е представена от 14 вида риби, които обитават лиманната зона на реката постоянно: брияната, карагьозката, червеноперката, шаранът, сребрилата каракуда, речният кефал. Много повече са видовете, регистрирани като временни обитатели. Това са черноморският и резовският карагьоз, атерината и др.

В границите на резервата са установени 600 вида висши растения, което е около 15 % от цялата флора на страната. Там се опазват около 11 % от растителните видове, включени в Червената книга на България, което представлява 83 вида (71 редки, 11 застрашени и 1 изчезнал). 16 вида висши растения са ендемити и 23 дървесни и храстови видове са терциерни реликти. На територията на резервата могат да се видят: бряст, ясен, клен, мекиш, черна елша, обикновен габър, келяв габър, обикновен повет, леска, смрадлика, бръшлян, мъждрян, бук, дъб, върба, **хагерово (тракийско) лале, блатно кокиче**. Блатата и разливите са обрасли с тръстика, камъш, папур, перуника, тамарикс, **бърдуче и бяла водна лилия**. По пясъчните дюни са запазени характерните за Южното Черноморие **пясъчна лилия**, морски пелин, див копър и др.

През 2003 г. в резерват "Ропотамо" бе открит Посетителски център. В него са оборудвани зала за демонстрации и информация на туристи. Там всеки посетител може да получи информация за резервата и неговите обитатели, да види филм за природните богатства на резервата, да посети и разгледа обекти по определен маршрут.

На територията на резерват „Ропотамо“ са забранени всякакви човешки дейности с изключение на: 1. Организиран туристически пътувания с лодки по р. Ропотамо; 2. Навлизане на рибарски лодки в устието на р. Ропотамо при бурно море и поддържане на заслон за рибарите на подходящо място; 3. Посещения с познавателна цел по маршрути определени с плана за управление на резервата; 4. Ползване на пътя между отдели 485 и 486 до устието на р. Ропотамо от местни рибари през риболовния сезон от 1 септември до 30 декември.

3. „СИЛКОСИЯ“ (в землищата на селата Българи и Кости, община Царево)

Обявен е като резерват в далечната 1933 година за опазването широколистна смесена гора от дъб и източен бук и характерни за планина Странджа растения, които не се срещат никъде другаде в Европа, освен в Странджа. Това е първият резерват в България и съхранява ценно растително и животинско богатство. Резерватът попада в границите на природен парк „Странджа“. Площта му е 389,6 ха.

В България за пръв път българското ботаническо дружество след Първата Световна война прави конкретно предложение за създаване на резервати. Но благоприятна почва за това се създава с учредяването на Съюза за защита на родната природа през 1928 г. Резерват "Силкосия" е обявен с Постановление № 8485 от 29.06.1933 г. на Министерството на земеделието и държавните имоти като "строго охранителна държавна гора "Горна Еленица - Силкосия" в землището на с. Българи и с. Кости, община Царево, област Бургаска, с площ 10 226 декара (1022,6 ха). Като мотив за обявяване в Постановлението е записано: "Поради особено ценните и редки горски дървесни породи, както и поради характерната храсталачна и тревна растителност, които представляват грамаден интерес от дендрологично, флористично, фитогеографско и екологическо гледище държавната гора "Горна Еленица - Силкосия" се обявява за резерват, в който за в бъдеще се забранява всякакво ползване било от гората, било от пашата, било от дивеча, освен за научни цели и с предварително, специално разрешение от Министерството на земеделието и държавните имоти". На 29.06.2003 г. бе честван неговия 70-годишен юбилей.

Растителното богатство на Резерват "Силкосия" е значително, но не е напълно проучено. До сега е установено наличие на 260 вида висши растения, разпределени в 63 семейства и 190 рода. Това представлява 22,6 % от странджанската флора и придава висока стойност на защитената територия. Установени са 16 вида реликтни и 3 вида ендемични растения.

Наред с представители на средиземноморската флора, в резервата се срещат южноевксински и понтийски видове, които придават неповторимия вид на съобществата, като: **странджанска зеленика** (*Rhododendron ponticum*), **лъжник/странджански дъб** (*Quercus hartwissiana*), понтийско бясно дърво (*Daphne pontica*), битински синчец (*Scilla bithinica*), мушмула (*Mespilus germanica*), източен лопух (*Trachystemon orientale*), чашкова звъника (*Hypericum calycinum*) и др. В резервата се срещат и повече от 50 защитени животни – бозайници, птици, влечуги.

На територията на резервата са забранени всякакви дейности, с изключение на: 1. неговата охрана; 2. посещения с научна цел; 3. преминаването на хора по маркирани пътеки, включително с образователна цел; 4. събиране на семенен материал, диви растения и животни с научна цел или за възстановяването им на други места в количества, начини и време, изключващи нарушения в екосистемите.

4. „СРЕДОКА“ (разположен в землищата на гр. Малко Търново и с. Стоилово, община Малко Търново)

Обявен е през 1989 година за опазване на характерни за планина Странджа горски екосистеми. Попада в границите на ПП „Странджа“. Той се отличава от другите странджански резервати. В него има букови гори с лавровишня и джел, но има и особен вид дъбови гори на стръмни терени, смесени с **лъжник**. Няма друг резерват на Странджа с толкова поляни и открити пространства – **калуна** и пасища, оазис в труднодостъпното ждрело на студената река Айдере.

Резерватът е разположен на няколко километра от Малко Търново, по посока с. Стоилово. Площта му е 607,8 ха. и е ограничена на север от реката Айдере – приток на р. Велека. Горите на масива, който обхваща местностите Равнака, Средока, Св. Марина и Острата чука, са съхранени до голяма степен поради недостъпността до тях.

Преобладаващата част от територията на резервата е заета от гори, сред които преобладават смесените насаждения – смесени дъбови или смесени от източен бук, източен горун и благун. Има и чисти гори от източен бук на възраст 140 години. Средната възраст на горите е около 77 години.

В резервата са установени редки растения като понтийското бясно дърво, **странджанска боровинка**, **червена пираканта** (*Piracantha coccinea*), чашковидната звъника (*Hypericum calycinum*) и др. Особено ценни са разположеното в централната част на резервата голямо находище от лавровишня (*Laurocerasus officinalis*) и компактните групи от колхидски джел (*Ilex colchica*), който в отделни екземпляри достига до 6 м височина и 10 см в диаметър.

На територията на резерват „Средока“ са забранени всякакви човешки дейности с изключение на: 1. неговата охрана; 2. посещения с научна цел; 3. преминаването на хора по маркирани пътеки, включително с образователна цел; 4. събиране на семенен материал, диви растения и животни с научна цел или за възстановяването им на други места в количества, начини и време, изключващи нарушения в екосистемите.

5. „ТИСОВИЦА“ (в землището на с. Кондолово, община Царево)

Обявен е като резерват през 1990 година за опазването на едно от малкото естествени находища на **тис** в планината Странджа. Резерватът попада в границите на Природен парк „Странджа“. Площта му е 749,3 ха. Намира се в трудно достъпен район в близост до селата Българи и Кондолово, от двете страни на река Тисовица при надморска височина 100 – 300 м. Той е типичен горски резерват. В него се срещат редки за страната животински и растителни

видове (**странджанска зеленика**, понтийско бясно дърво, колхидски джел, **обикновен тис**). На територията на резервата са забранени всякакви дейности, с изключение на: 1. неговата охрана; 2. посещения с научна цел; 3. преминаването на хора по маркирани пътеки, включително с образователна цел; 4. събиране на семенен материал, диви растения и животни с научна цел или за възстановяването им на други места в количества, начини и време, изключващи нарушения в екосистемите.

Странджанска зеленика
(*Rhododendron ponticum*)
Снимка: Р. Ценова

6. „УЗУНБУДЖАК“ (разположен в землището на с. Сливарово, община Малко Търново)

Обявен е през 1956 година за опазване на вековни широколистни смесени гори от дъб и източен бук. През 1977 г. е включен в листата на биосферните резервати, а по-късно попада и в границите на Природен парк „Странджа. Площта на резервата е 2529,6 ха. Разположен е върху най-дългото отклонение на Резовското било – Узунбуджак, завършващо с двата буджака – големия и малкия. Етимологията на името идва от турски език ("узн" – дълъг и "буджак" – тихо, закътано място). Границите на този резерват следват естествените граници на релефа: от юг и от изток е граничната с Турция река Резовска, от север – притокът на Резовска – р. Лопушница, а от запад – ниско било (200 м н.в.), което от Зибкова поляна се спуска в южна и северна посока към двете реки. Най-ниската точка в резервата е при вливането на р. Лопушница в р. Резовска (25 м. н. в.), а най-високата е връх Карието (282 м. н. в.).

Узунбуджак попада в преходно-средиземноморската климатична зона. Стръмните и много стръмните терени в резервата, са 47 %, което придава типичен планински вид на тази защитена територия. Основните скали са предимно глинести шисти, но се срещат и филити и мергели, със значително участие на варовици и кварцити. На много места склоновете са неустойчиви и образуват действащи свлачища, особено в Лопушница и Дяволски дол.

Най-голямата река в резервата е Резовска или още Резвая. Тя извира от територията на Република Турция. Долината и е силно врязана, а бреговете и са стръмни. По течението си има много прагове и бързеи и в нея се вливат много притоци. Най-големият и ляв приток е р. Лопушница. В западната част на резервата Лопушница също има много притоци. В централната част на резервата събира водите си р. Кератарски дол. Останалите многобройни малки потоци, по-големи от които са Живашки дол и Ухленски дол, са с непостоянен воден дебит и също се вливат в р. Резовска, по която има големи и дълбоки вирове, които и през най-сухите летни месеци са пълни с вода. Почвите са дълбоки, предимно канелени и жълтоземи.

Резерватът има важно място в националната система от защитени територии – по площ той е на шесто място в страната, **а в мащабите на природния парк Странджа е най-голямата защитена територия.**

Растителността в резервата е горска и принадлежи към южноексинския тип мезофитна широколистна горска растителност с основни видове – източен бук и източен горун с характерно участие на терциерни реликти като **странджански дъб**, лавровишня, **странджанска зеленика**, понтийско бясно дърво, колхидски джел, чашковидна звъника, странджанска боровинка, кавказка иглика, дива мушмула и др. В резервата са установени 651 вида и подвидове висши растения, принадлежащи към 329 рода и 85 семейства.

Във фаунистично отношение резервата все още не е подробно проучен. Много богата и разнообразна е орнитофауната. Тук могат да се видят обикновен мишелов, ястреб-вработар, земеродно рибарче, воден кос, хвойнов дрозд, планинска стърчиопашка, сива овесарка, черешарка, черногушо ливадарче. Множество хралупести дървета създават благоприятни условия за гнезденето на няколко вида кълвачи (зелен, голям и малък пъстър кълвач, черен и белогръб кълвач). Прелетни видове са: белоопашат мишелов, малък креслив орел, различни видове соколи, кукувица, лястовици, черен щъркел и др. "Узунбуджак" се обитава и от много видове земноводни и влечуги. Срещат се голяма крастава жаба, голяма водна жаба и дългокрака горска жаба; зелен и горски гущер, слепок, балкански гекон и няколко вида змии - медянка, голям стрелец, **смок мишкар**, **леопардов смок**, **вдлъбнаточел смок** и др. От ри-

бите най-характерният вид е ендемичният **резовски карагъоз**. Среща се и черна мряна.

Голямото флористично и фаунистично богатство, което притежава „Узунбуджак“, и редките реликтни видове, които са защитени в него, определят особено важното му място в запазването на биоразнообразието в страната.

От висшите растения 61 са с консервационно значение – това са около 46% от растенията с подобен статут

Вдлъбнаточел смок
(*Malpolon insignitus*)

Снимка: К. Капустин

www.ImagesFromBulgaria.com

в ПП "Странджа". От тях – 47 са в Червена книга на България (38 с категория „рядък“ и 9 с категория „застрашен“), 22 вида са в списъка на защитените растения, 3 вида са в Приложение № 1 на Бернската конвенция, 4 вида са в списъка на редките, застрашени и ендемични растения в Европа.

Благоприятен фактор за съхраняването му от човешко въздействие е, че почти цялата резерватна територия е зад граничните съоръжения. В резерват „Узунбуджак“ са забранени всякакви човешки дейности с изключение на: 1. неговата охрана; 2. посещения с научна цел; 3. преминаването на хора по маркирани пътеки, включително с образователна цел; 4. събиране на семенен материал, диви растения и животни с научна цел или за възстановяването им на други места в количества, начини и време, изключващи нарушения в екосистемите.

А.3. Поддържани резервати в Бургаска област.

1. „АТАНАСОВСКО ЕЗЕРО“ (в землището на гр. Бургас)

Повечето хора, които пътуват по пътя Бургас – Варна, не обръщат внимание на обширните водни площи от двете му страни на север от Бургас. Те едва ли знаят, че минават покрай най-богатото на птици място в България. Това изключително орнитологично разнообразие е привлякло вниманието на учените още през миналия век.

Обявен е през 1980 г. за опазване на редки и изчезващи в страната и в Европа, гнездящи прелетни и зимуващи птици. Той има и международен статут, като още през 1984 г. е признат за влажна зона с международно значение по Рамсарската конвенция (За повече информация виж точка Б.2.).

През 1999 г. „Атанасовско езеро“ е прекатегоризиран в поддържан резерват, а през 2003 година е приет и план за управлението му. На площ от 1074,5 ха. поддържаният резерват „Атанасовското езеро“ е разположен на 4 км североизточно от Бургас и представлява плитка свръхсолена лагуна, свързана с околните солени блата, система от канали, обрасли с блатна растителност, кристализатори, заобиколени от дига и сладководен канал. Разделено е на две части от пътя Бургас – Варна, северна и южна част и има средна дълбочина 30 см. Разположено е на 1,5 м. под морското равнище, поради което е силно уязвимо, но през последните десетилетия в резервата няма изчезнали видове, въпреки негативните фактори, които му влияят.

Резерватът е един от малкото примери, в които човешката дейност (солодобива в случая) е довела до благоприятни за биоразнообразието последици. Солниците тук съществуват от 1906 г., когато езерото е било дадено на концесия за 30 г. за строеж на солници. Те били изоставени по време на Първата световна война, въпреки започналия им строеж. Наводненията, вятърът и дъждовете разрушили валовете и дигите. Едва през 1921 г. езерото се преотстъпва на германско акционерно дружество, което значително разширява площта и през 1934 г., т. нар. "северни солници", (сегашната резерватна територия), дават първата си продукция. След 9.09.1944 г. създаденото държавно солодобивно предприятие е експлоатирано солниците без прекъсване, докато през 1973 г. 170 ха от северната част са били обявени за защитена местност, а на по-късно на 12.08.1980 г. е обявен и резервата. И сега на територията на резервата са разположени изпарителите на Черноморски солници, чиято основна дейност е добивът на морска сол. Добивът на сол се извършва по примитивен начин, който е напълно щадящ и не влияе отрицателно на обитателите на резервата.

В района на Атанасовското езеро са установени 316 вида птици (от приблизително 400 вида, срещащи се на територията на цялата страна), които мигрират, зимуват или гнездят в резервата. От тях 9 са световно застрашени,

83 вида са включени в Червената книга на България, а 170 вида са с европейско природозащитно значение. Някои от видовете с високо консервационно значение са **къдроглав пеликан** (*Pelecanus crispus*), **червеногуша гъска** (*Branta ruficollis*), **тънкоклюн свирец** (*Numenius tenuirostris*), **ливаден дърдавец** (*Crex crex*), **белоока потапница** (*Aythya nyroca*).

Символ на резервата е **блатната лястовица**, наричана още **кафявокрил огърличник** (*Glareola pratincola*). В езерото гнезди преобладаващата част от българските популации на **саблеклюна** (*Recurvirostra avosetta*) и на **морския дъждосвирец** (*Charadrius alexandrinus*).

Тъй като не замръзва през зимата, Атанасовското езеро е място с международно значение за концентриране на зимуващи водолюбиви птици, като бял ангъч, фиш, шилоопашата патица, зеленоглава патица, къдроглав пеликан, голяма белочела гъска.

Най-привлекателна е есенната миграция на птиците над Атанасовското езеро. **То се намира на прелетния път Via Pontica и е типично място с тесен фронт на миграция за значителна част от прелетните птици от Северна, източна и Централна Европа.** Това е мястото с най-голяма концентрация по време на миграция на **розовия пеликан** (*Pelecanus onocrotalus*), **къдроглавия пеликан** (*Pelecanus crispus*), **тръстиковия блатар** (*Circus aeruginosus*), **вечерната ветрушка** (*Falco vespertinus*) и на второ място (след Босфора) по концентрация на **малкия креслив орел** (*Aquila pomarina*). Заедно с останалите бургаски езера е едно от най-благоприятните места за нощуване на пеликаните и щъркелите между делтата на Дунав и Босфора. По време на прелет е установяван и изключително редкият световно застрашен вид – **тънкоклюния свирец** (*Numenius tenuirostris*).

Флората на резервата е представена от водолюбиви и крайбрежни видове. Езерото е заобиколено от тръстикови масиви, които дават убежище на многобройни обитатели. Установени са повече от 250 вида висши растения. Многобройни участъци са обрасли в различна степен с **европейска солянка** (*Salicornia europaea*). 6 вида висши растения са включени в Червената книга на България. Наред с блатния ирис (*Iris pseudocorus*), гърлицата (*Limonium gmelinii*) и мерендерата (*Merendera sobolifera*), тук се срещат и множество орхидеи. Най-интересен техен представител е птичето гнездо. Тя е почти безцветна, понеже е безхлорофилен вид, а корените ѝ са така оплетени, че наподобяват птиче гнездо, откъдето е дошло и името ѝ. Друг интересен вид е **пърчовката** (*Himantoglossum caprinum*). През пролетта често срещан вид е **маймунския салеп** (*Orchis simia*), на който всяко цветче наподобява миниатюрна маймунка.

В резервата се срещат 17 вида риби, по-голямата част от които са включени в Червената книга на България като застрашени (кавказко попче, тригла бодливка, деветигла бодливка и др.). Повечето от тях, поради малките си размери не представляват стопански интерес за човека и високата им численост е предпоставка за голямо разнообразие от рибоядни птици.

Бозайниците са представени от 12 вида гризачи, 5 вида насекомоядни и 6 вида прилепи. Особен интерес за опазване на видовото разнообразие представляват най-малкият бозайник на планетата – **етруската земеровка, полевката на Гюнтер, европейският лалугер, видрата**. Срещат се още невестулка, лисица, дива свиня и чакал.

Гръбначните животни, особено птиците са пряко зависими от специфичните безгръбначни, които обитават езерото. С най-голямо значение е солничното раче **артемия** (*Artemia salina*), което е важен хранителен ресурс за водолюбивите птици. Тук е единственото ѝ значимо местообитание.

През 2001 година РИОСВ – Бургас изгради специално укритие за наблюдение на птици с цел да се популяризира резервата и да се улесни срещата с обитателите му. Укритието се намира в края на Бургас, на изхода за Варна, на самата граница на резервата в южната част на езерото и е лесно достъпно за посещение, както с автомобил и градски транспорт, така и с велосипед и пеш. Построено е по английски модел, със специални прозорци за наблюдение, така че да не се безпокоят птиците в близост. Укритието разполага с подходяща оптика и предлага информация за всичко важно и интересно, свързано с живота на резервата. На телефон 056/ 813 212 можете да направите заявка за посещение.

**Укритие за наблюдение на птици
ПР „Атанасовско езеро”**
Снимка: М. Андреева

На територията на поддържания резерват „Атанасовско езеро” са забранени всякакви човешки дейности с изключение на: 1. Поддържане на дигите и солеността във водите на резервата чрез технологията на традиционния солдобив; 2. Ремонтни работи на дигите и каналите в периода 30.07. - 01.04.; 3. Мероприятия подпомагащи гнезденето на птиците; 4. Регулиране числеността на хищните бозайници – лисици, чакали, порове, белки, енотовидно куче; 5. Паша на крави и овце в Азмак дере; 6. Добив на артемия на определени места след 30 юли; 7. Добив на медицинска кал в югозападния край на резервата.

2. „КАЛФАТА” (разположен в землищата на с. Дюля, община Руен и с. Поляците, община Дългопол)

Обявен е през 1968 година за опазване на типична за района вековна смесена широколистна гора, с участие на зимен дъб, благун, цер, бук, габър. През 1999 година е прекатегоризиран в поддържан резерват. Намира се на границата между Бургаска и Варненска област, като негови територии има и в двете области. Площта на поддържания резерват е 46,9 ха. До утвърждаване на план за управление в поддържания резерват се разрешава извършване на следните дейности: 1. Извеждане на санитарни сечи при съхнене на повече от 5 % от дървостоя; 2. Поддържащи и възстановителни мероприятия; 3. Използване на биологични средства за растителна защита.

3. „ВЕЛЪОВ ВИР (ВОДНИТЕ ЛИЛИИ)“ (в землището на гр. Созопол)

Обявен е през 1962 година за опазване на голямо находище на **бяла водна лилия**, жълта водна лилия (**бърдуче**), **блатно кокиче** и лонгозна (заливна) гора с преобладание на ясен. През 1999 година е прекатегоризиран в поддържан резерват. Площта на поддържания резерват е 13,6 ха, като той обхваща част от старото корито на река Ропотамо. Пътят за блатото Вельов вир минава под сенчест тунел от дървета и увивни растения. Влиза се по специално направен дървен мост. По водите му плават стоици нежно бели и жълти цветове на водни лилии и бърдучета. На територията на поддържания резерват „Вельов вир“ до приемането на план за управлението му са забранени всякакви човешки дейности с изключение на: 1. Поддържане на водния режим; 2. Поддържане на популацията на водната лилия; 3. Използване на биологични средства за растителна защита.

4. „ПЯСЪЧНАТА ЛИЛИЯ“ (в землището на гр. Созопол в м. Каваците)

Обявен е през 1962 г. за опазване на едно от най-големите находища на **пясъчна лилия** (*Pancratium maritimum*) върху пясъчни дюни. През 1973 г. площта му е увеличена, а през 1999 г. е прекатегоризиран в поддържан резерват. Площта на поддържания резерват е 0,60 ха. В България пясъчната лилия, освен в този резерват се среща в ЗМ „Иракли“, по пясъчните дюни в резерват „Ропотамо“ и по крайбрежни дюни между Ахтопол и Резово.

Пясъчната лилия е едно от 14^{-те} вида растения от Червената книга на България, които се срещат по пясъци, формирайки т. нар. псамофитна растителност. От няколко луковички се образуват големи зелени туфи, високи до 1 м, като през юли и началото на август се появяват изящните цветове с много фин аромат. Растението може да използва дори солена вода за да оцелее. Размножителните му способности са много добри. Това може би е все още причината да се видят доста цъфтящи лилии. През септември по пясъка може да откриете малки черни въглени – това са семената на пясъчната лилия. Ако вятърът успее да ги зарови в пясъка, на следващата година има голяма вероятност от тях да поникнат нови растения. Растението може да се размножава и с луковички. Отпъкването от плажувачите и застрояването на пясъчните ивици

представяват опасност за изчезване на това красиво растение. На територията на поддържания резерват „Пясъчната лилия“ до приемането на план за управлението му са забранени всякакви човешки дейности с изключение на премахване на рудерална растителност и възстановяване и поддържане на популацията на пясъчната лилия.

А.4. Защитени местности в Бургаска област.

1. „БАКЪРЛЪКА“ (в землището на с. Равадиново, община Созопол)

Обявена е през 2004 година за опазване на естествено местообитание на **хагерово (тракийско) лале** (*Tulipa hageri*, синоним *T. thracica*) и съобщества на други защитени и редки растения, забележителен ландшафт и скали. Площта на защитената местност е 7,2 ха. На територията на защитената местност е забранено: бране на диви цветя, събиране на билки, кастрене, чупене на клони и увреждане на дърветата; провеждане на горскостопански мероприятия през периода 1 февруари - 30 юли; внасяне на нехарактерни за района растителни и животински видове; сечи, освен санитарни и отгледни; паша на домашни животни; строителство, разкриване на кариери и други дейности, които водят до промяна и унищожаване на ландшафта или водния режим на местността.

2. „БАТАКА - ЕСТЕСТВЕНО НАХОДИЩЕ НА СТРАНДЖАНСКИ ДЪБ“

(разположена в землището на с. Близнак, община Малко Търново)

Обявена е през 2006 година за опазване на естествени смесени дъбово-габъррови гори с участие на **странджански дъб – лъжник** (*Quercus hartwissiana*). Площта на защитената местност е 40,24 ха. На територията и са забранени: всякакво строителство; разкриване на кариери, провеждане на минно-геоложки проучвания; извеждане на сечи с изключение на санитарни; паша.

3. „БЕЛИЯ КАМЪК“ (в землищата на селата Богданово и Варовник, община Средец)

Обявена е през 1994 година за опазване на естествените местообитания на защитени и редки видове птици, включени в Червената книга на Република България и в списъка на застрашените видове в Европа. Площта на защитената местност е 450,8 ха. На територията на защитената местност са забранени: убиване, улавяне, опръстеняване и безпокоене на гнездящите птици, разваляне на гнездата, събиране на яйца или малките им; строителство, разкриване на кариери и други дейности, с които се изменя естественият облик на местността или водният и режим; сечите, освен отгледни и санитарни; всякакви горскостопански мероприятия по време на размножителния период на птиците от 1 март до 31 юли; залесяване с неприсъщи за района видове; пашата на кози и свине.

4. „БЛАТОТО“ (в землището на гр. Созопол)

Обявена е през 1970 година за опазване на естествено находище на **блатно кокиче** (*Leucojum aestivum*). Площта на защитената местност е 29 ха. В нея са забранени разораването, отводняването или изменянето начина на ползуване на терените, което би довело до унищожаване находищата на блатното кокиче. Забранена е пашата на добитък и косенето на ливадите преди прибирането на блатното кокиче – не по-рано от 30 май.

5. „БОСНА“ (в землището на с. Бяла вода, община Малко Търново)

Обявена е през 1990 година за опазване на естествените местообитания на защитени и редки видове птици. Попада в границите на ПП „Странджа“. Площта на защитената местност е 51,7 ха. На територията на защитената местност са забранени: убиването, улавянето и безпокоенето на птиците, развалянето на гнездата, събирането на яйцата и на малките им; ловуването; сечите освен

санитарни; строителството, разкриването на кариери и други дейности, с които се изменя естествения облик на местността или водния и режим.

6. „БУРГАСКИ СОЛНИЦИ“ (в землищата на с. Рудник и гр. Бургас)

Обявена е през 2007 година и обхваща бившата буферна зона на поддържан резерват „Атанасовско езеро“. Обявена е с цел предотвратяване на негативно човешко въздействие в близост до строгата резерватна територия. В защитената местност е забранено строителството на сгради и пътища, с изключение на разширението на пътя Бургас – Поморие, забранено е още разкриването на кариери, изменянето на водния режим, замърсяването с химически вещества, промишлени и битови отпадъци, създаването на лични и помощни стопанства за домашни животни, ловуването, гърменето и използването на водоемите за развъждане на диви и домашни животни, събирането на яйца и развалянето на гнездата на птиците и засипването на крайбрежната езерна ивица. В защитената местност е разрешен солодобив и калодобив, без да се нарушават екологичните условия, разрешено е изграждането на база за научни изследвания и на парк "Езеро" в южната част на езерото.

7. „ВАЯ“ (в землището на гр. Бургас)

Обявена е през 1997 година за запазване местообитания на защитени и редки видове птици включени в Червената книга на България и в списъка на застрашените видове в Европа. Площта на защитената местност е 379,35 ха. От 2002 година има и международен статут, като е призната за влажна зона с международно значение

по Рамсарската конвенция (За повече информация виж точка Б.2.). На територията на защитената местност „Вая“ е забранено: всякакво ново строителство и промяна на водния режим, определен за съществуващата помпена станция, басейни и канали във връзка с дейността на рибовъдното стопанство; замърсяването на водите по какъвто и да е начин; разораването на съществуващите ливади и крайбрежни участъци;

Поен лебед (*Cygnus cygnus*)

Снимка: Н. Петков

безпокоенето на птиците през размножителния период, събирането на яйца и опръстеняването на малки; ловът на водоплаващ дивеч; пашата на кози и свине; опожаряването на блатата растителност; риболовът в акваторията на защитената местност. В защитената местност са разрешени: промишления риболов само след ежегодно определяне на рибните запаси и квотите за улов извън периода 1 март – 31 юли; риборазвъдна дейност, която не е в противоречие с режимите на защитената местност; традиционното ползване на земите от селскостопанския фонд, при спазване на изброените забрани; коситбата на папур и тръстика в периода 1 септември – 15 февруари; пашата на домашни животни (овце и крави) в заблатените ливади; ловуването на едър дивеч (диво прасе и сърна); регулирането числеността на хищниците при необходимост и след съгласуване с МОСВ.

8. „ВЕЛЕКА“ (в землищата на селата Бръшлян, Звездец и Стоилово, община Малко Търново)

Обявена е през 1989 година за опазване на първичните горски екосистеми и живописния каньон на р. Велека. Попада в границите на ПП „Странджа“. Площта на защитената местност е 1546,3 ха. На територията и са забранени: всякакво строителство, разкриването на кариери, минно-геоложки и други дейности, с които се изменя естествения облик на местността или водния и режим; извеждането на сечи, освен отгледни, санитарни и селекционни; ловуването, освен за регулиране числеността на хищници (лисици, чакали, диви кучета, диви прасета) в периода 1 септември – 1 март, при доказана необходимост; безпокоенето и улавянето на диви животни, събирането и унищожаването на яйцата и гнездата на птиците; късането на цветя; използването на химически средства за растителна защита; събирането на билки, гъби и горски плодове за търговски и промишлени цели; залесяването с иглолистни и други нехарактерни за района дървесни видове. В защитената местност са разрешени пашата на домашни животни, без кози; използването на химически средства за растителна защита в обработваемите земи от поземления фонд; стопанисването на земите от поземления фонд по традиционния начин на стопанисване.

9. „ГОРНА ЕЛЕНИЦА“ (в землищата на селата Българи и Кости, община Царево)

Обявена е през 2007 година и обхваща бившата буферна зона на резерват „Силкосия“. Обявена е с цел предотвратяване на негативно човешко въздействие в близост до строгата резерватна територия. Площта на защитената местност е 91,1 ха и попада в границите на ПП „Странджа“. В защитената местност са забранени: се строителство на сгради и пътища от републиканската пътна мрежа; разкриване на кариери, промяна на водния режим и естествения облик на местността; лагеруване и палене на огън извън определените места; ловуване; залесяване с неприсъщи за района дървесни видове. В защитената местност се разрешава: извеждане на сечи, предвидени в горите със специално предназначение; провеждане на ловностопански мероприятия; паша на стопански животни (без кози) в определените с лесоустройствени проекти пасищни площи; косене на сено.

10. „ГРАДЕВ СРЕДОК“ (в землищата на гр. Малко Търново и с. Стоилово, община Малко Търново)

Обявена е през 2007 година и обхваща бившата буферна зона на резерват „Средока“. Обявена е с цел предотвратяване на негативно човешко въздействие в близост до строгата резерватна територия. Площта и е 160,2 ха и попада в границите на ПП „Странджа“. На територията на защитената местност са забранени: строителството на сгради и пътища, геоложки проучвания и разкриване на кариери; голи сечи и залесяване с неприсъщи за района дървесни видове; ловуването; пашата на домашни животни; използването на химически средства за растителна защита. В защитената местност е разрешено извеждане на сечи предвидени за горите със специално предназначение.

11. „ДОКУЗАК“ (в землището на гр. Малко Търново)

Обявена е през 1991 година за опазване естествено находище на **кримски чай** (*Sideritis syriaca*). Попада в границите на ПП „Странджа“. Площта на защитената местност е 5 ха. В нея са забранени: строителството и всякакви други дейности, с които се изменя естествения облик на местността или водния и режим; внасянето на нехарактерни за района растителни и животински видове; сечи, освен санитарни; паша на всякакви домашни животни; събирането на билки, брането на букети, унищожаването на диворастящи растения.

12. „ЕСТЕСТВЕНО НАХОДИЩЕ НА ПИРЕН в местността ДЯДО ВЪЛЧО“

(в землището на с. Кости, община Царево)

Обявена е през 2006 година за опазване на естествено находище на растението **пирен** (*Erica arborea*). Площта на защитената местност е 22,39 ха и попада в границите на Природен парк „Странджа“. В нея са забранени: сеченето, кастренето и повреждането на дърветата, а също така и изкореняването на всякакви растения.

13. „ИРАКЛИ“ (в землището на с. Емона, община Несебър)

Обявена е през 1994 година за опазване на типични крайбрежни местообитания на защитени, застрашени и редки растителни видове (**пясъчна лилия**, **морски ранилист**, пясъчна млечка, **морски ветрогон**, татарски млечник) и

Морски ранилист
(*Stachys maritima*)

птици. Площта на защитената местност е 42,3 ха. В нея са забранени: строителството, разкриване на кариери и други дейности, с които се изменя естествения облик на местността, с изключение на строителството, свързано с осъществяването на поддържащи, възстановителни и охранителни дейности, включително изграждане на съоръжения за противопожарна защита и наблюдение на растения и птици; забранено е още внасянето на нехарактерни за района растителни видове; извеж-

дането на сечи, освен санитарни; бране на цветя за букети, изкореняване на растения, събиране на билки; паша на домашни животни; ловуване; улавяне и безпокоене на птиците, разваляне на гнездата, събиране на яйцата и на малките им; къмпирание и палене на огън извън определените за това места; достъпа на моторни превозни средства в ивицата между пътя за с. Емона и морето.

14. „КАЗАКОВ ВИР“ (в землището на с. Индже войвода, община Созопол)

Обявена е през 2003 година за опазване на естествени местообитания на редки растителни и животински видове, както и характерен ландшафт, скални образувания и карстов извор. Площта на защитената местност е 35,3 ха. На територията на защитената местност са забранени извеждането на голи сечи, пашата и внасянето на нехарактерни за района растителни и животински видове.

15. „КАЛИНАТА“ (в землищата на гр. Несебър и селата Кошарица и Тънково, община Несебър)

Обявена е през 1970 година за опазване на естествено находище на **блатно кокиче** (*Leucojum aestivum*) и уникално растително съобщество в лонгозна гора "Калината". Площта и е увеличавана на два пъти – през 1991 и през 2003 година. Площта на защитената местност е 109,2 ха. В нея са забранени разораването, отводняването или изменянето начина на ползване на терените, което би довело до унищожаване находищата на блатното кокиче.

Забранена е пашата на добитък и косенето на ливадите преди прибирането на блатното кокиче – не по-рано от 30 май.

16. „КОКЕТРАЙС“ (до гр. Несебър)

Обявена е през 2001 година за опазване на **пясъчна банка Кокетрайс** и на бентосна фауна в Черно море. Площта на защитената местност е 760 ха. В нея са забранени добива на пясък без положително решение по ОВОС; добива на миди, рапани и риболов чрез дънно тралене и драгиране; замърсяване с нефтени продукти и други отпадъци.

17. „КОЛОКИТА“ / „КОРЕНЯТА“ (в землището на град Созопол)

Обявена е през 1970 година за опазване на характерни крайбрежни псевдофиорди и скални образувания. Площта на защитената територия е 65 ха. От 2001 г. има приет план за управление. На територията и се забранява: сечене, чупене, изкореняване, кастриране, обелване на дърветата и храстите, изкореняване и късане на цветята, дълбаене на подписи, засичане, боядисване, както и всякакви действия, които водят до повреждане или унищожение на растителността, скалите и замърсяване на водите; пашата на добитък от всякакъв вид и през всякакво време; преследване, ловене и убиване на всякакви животни; ловуването и гърменето с огнестрелно оръжие и други средства; повреждането или разрушаването чрез къртене, копаене, драскане на скалите или скалните образувания, намиращи се в границите на защитената местност; преминаването на превозни средства и откриване на нови пътища; копаене и вадене на пясък, глина и събиране на пясъчната покривка, къртене на камъни, хвърляне на сгурия и други промишлени отпадъци, както и всякакви действия, които нарушават природната обстановка около защитения обект.

18. „КОРИЯТА“ (в землището на гр. Камено)

Обявена е през 1995 година за опазване на гора от полски бряст. Площта на защитената местност е 24,4 ха. На територията на защитената местност е забранено: всякакво строителство, разкриване на кариери и други дейности, с които се изменя естественият облик на местността или водният и режим; извеждането на реконструкционни сечи и залесяване с неприсъщи дървесни видове; увреждането, изкореняването и унищожаването на естествената растителност, брането на цветя за букети, събирането на билки; пашата на кози; замърсяването с битови, промишлени и строителни отпадъци.

19. „КОРИЯТА“ (в землището с. Равнец, община Бургас)

Обявена е през 1995 година за опазване на естествена гора от летен дъб. Площта на защитената местност е 11,60 ха. На територията на защитената местност е забранено: строителството, разкриването на кариери, изземването на инертни материали, корекцията на речните корита, както и други дейности,

променящи естествения облик на местността или водния и режим; извеждането на реконструкционни сечи и залесяването с неприсъщи дървесни видове; увреждането, изкореняването и унищожаването на естествената растителност, брането на цветя за букети, събирането на билки; пашата на кози; замърсяването с битови, промишлени и строителни отпадъци.

20. „КРИВИНИЗОВО“ (в землището на с. Звездец, община М. Търново)

Обявена е през 1991 година за опазване на естествени горски съобщества от благун, горун, източен бук, с подлес от **странджанска зеленика** и **странджанска боровинка**, както и местообитания на редки и застрашени от изчезване растителни и животински видове. Попада в границите на Природен парк „Странджа“. Площта на защитената местност е 109,1 ха. В нея са забранени: строителството и всякакви други дейности, с които се изменя естествения облик на местността или водния и режим; внасянето на нехарактерни за района растителни и животински видове; сечи, освен санитарни и отгледни; късане на диворастящи растения; паша на всякакви домашни животни; безпокоене на птиците през размножителния период, разваляне на гнездата, събиране на яйцата и малките им.

21. „КЪЛКАТА“ (в землището на Кости, община Царево)

Обявена е през 1989 година за опазване на гнездово находище на двойка **бухали**. Площта и е 18,9 ха и попада в границите на ПП „Странджа“.

22. „МАРИНА РЕКА“ (в землището на с. Българи, община Царево)

Обявена е през 1991 година за опазване на естествени горски съобщества от благун, горун, източен бук с подлес от **странджанска зеленика** и **странджанска боровинка**, както и местообитания на редки и застрашени от изчезване растителни и животински видове. Площта на защитената местност е 47,3 ха и попада в границите на ПП „Странджа“. В нея са забранени: късането на диворастящи растения; внасянето на нехарактерни за района растителни и животински видове; сечите, освен санитарни и отгледни; строителството и всякакви други дейности, с които се изменя естествения облик на местността или водния и режим; пашата на домашни животни.

23. „МЕЧИТЕ ДОЛОВЕ“ (в землището на с. Бръшлян, община М. Търново)

Обявена е през 2007 година и обхваща бившата буферна зона на резерват „Витаново“. Обявена е с цел предотвратяване на негативно човешко въздействие в близост до строгата резерватна територия. Попада в границите на ПП „Странджа“. Площта на защитената местност е 184,7 ха. В нея са забранени: строителство на сгради и пътища; разкриване на кариери, промяна на водния режим и естествения облик на местността; лагеруване и палене на огън извън определените места; ловуване; залесяване с неприсъщи за района дървесни видове. В защитената местност е разрешено: извеждането на сечи, предвидени в горите със специално предназначение; провеждането на ловностопански мероприятия; пашата на стопански животни (без кози) в определените с лесоустройствени проекти пасищни площи; косенето на сено.

24. „МОРЯНЕ“ (в землището на с. Звездец, община Малко Търново)

Обявена е през 1994 година за опазване на естествените местообитания на защитени и редки видове птици, включени в Червената книга на България и в списъка на застрашените видове в Европа. Попада в границите на ПП „Странджа“. Площта на защитената местност е 102,7 ха. В нея са забранени: убиване, улавяне, опръстеняване и безпокоене на птици, разваляне на гнездата, събиране на яйца или малките им; строителство, разкриване на кариери и други дейности, с които се изменя естественият облик на местността или вод-

ния и режим; сечите, освен отгледни и санитарни; всякакви горскостопански мероприятия по време на размножителния период на птиците от 1 март до 31 юли; залесяване с неприсъщи за района видове; пашата на кози и свине.

25. „МУРВАТСКА РЕКА“ (в землищата на с. Веселие от община Приморско и с. Росен от община Созопол)

Обявена е през 2007 г. за опазване на находище на **хагерово/тракийско лале** (*Tulipa hageri* L., синоним *T. thracica*), както и други защитени растения и животни, като **червена съсънка**, жабка дървесница, шипобедрена костенурка, шипоопашата костенурка. Площта на защитената местност е 72,87 ха. В нея са забранени: късането на цветове и листа и ваденето на луковици на хагеровото лале; паша на полудиви прасета от източнo-балканска порода мангалица; паша на домашни животни в периода от 1 април до 15 юни; косене на трева в периода от 1 април до 15 юни; смяна на предназначението на земята; други дейности, които могат да доведат до унищожаване на вида.

Червена съсънка
(*Anemone pavonina*)
Снимка: И. Гъонов

26. „НАХОДИЩЕ НА ДИВ БОЖУР“ (в землището на гр. Средец)

Обявена е през 2001 година за опазване на естествените местообитания на защитени и редки растения и техните съобщества. Площта на защитената местност е 84 ха. На територията на защитената местност са забранени: брането на диви цветя, събирането на билки, кастренето, чупенето на клони и увреждането на дървета; внасяне на нехарактерни за района растителни и животински видове; строителството, разкриването на кариери и други дейности, с които се изменя променящи естествения облик на местността или водния ѝ режим; провеждането на горскостопански мероприятия през периода 1.01 – 30.08; пашата на домашни животни; разрушаването на гнезда и леговища; събиране на яйца на птици и техните малки; убиване, улавяне и безпокоене на птиците; лова и ловностопанските мероприятия.

27. „НЕВЕСТИН ГРАД“ (в землището на с. Факия, община Средец)

Обявена е през 1990 година за опазване на естествените местообитания на защитени и редки видове птици. Площта на защитената местност е 59,7 ха и попада в границите на ПП „Странджа“. На територията на защитената местност са забранени: убиване, улавяне и безпокоене на птиците, разваляне на гнездата, събиране на яйцата и на малките им; ловуването; сечи освен санитарни; строителство, разкриване на кариери и други дейности, с които се изменя естествения облик на местността или водния ѝ режим.

28. „ОРЛИЦИТЕ“ (в землището на с. Камчия, община Сунгурларе)

Обявена е през 2002 година за опазване на естествените местообитания на защитени и редки растителни и животински видове и техните съобщества,

както и на характерен ландшафт и скални образувания. Площта на защитената местност е 315,6 ха. В нея са забранени: извеждане на сечи, освен санитарни и отгледни; бране на диви цветя, събиране на билки и увреждане на вековни дървета; внасяне на нехарактерни за района растителни и животински видове; изграждане на биотехнически съоръжения, разработване на дивечови ниви и просеки; улавяне и безпокоене на птиците, разрушаване на гнездата им, събиране на техните яйца и малки; паша на домашни животни; нарушаване на целостта на скалните образувания; строителство, разкриване на кариери и всякакви други дейности, които водят до промяна и унищожаване на ландшафта.

29. „ОРТОТО“ (в землището на гр. Свети Влас, община Несебър)

Обявена е през 2001 година за опазване на характерния ландшафт, естествените вековни смесени широколистни гори с богат видов състав и местообитания на редки растителни видове и съобщества. Площта на защитената местност е 587,6 ха. В нея са забранени: строителството; добива на полезни изкопаеми по открит способ, както и добива и първичната обработка (обогатяване) на метални полезни изкопаеми чрез прилагане на химически и химико-бактериологични методи и цианиди; внасяне на нехарактерни за района растителни и животински видове; извеждането на сечи в горските насаждения (освен санитарни сечи); пашата на домашни животни; улавяне и безпокоене на птиците, събиране на яйца и техните малки и разрушаване на гнезда; къмпирене и палене на огън; други дейности, с които се изменя естественият облик на местността или водният ѝ режим.

30. „ОСТРОВИ СВ. СВ. ИВАН И ПЕТЪР“ (попадат в землището на гр. Созопол)

Обявена е през 1993 година за опазване на естествените местообитания на защитени и редки видове птици. Площта на защитената местност е 30 ха. В защитената местност са забранени: строителството, разкриването на кариери и други дейности, с които се изменят естественият облик на местността и водният ѝ режим, с изключение на дейности, свързани с археологическото проучване, консервация, реставрация и експониране на паметниците на културата; залесяването с неместни видове; пашата на домашни животни, с изключение за личните нужди на служителите на фара на остров Св. Иван; ловът, риболовът и археологическите разкопки през време на размножителния период на птиците от 1 април до 30 юли; увреждането и унищожаването на скалните образувания; изнасянето на зайци подземници извън границите на остров Св. Иван и разселването им.

31. „ПАРОРИЯ“ (в землищата на селата Заберново и Калово, община Малко Търново)

Обявена е през 1991 година за опазване на гори и културни ценности. Попада в границите на ПП „Странджа“. Площта на защитената местност е 988,6 ха. В нея са забранени: строителство и всякакви други дейности, с които се изменя естествения облик на местността или водния и режим; внасяне на нехарактерни за района растителни и животински видове; сечи, освен санитарни; паша на кози и свине; безпокоене на птиците през размножителния им период, разваляне на гнездата, събиране на яйцата и малките им; събиране на билки, бране на букети, унищожаване на диворастящи растения.

32. „ПЕТРОВА НИВА“ (в землището на с. Стоилово, община М. Търново)

Обявена е през 2003 година за опазване на характерен ландшафт, местообитания на редки птици и застрашени растителни видове. Попада в границите на ПП „Странджа“. Площта на защитената местност е 250 ха. В нея са забранени: провеждането на сечи, освен санитарни и ландшафтни с оглед

подобряване санитарното и ландшафтно състояние на обектите; пашата на домашни животни; откриване на кариери, къртене на камъни, вадене на пясък, изхвърляне на сгурия и други промишлени отпадъци, както и всякакви други действия, чрез които се нарушава или загрозява природната обстановка.

33. „ПЛАДНИЦЕТО“ (в землището на с. Вълчаново, община Средец)

Обявена е през 1990 година за опазване на естествените местообитания на защитени и редки видове птици. Площта на защитената местност е 68,3 ха. На територията на защитената местност са забранени: убиване, улавяне и безпокоене на птиците, разваляне на гнездата, събиране на яйцата и на малките им; ловуването; сечи освен санитарни; строителство, разкриване на кариери и други дейности, с които се изменя естествения облик на местността или водния ѝ режим.

34. „ПОДА“ (в землището на гр. Бургас)

Обявена е през 1989 година за запазване естествените местообитания на защитени и редки видове водолюбиви птици и колонии на 5 застрашени от изчезване вида включени в Червената книга на България. Площта на защитената местност е 100,7 ха. От 2002 година има и международен статут като е призната за влажна зона с международно значение по Рамсарската конвенция (За повече информация виж точка Б.2.). За ЗМ „Пода“ е разработен, приет и от 2002 година действа план за управление. В нея са забранени: строителството и всякакви други дейности, с които се изменя естествения облик на местността или водния и режим; унищожаването на блатната растителност, опожаряването на тръстиката; замърсяването водите на блатото и прилежащите площи; ловът и риболовът; безпокоенето на птиците през размножителния период, развалянето на гнездата и събирането на яйцата им, както и опръстеняването на малките. В защитената местност са разрешени мероприятия за поддържане на естественото водно ниво в блатото, както и извличането на пясък и тръстика след допълнително съгласуване. В защитена местност Пода е построен Природозащитен център „Пода“, собственост на Българско дружество за защита на птиците. Той е отворен за посещения целогодишно. В защитената местност има няколко обособени маршрута, по които могат да се наблюдават редките видове птици без да бъдат обезпокоявани. Има действащо, покрито укритие, което дава възможност за ползване независимо от метеорологичните условия. Ежегодно в ПЗЦ „Пода“ се провеждат

Природозащитен център „Пода“ в ЗМ „Пода“

Снимка: А. Ковачев

изследвания върху мигриращите птици, а най-добрите месеци за наблюдение на мигрантите са март, април, август и септември.

35. „ПОМОРИЙСКО ЕЗЕРО“ (в землището на гр. Поморие)

Обявена е през 2001 година за опазване на Поморийското езеро, солниците и прилежащите крайбрежни терени като влажна зона с международно значение и като местообитание на 63 вида застрашени от изчезване птици. Площта на защитената местност е 760,83 ха. От 2002 година има и международен статут като е призната за влажна зона с международно значение по Рамсарската конвенция (За повече информация виж точка Б.2.). В защитената местност са забранени: строителство и всякакви други дейности, с които се изменя обликът на местността и водният режим на езерото; унищожаване на блатната растителност и опожаряване на тръстиката; замърсяване на водите на езерото и прилежащите площи; ловуването; безпокоене на птиците, разваляне на гнездата им, събиране на яйцата им, както и опръстеняване на малките без разрешение от Министерството на околната среда и водите (МОСВ). В защитената местност са разрешени: дейности по солодобива и поддържане на канала море-езеро; добив на лечебна кал; зарибяване с характерни за езерото видове риби; спортен риболов на определени с план за управление места; строителство на нови диги, както и реконструкция и ремонт на съществуващите, след съгласуване с МОСВ.

36. „РАКОВ ДОЛ“ (в землището на с. Габър, община Созопол)

Обявена е през 1995 година за опазване на естествените местообитания на редки и защитени видове птици. Площта на защитената местност е 128 ха. На територията на защитената местност са забранени: строителство и всякакви други дейности, които увреждат естествения облик на местността или водния и режим; провеждане на горскостопански мероприятия в периода 1 януари - 30 август; залесяване с неприсъщи за района видове; паша на кози и свине; безпокоене, улавяне и опръстеняване на гнездящите птици и взимането на яйцата и малките им. В защитената местност е разрешено: ловуване на едър дивеч, както и регулиране числеността на хищниците, в периода 1 септември - 30 декември; провеждане на горскостопански мероприятия за поддържане на дървесната растителност, по устройствен проект, съгласуван с Регионалната инспекция по околна среда и води – Бургас.

37. „РУДЕНОВО“ (в землището на с. Сливарово, община Малко Търново)

Обявена е през 1991 година за опазване на естествени горски съобщества от благун, горун, източен бук с подлес от странджанска зеленика и странджанска боровинка, както и местообитания на редки и застрашени от изчезване растения и животни. Попада в границите на ПП „Странджа“. Площта на защитената местност е 15,3 ха. В нея са забранени: строителство и всякакви други дейности, с които се изменя естествения облик на местността или водния и режим; внасяне на нехарактерни за района растения и животни; сечи, освен санитарни и отгледни; късане на диворастящи растения; безпокоене на птиците през размножителния период, разваляне на гнездата, събиране на яйцата и малките им.

38. „СИЛИСТАР“ (в землищата на селата Резово и Синеморец, община Царево)

Обявена е през 1992 година за запазване на характерния ландшафт на крайбрежната зона, скални образувания, псевдофиорди, както и специфична ксеротермна (сухолюбива) растителност и богат животински свят. Площта на защитената местност е 773,3 ха и попада в границите на ПП „Странджа“. В нея са забранени: промишленото и жилищното строителство, минно-геоложките проучвания, прокарването на нови пътища, разкриването на мини и кариери,

добиването на инертни материали от реките и крайбрежните пясъци; замърсяването с битови, промишлени и други отпадъци; достъпът до пещерите в морския клиф; достъпът на моторни превозни средства с изключение на тези, използвани за горскостопански и селскостопански дейности; плаването на всякакви съдове целогодишно в р. Силистар; да не се допуска замърсяване на реката с горива, масла и други отпадъци; определянето на места за къмпирание и пале-

ЗМ „Силистар“

Снимка: Н. Лазаров

не на огън без писмено съгласие на съответните регионални структури на МОСВ и без тези места да бъдат означени с трайна и видима маркировка на терена; всякакво къмпирание и палене на огън извън определените и означени за целта по посочения ред места; брането, увреждането или унищожаването на диви растения с изключение извеждане на предвидените в лесоустройствения проект сечи и събиране на билки от местното население в количества, предназначени за лично ползване; извършването на сечи през периода 30 март – 1 септември; залесяването с неприсъщи за района дървесни видове; реализирането на голи сечи и реконструкции, прокарването на нови горски пътища; отсичането на живи хралупести дървета и на дървета, на които има гнезда с диаметър над 0,5 м; изнасянето на добития дървен материал по друг начин освен с товарни животни; ловът, с изключение на: див заек – през ловния сезон в селскостопанските земи; дива свиня, благороден елен, лисица и чакал – от 1 октомври до 31 декември; сърна - от 1 октомври до 30 ноември; бекас – от 1 януари до 28 февруари със специално разрешение за ловуване от ГС – Царево; и съгласно предвижданията по ливоустройствен проект; риболовът; преследването, събирането, улавянето и убиването на всички диви животни, които не са споменати по-горе като разрешени за лов в определените срокове, без оглед на тяхното състояние или форма на развитие; създаването на дивечови ниви и всякакви приспособления за изкуствено подхранване и лов; пашата на селскостопански животни; изораването на ливади и пасища; косенето на тръстика през периода 1 март – 31 юли; използването на фосфорсъдържащи пестициди; използването на моторни помпи за напояване на земеделските земи; издирването на предмети с археологична стойност освен, когато тази дейност е организирана съгласно действащите нормативни разпоредби.

39. „СМРИКИТЕ – естествено находище на червена пираканта“ (в землището на гр. Обзор, община Несебър)

Обявена е през 1995 г. за опазване на естествено находище на защитеното растение **червена пираканта** (*Pyracantha coccinea*) и включващото го растително съобщество. Площта на защитената местност е 58,9 ха. В нея са забранени увреждане, изкореняване и унищожаване на естествената растителност, бране на цветя, събиране на билки; паша на кози; замърсяване с битови, промишлени и строителни отпадъци; строителство, разкриване на кариери, изземване на инертни материали, корекция на речните корита, както и други дейнос-

ти, променящи естествения облик на местността или водния и режим; извеждане на реконструкционни сечи и залесяване с неприсъщи дървесни видове.

40. „СТАМОПОЛУ“ (в землището на гр. Приморско)

Обявена е през 1991 година за опазване на блато и естествени горски съобщества от благун, горун, източен бук с подлес от странджанска зеленика и странджанска боровинка, както и местообитания на редки и застрашени от изчезване растителни и животински видове. Площта на защитената местност е 40 ха. Част от нея има и международен статут, тъй като попада в зоната Комплекс Ропотамо която е призната за влажна зона с международно значение по Рамсарската конвенция (За повече информация виж точка Б.2.). В защитената местност са забранени: строителство и всякакви други дейности, с които се изменя обликът на местността или водният и режим; внасянето на нехарактерни за района растителни и животински видове; сечите, освен санитарни и отгледни; късането на диворастящи растения; използването на химически средства за растителна защита в земите от селскостопанския фонд; пашата на кози и свине; безпокоенето на птиците през размножителния период, развалянето на гнездата, събиране на яйцата и малките им; ловуването. В защитената местност са разрешени: зарибяване с месни видове риба; спортен риболов от брега на езерото с въдица в периода 30 юни – 1 март; косене или палене на тръстика след съгласуване с МОСВ и БАН; паша и водопой на овце и едър рогат добитък.

41. „СТАРИЯТ СОВАТ“ (в землищата на селата Габър и Зидарово, община Созопол)

Обявена е през 1994 година за опазване на естествените местообитания на защитени и редки видове птици, включени в Червената книга на Република България и в списъка на застрашените видове в Европа. Площта на защитената местност е 309,6 ха. На територията на защитената местност са забранени: убиване, улавяне, опръстеняване и безпокоене на гнезdeşите птици, разваляне на гнездата, събиране на яйца или малките им; строителство, разкриване на кариери и други дейности, с които се изменя естественият облик на местността или водният и режим; сечите, освен отгледни и санитарни; всякакви горскостопански мероприятия по време на размножителния период на птиците от 1 март до 31 юли; залесяване с неприсъщи за района видове; пашата на кози и свине.

42. „СТРАНДЖАНСКА ЗЕЛЕНИКА“ (в землищата на с. Кости, община Царево и с. Сливарово, община Малко Търново)

Обявена е през 2007 година и обхваща бившата буферна зона на резерват „Узунбоджак“. Обявена е с цел предотвратяване на негативно човешко въздействие в близост до строгата резерватна територия. Попада в границите на ПП „Странджа“. Площта на защитената местност е 488.10 ха. В нея са забранени: строителството на сгради и пътища от републиканската пътна мрежа; разкриване на кариери, промяна на водния режим и на естествения облик на местността; използване на химически средства за растителна защита; лагеруване и палене на огън извън определените места; ловуване; залесяването с неприсъщи за района дървесни видове. В защитената местност се разрешава: извеждане на отгледни и санитарни сечи; извеждане на постепенни сечи в горите със специално предназначение; провеждане на ловностопански мероприятия; паша на домашни животни (без кози) в определените с лесоустройствения проект места.

43. „СТРАНДЖАНСКИ ДЪБРАВИ“ (в землището на с. Кондолово, община Царево)

Обявена е през 2007 година и обхваща бившата буферна зона на резерват „Тисовица“. Обявена е с цел предотвратяване на негативно човешко въздействие

вие в близост до строгата резерватна територия. Площта на защитената местност е 773,3 ха и попада в границите на ПП „Странджа“. В нея са забранени: всякакво строителство, провеждане на геоложки проучвания, разкриване на кариери и други дейности, които нарушават естествения ландшафт; голи сечи и залесяване с неприсъщи за района дървесни видове; ловуване освен регулиране числеността на дивите прасета; пашата. В защитената местност е разрешено извеждане на сечи, предвидени в горите със специално предназначение и ползване на земите от поземления фонд по традиционния начин.

44. „ТРИТЕ ЦЕРА“ (в землището на с. Череша, община Руен)

Червен (див) божур
(*Paeonia peregrina*)

Снимка: П. Янков
www.ImagesFromBulgaria.com

Обявена е през 1995 г. за запазване естествено находище на **обикновен божур**. Площта на защитената местност е 1,5 ха. На територията и е забранено: увреждане, изкореняване и унищожаване на естествената растителност, бране на цветя за букети, събиране на билки; паша на кози; строителство и други дейности, променящи естествения облик на местността или водния и режим; сечи и залесяване с неприсъщи дървесни видове; замърсяване с битови, промишлени и строителни отпадъци.

45. „ТЯСНАТА РЕКА“ (в землищата на селата Вършило и Индже войвода, община Созопол)

Обявена е през 1994 година за опазване на естествените местообитания на защитени и редки видове птици, включени в Червената книга на България и в списъка на застрашените видове в Европа. Площта и е 120,8 ха. На територията и са забранени: убиване, улавяне, опръстеняване и безпокоене на гнездящите птици, разваляне на гнездата, събиране на яйца или малките им; строителство, разкриване на кариери и други дейности, с които се изменя естественият облик на местността или водният и режим; сечите, освен отгледни и санитарни; всякакви горскостопански мероприятия по време на размножителния период на птиците от 1 март до 31 юли; залесяване с неприсъщи за района видове; пашата на кози и свине.

46. „УЗУНГЕРЕН“ (до гр. Бургас и с. Твърдица, община Бургас)

Обявена е през 2005 година за опазване на естествена влажна зона – остатък от езерото Мандра и местообитание на повече от 200 вида водолюбива птици, от които и световно застрашени като **къдроглав пеликан, червеногуша гъска, малка белочела гъска и ливаден дърдавец**, както и за опазване на защитени, редки и уязвими растителни и животински видове. Площта на защитената местност е 211,13 ха. На територията на защитената местност са забранени: ловуването, спортният и промишленият риболов, косенето на тръстика, опожаряването на растителността, пашата на домашни животни и уловът на блатен червей (*poliheta*).

47. „УСТИЕ НА РЕКА ВЕЛЕКА“ (в землищата на гр. Ахтопол и селата Бродилово и Синеморец, община Царево)

ЗМ „Устие на река Велека“

Снимка: Н. Лазаров

Обявена е през 1992 г. за запазване на характерния ландшафт на крайбрежната зона, скални образувания, псевдофиорди, както и специфична ксеротермна (сухотлюбива) растителност и богат животински свят. Площта на защитената местност е 1511,2 ха и попада в границите на Природен парк „Странджа“. В нея са забранени: промишлено и жилищно строителство, минно-геоложки проучвания, прокарване на

нови пътища, разкриването на мини и кариери, добиването на инертни материали от реките и крайбрежните пясъци; замърсяването с битови, промишлени и други отпадъци; достъпът до пещерите в морския клиф; достъпът на моторни превозни средства с изключение на тези, използвани за горскостопански и селскостопански дейности; плаването на всякакви съдове по р. Велека през периода 15 септември – 15 юни, а в периода 15 юни – 15 септември; плаването на всякакви съдове, с изключение на организирани туристически пътувания в отсечката от устието на реката до местността "Царското кладенче" при следните условия: максималния брой лодки, движещи се по маршрута да бъде 4; скоростта на движение на лодките да не надвишава 4 възела; да не се допуска замърсяване на реката с горива, масла и др. отпадъци; определянето на места за къмпирене и палене на огън без писмено съгласие на съответните регионални структури на МОСВ и без тези места да бъдат означени с трайна и видима маркировка на терена; всякакво къмпирене и палене на огън извън определените и означени за целта по посочения ред места; брането, увреждането или унищожаването на диви растения с изключение извеждане на предвидените в лесоустройствения проект сечи и събиране на билки от местното население в количества, предназначени за лично ползване; извършването на сечи през периода 30 март – 1 септември; залесяването с неприсъщи за района дървесни видове; реализирането на голи сечи и реконструкции, прокарването на нови горски пътища; отсичането на живи хралупести дървета и на дървета, на които има гнезда с диаметър над 0,5 м; изнасянето на добития дървен материал по друг начин освен с товарни животни; ловът, с изключение на: див заек – през ловния сезон в селскостопанските земи; дива свиня, благороден елен, лисица и чакал – от 1 октомври до 31 декември; сърна – от 1 октомври до 30 ноември; бекас – от 1 януари до 28 февруари със специално разрешение за ловуване от ГС – Царево; и съгласно предвижданията по ловоустройствен проект; риболовът, с изключение на спортен риболов в района от вливането на р. Велека в морето до моста при с. Синеморец на разрешените от закона видове риби, без змиорка

и шаран, при условията, редът, начините, нормите и сроковете, определени от закона; преследването, събирането, улавянето и убиването на всички диви животни, които не са споменати по-горе като разрешени за лов в определените срокове, без оглед на тяхното състояние или форма на развитие; създаването на дивечови ниви и всякакви приспособления за изкуствено подхранване и лов; пашата на свине и кози, като за останалите селскостопански животни пашата там се ограничава до 0,5 глави/ха за едрия и 3 глави/ха за дребния добитък; изораването на ливади и пасища; косенето на тръстика през периода 1 март – 31 юли; използването на фосфорсъдържащи пестициди; използването на моторни помпи за напояване на земеделските земи; издирването на предмети с археологична стойност освен в случаите, когато тази дейност е организирана съгласно действащите нормативни разпоредби.

Псевдофиорди по познавателен маршрут Синеморец – Силистар

Снимка: Неделин

48. „УСТИЕ НА РЕКА ИЗВОРСКА“ (в землищата на селата Димчево и Твърдица, община Бургас и с. Извор, община Созопол)

Обявена е през 1990 година за запазване естествените местообитания на защитени и редки видове птици. Площта на защитената местност е 151 ха. На територията на защитената местност е забранено: убиването, улавянето и безпокоенето на птиците, развалянето на гнездата, събирането на яйцата и на малките им; ловуването и риболова; сечите, освен санитарни; пашата на домашни животни; строителството, разкриването на кариери и други дейности, с които се изменя естествения облик на местността или водния режим.

49. „ХИСАРЯ“ (в землището на гр. Айтос)

Обявена е през 2003 година за опазване на естествено находище на **бодливо сграбиче**, наричано още **айтоски клин** (*Astracantha aitosensis*). Бодливото сграбиче е защитен вид и български ендемит. Видът се среща само около Айтос и никъде другаде по света. Площта на защитената местност е 82,5 ха. В нея е забранено да се късат или изкореняват всякакви растения. Забранена е пашата на кози и строителството.

50. „ЧЕНГЕНЕ СКЕЛЕ“ (в землищата на гр. Бургас и с. Маринка, община Бургас)

Обявена е през 1995 година за запазване естествените местообитания на защитени и редки видове птици, включени в Червена книга на България и в списъка на застрашените видове в Европа. Намира се в землищата на гр. Бургас и с. Маринка, община Бургас. Площта на защитената местност е 160 ха. На територията на защитената местност е забранено: всякакво строителство, разкриване на кариери и други дейности, с които се изменя естественият облик

на местността или водният и режим; всякакъв вид сечи освен санитарни и отгледни в периода 1 август - 30 декември; пашата на кози; събирането на билки и късането на цветя; лова и ловностопанските дейности през цялата година; безпокоенето на гнезещите птици, вземането на яйца и опръстеняването на малките; изграждането на пристанищни съоръжения; риболовът в блатната част и акваторията в периода 1 март - 30 юли.

51. „ЧАИРИТЕ – БЛАТНО КОКИЧЕ“ (в землището на с. Горица, община Поморие)

Обявена е през 1970 г. за опазване естествено находище на **блатно**

Блатно кокиче (*Leucojum aestivum*)

Снимка: Г. Попгеоргиев

кокиче (*Leucojum aestivum*). Видът е лечебно растение, цъфти в периода април – май. Включено е в Червената книга на България като „рядък вид“ и в Червения списък на България – в категорията „уязвим“. Растението съдържа алкалоида галантамин, който е основен компонент за производството на уникалното българско лекарство „Нивалин“. Площта на защитената местност е 2 ха. В нея са забранени разораването, отводняването или изменянето начина на ползване на терените, което би довело до унищожаване на-

ходищата на блатното кокиче. Забранена е пашата на добитък и косенето на ливадите преди прибирането на блатното кокиче – не по-рано от 30 май.

А.5. Природни забележителности в Бургаска област.

1. „АЙТОСКА КОРИЯ“ (в землището на гр. Айтос)

Обявена е през 1972 година за опазване на вековна дъбова гора. Намира се в землището на гр. Айтос. Площта на природната забележителност е 15 ха. В нея е забранено да се секат, кастрят и повреждат дърветата, както и да се късат или изкореняват всякакви растения. Забранена е пашата на добитък, разкриването на кариери за камъни, пясък или пръст и др. Във връзка с обекта на опазване предстои прекатегоризирането на тази природна забележителност в защитена местност.

2. „БЛАТОТО АЛЕПУ“ (в землището на гр. Созопол)

Обявена е през 1986 година за опазване на естествените местообитания на защитени и редки водоплаващи птици, както и находище на водното растение **дяволски орех**. Площта на защитената територия е 166,7 ха. От 2002 година има и международен статут, тъй като попада в зоната „Комплекс Ропотамо“ която е призната за влажна зона с международно значение по Рамсарската конвенция (За повече информация виж точка Б.2.). В защитената територия са забранени: строителството и всякакви други дейности, с които се изменя естествения облик на местността или водния или режим; унищожаването на

блатната растителност и събирането на плодовете на дяволския орех; паленето на огън, опожаряването на тръстиката и другата растителност; лова и риболова; замърсяването на водите. В защитената територия са разрешени пашата на домашни животни в извън-

Дяволски орех
(*Trapa natans*)

размножителния период на птиците (1 април – 30 юли), както и добива на сено и традиционното ползване на обработваемите земи.

3. „ВОДЕНИЦИТЕ“ (в землището на с. Извор, община Созопол)

Обявена е през 1995 година за опазване на забележителни скални образувания. Площта на природната забележителност е 73,6 ха.

4. „ГОЛЕМИЯ КАМЪК“ (в землището на с. Долно Ябълково, община Средец)

Обявена е през 1973 година за опазване на характерни геоложки и ботанически обекти. Площта на природната забележителност е 3 ха. В нея са забранени: сеченето, кастренето и повреждането на дърветата, а също така и изкореняването на всякакви растения; пашата на домашни животни и др.

5. „ГРАДИЩЕТО“ (в землището на гр. Малко Търново)

Обявена е през 1974 година за опазване естествено находище на синя хвойна. Попада в границите на Природен парк „Странджа“. Площта на защитената територия е 2 ха. В нея са забранени: сеченето, кастренето на дърветата, както и късането и изкореняването на всякакви растения; пашата на добитък; преследването на дивите животни, птиците и техните малки и развалянето на гнездата и леговищата им; разкриването на кариери за камъни, пясък и пръст; воденето на интензивни и голи главни сечи. В защитената територия е разрешено извеждане на санитарна сеч и изваждане престарелите дървета с влошени декоративни качества. Във връзка с обекта на опазване предстои прекатегоризирането на тази природна забележителност в защитена местност.

6. „ДОРОВАНСКИ ГЪБИ“ (в землището на с. Бата, община Поморие)

Обявена е през 1973 година за опазване на забележителни гъбообразни скални образувания от варовик. В нея е забранено повреждането по какъвто и да е начин на скалните образувания. Площта и е 5 ха.

7. „ДОЛМЕН ЛОЗЕНСКИ ДОЛ“ (в землището на с. Долно Ябълково, община Средец)

Обявена е през 1973 година за опазване на скално образувание – долмен. Площта на природната забележителност е 1 ха.

8. „ДОЛМЕН ПАША ДЕРЕ“ (в землището на с. Горно Ябълково, община Средец)

Обявена е през 1973 година за опазване на характерни геоложки обекти. Площта на природната забележителност е 1 ха.

9. „ДОЛМЕНТЕ ВЛАХОВ ДОЛ“ (в землището на с. Долно Ябълково, община Средец)

Обявена е през 1973 година за опазване на характерни геоложки обекти. Площта на природната забележителност е 1,5 ха.

10. „КАМЕНСКА БЪРЧИНА“ (в землището на гр. Малко Търново)

Обявена е през 1981 година за опазване на забележително скално образувание. Площта и е 0,2 ха и тя попада в ПП „Странджа“. В нея е забранено повреждането по какъвто и да е начин на скалните образувания.

11. „КОРИЯТА – вековна дъбова гора“ (в землището на с. Везенково, община Сунгурларе)

Обявена е през 1984 година за опазване на останки от вековна дъбова гора. Площта на защитената територия е 39 ха. В нея са забранени: всякакви действия, като нараняване на стъблата, кастрене, чупене на клоните и други, които биха довели до повреждане на дърветата; късането или изкореняването на растения; паша на домашни животни; разкриването на кариери, провеждането на минно-геоложки и други дейности, с които се поврежда или изменя както естествения облик на местността, така и на водния и режим; извеждането на сечи, освен отгледни и санитарни; всякакво строителство. Във връзка с обекта на опазване предстои прекатегоризирането на тази природна забележителност в защитена местност.

12. „КОРИЯТА – вековна брястова гора“ (в землището на с. Гълъбец, община Поморие)

Обявена е през 1966 година за опазване вековна брястова гора. Площта и е 20 ха. В нея са забранени: сеченето, кастренето на дърветата, както и късането и изкореняването на всякакви растения; пашата на добитък; преследването на дивите животни, птиците и техните малки и развалянето на гнездата и леговищата им; Във връзка с обекта на опазване предстои прекатегоризирането на тази природна забележителност в защитена местност.

13. „КОСТЕНУРКАТА“ (в землището на с. Снежа, община Руен)

Обявена е през 1974 година за опазване на забележителни скални образувания. Площта на природната забележителност е 0,1 ха.

14. „МАХАРАТА в местността САРПИЯ“ (в землището на с. Кости, община Царево)

Обявена е през 1973 година за опазване на пещера. Площта на природната забележителност е 2 ха и попада в границите на ПП „Странджа“. В нея е забранено чупенето, драскането и повреждането по какъвто и да е начин на скалните и земни образувания, на сталактитите и други формации в пещерата.

15. „НАХОДИЩЕ НА БОДЛИВО СГРАБИЧЕ“ (до гр. Айтос)

Обявена е през 1972 година за опазване на естествено находище на **бодливо сграбиче**, наричано още **айтоски клин** – *Astracantha aitosensis* (Ivan.) Podl. Бодливото сграбиче е защитен вид и български ендемит. Видът се среща само около Айтос и никъде другаде по света. Площта на защитената територия е 295 ха. В нея е забранено да се късат или изкореняват всякакви растения. Забранена е пашата на добитък, разкриването на кариери за камъни,

пясък или пръст и др. Във връзка с обекта на опазване предстои прекатегоризирането на тази природна забележителност в защитена местност.

16. „НАХОДИЩЕ НА КАСПИЙСКА И ОБИКНОВЕНА БЛАТНА КОСТЕНУРКА в местността НАКОВО КЛАДЕНЧЕ” (в землището на гр. Ахтопол, община Царево)

Обявена е през 1980 година за опазване на находището на **каспийска и обикновена блатна костенурка**. Площта на природната забележителност е 1 ха и попада в границите на Природен парк „Странджа”. Във връзка с обекта на опазване предстои прекатегоризирането на тази природна забележителност в защитена местност.

Каспийска блатна костенурка
(*Mauremys rivulata*)

www.testudo.bspb.org
Снимка: Г. Попгеоргиев

17. „НАХОДИЩЕ НА УРУМОВО ЛАЛЕ – местността ЛАЛКОТО” (в землищата на с. Венец, община Карнобат и с. Терзийско, община Сунгурларе)

Обявена е през 1985 година за опазване на находище на световно застрашеното и защитено растение **урумово лале** (*Tulipa urumoffii*). Видът се среща в няколко находища само в България. Площта на природната забележителност е 37,9 ха. В нея са забранени: всякакви дейности, които водят до повреждане или унищожаване на дърветата; късането или изкореняването на растения; влизането, лагеруването, преминаването и паркирането на моторни превозни средства; разкриването на кариери, провеждането на минно-геоложки и други дейности, с които се поврежда или изменя, както естествения облик на местността, така и на водния и режим; извеждането на сечи, освен санитарни; пашата на домашни животни и коситбата; всякакво строителство. Във връзка с обекта на опазване предстои прекатегоризирането на тази природна забележителност в защитена местност.

18. „НАХОДИЩЕ НА ЧЕРНИ БОРОВИНКИ” (в землището на с. Садово, община Сунгурларе)

Обявена е през 1973 година за опазване на находището от **черна боровинка**. Площта на защитената територия е 1,8 ха. В нея са забранени: сеченето, кастренето и повреждането на дърветата, а също така и изкореняването на всякакви растения; пашата на добитък през всяко време; преследването на диви животни, птици и техните малки и развалянето на гнездата или леговищата им; извеждането на интензивни и голи главни сечи. Разрешава се извеждането на санитарна сеч и отсичането на престарели и с влошени декоративни качества дървета.

19. „НОС АГАЛИНА” (в землището на гр. Созопол)

Обявена е през 1980 година за опазване на скални образувания и специфична крайморска растителност и животински свят. Площта на природната забележителност е 28,61 ха. През 2003 г. е приет план за управление на тази защитена територия.

20. „НОС ЕМИНЕ“ (до с. Емона, община Несебър)

Обявена е през 1976 година за опазване на забележителни геоложки и ботанически обекти. Намира се на най-източната точка на Стара планина – едноименният нос Емине до с. Емона, община Несебър. Площта на природната забележителност е 0,5 ха.

21. „НОС ЧЕРВЕНКА“ (в землището на гр. Созопол)

Обявена е през 1980 година за опазване на скални образувания и естествени местообитания на защитени и редки видове. Площта на природната забележителност е 2,1 ха.

22. „ПЕЩЕРАТА ЕЛЕНИНА ДУПКА“ (в землището на с. Бяла вода, община Малко Търново)

Обявена е през 1981 година за опазване на забележителни геоложки обекти. Площта на природната забележителност е 5,3 ха и тя попада в Природен парк „Странджа“. В нея е забранено: безконтролното посещение на пещерите; повреждането на пещерните образувания по какъвто и да било начин; всякакво строителство, освен в случаите, когато такова е предвидено в устройствения проект на природната забележителност.

23. „ПЕЩЕРИ И ИЗВОРИ НА РЕКА МЛАДЕЖКА“ (в землищата на селата Близнак и Младежко, община Малко Търново)

Обявена е през 2007 година за опазване на забележителни скални образувания, пещери и извори. Площта на природната забележителност е 24,35 ха и тя попада в ПП „Странджа“. В нея е забранено: всякакво строителство; промяна в предназначението и начина на трайно ползване на земята; бивакуване и лагеруване; търсене и проучване за подземни богатства и разкриване на кариери; извеждане на сечи, с изключение на санитарни; промяна на естествения характер на речното корито; паша на домашни животни; всякаква форма на увреждане на скалните образувания; интродукция на неместни растителни и животински видове.

24. „ПОПОВА СКАЛА“ (в землището на с. Фазаново, община Царево)

Обявена е през 1973 година за опазване на забележителни геоложки обекти. Площта на природната забележителност е 30,8 ха.

25. „ПРОБИТИЯ КАМЪК“ (в землището на с. Берово, община Сунгурларе)

Обявена е през 1973 година за опазване на скални образувания от варовик. Площта на природната забележителност е 0,5 ха.

26. „ПРОФЕСОРА“ (в землището на с. Добромир, община Руен)

Обявена е през 1984 година за опазване на забележителни скални образувания. Площта на природната забележителност е 5 ха.

27. „ПЯСЪЧНИ ДЮНИ – КАВАЦИТЕ“ (в землището на гр. Созопол)

Обявена е през 1984 година за опазване на находища на редки видове върху пясъчни дюни. Площта на природната забележителност е 24 ха. В нея са забранени: късането или изкореняването на растенията; пашата на домашни животни; влизането, лагеруването, преминаването и паркирането на моторни превозни средства; всякакво строителство.

28. „ПЯСЪЧНИ ДЮНИ в местността АЛЕПУ“ (в землището на гр. Созопол)

Обявена е през 1984 година за опазване на пясъчни дюни. Площта на природната забележителност е 24 ха. Има и международен статут като част от „Комплекс Ропотамо“, признат за влажна зона с международно значение по Рамсарската конвенция (За повече информация виж точка Б.2.). В природната забележителност са забранени: късането или изкореняването на растенията; пашата на домашни животни; влизането, лагеруването, преминаването и паркирането на моторни превозни средства; всякакво строителство.

29. „ПЯСЪЧНИ ДЮНИ в местността БАБАТА – Слънчев бряг“ (в землището на гр. Несебър)

Обявена е през 1984 година за опазване на забележителни ботанически и геоложки обекти. Площта на природната забележителност е 94,4 ха. В нея са забранени: късането или изкореняването на растенията; пашата на домашни животни; влизането, лагеруването, преминаването и паркирането на моторни превозни средства; всякакво строителство.

30. „ПЯСЪЧНИ ДЮНИ в местността ПЕРЛА“ (в землището на гр. Приморско)

Обявена е през 1984 година за опазване на редки видове. Площта на природната забележителност е 24 ха. Територията попада под защитата и на Рамсарската конвенция за влажните зони. В природната забележителност са забранени: късането или изкореняването на растенията; пашата на домашни животни; влизането, лагеруването, преминаването и паркирането на моторни превозни средства; всякакво строителство.

31. „ПЯСЪЧНИ ДЮНИ между къмпинг ЗЛАТНА РИБКА и къмпинг ГРАДИНА“ (в землището на гр. Созопол)

Обявена е през 1984 година за опазване на находища на редки видове върху пясъчни дюни. Площта на природната забележителност е 38 ха. В природната забележителност са забранени: късането или изкореняването на растенията; пашата на домашни животни; влизането, лагеруването, преминаването и паркирането на моторни превозни средства; безпокоенето на диви животни и вземането на техните малки или яйцата им, както и разрушаване на гнездата и леговищата; всякакво строителство.

32. „ПЯСЪЧНИ ДЮНИ – 5 броя“ (в землището на гр. Несебър)

Обявена е през 1976 година за опазване на забележителни геоложки обекти - дюни. Площта на природната забележителност е 10 ха. В нея са забранени: късането или изкореняването на всякакви растения; пашата на домашни животни; разкриването на кариери за камъни, пясък и пръст; всякакво строителство.

33. „ПЯСЪЧНИ ДЮНИ – МЛАДЕЖКИЯ ЦЕНТЪР“ (в землището на гр. Приморско)

Обявена е през 1984 година на площ от 21 ха.

34. „СВИНСКА ГЛАВА“ (в землището на с. Добромир, община Руен)

Обявена е през 1974 година за опазване на забележителни скални образувания. Площта на природната забележителност е 0,5 ха. Попада в природната забележителност „Професора“.

35. „СКАЛНИТЕ ОБРАЗОВАНИЯ, ФИОРДИТЕ И ТЮЛЕНОВАТА ПЕЩЕРА в местността МАСЛЕН НОС” (в землището на гр. Приморско)

Обявена е през 1973 година за опазване на изключително красиви и рядко запазени крайбрежни скали с псевдофиорди. Площта на природната забележителност е 17,6 ха. Територията, както част от зоната Комплекс Ропотамо, попада под защитата и на Рамсарската конвенция за влажните зони. В природната забележителност са забранени: повреждането по какъвто и да е начин, сталактити, сталагмити и други скални образувания в пещерите; късането или изкореняването на растенията; пашата на домашни животни и др.

36. „ТРИТЕ БРАТЯ” (до гр. Айтос)

Обявена е през 1972 година за опазване на забележителни скални образувания. Намира се в землището на гр. Айтос. Площта на природната забележителност е 1 ха и тя попада в защитената територия „Находище на бодливо сграбиче”. В нея е забранено чупенето, драскането, повреждането по какъвто и да е начин на скалните образувания.

37. „ЧИФЛИКОВА НИВА” (в землището на с. Пчелин, община Сунгурларе)

Обявена е през 1973 година за опазване на забележителни геоложки обекти. Площта на природната забележителност е 8 ха.

Б. Природни обекти в Бургаска област, защитени по международното законодателство

Б.1. Биосферни резервати в Бургаска област

„УЗУНБОДЖАК” (разположен е в землището на с. Сливарово, община Малко Търново) – повече за резервата е поместено в точка А.2.

Б.2. Обекти в Бургаска област, включени в Рамсарската конвенция за влажните зони с международно значение, поспециално като местообитания на водолюбиви птици

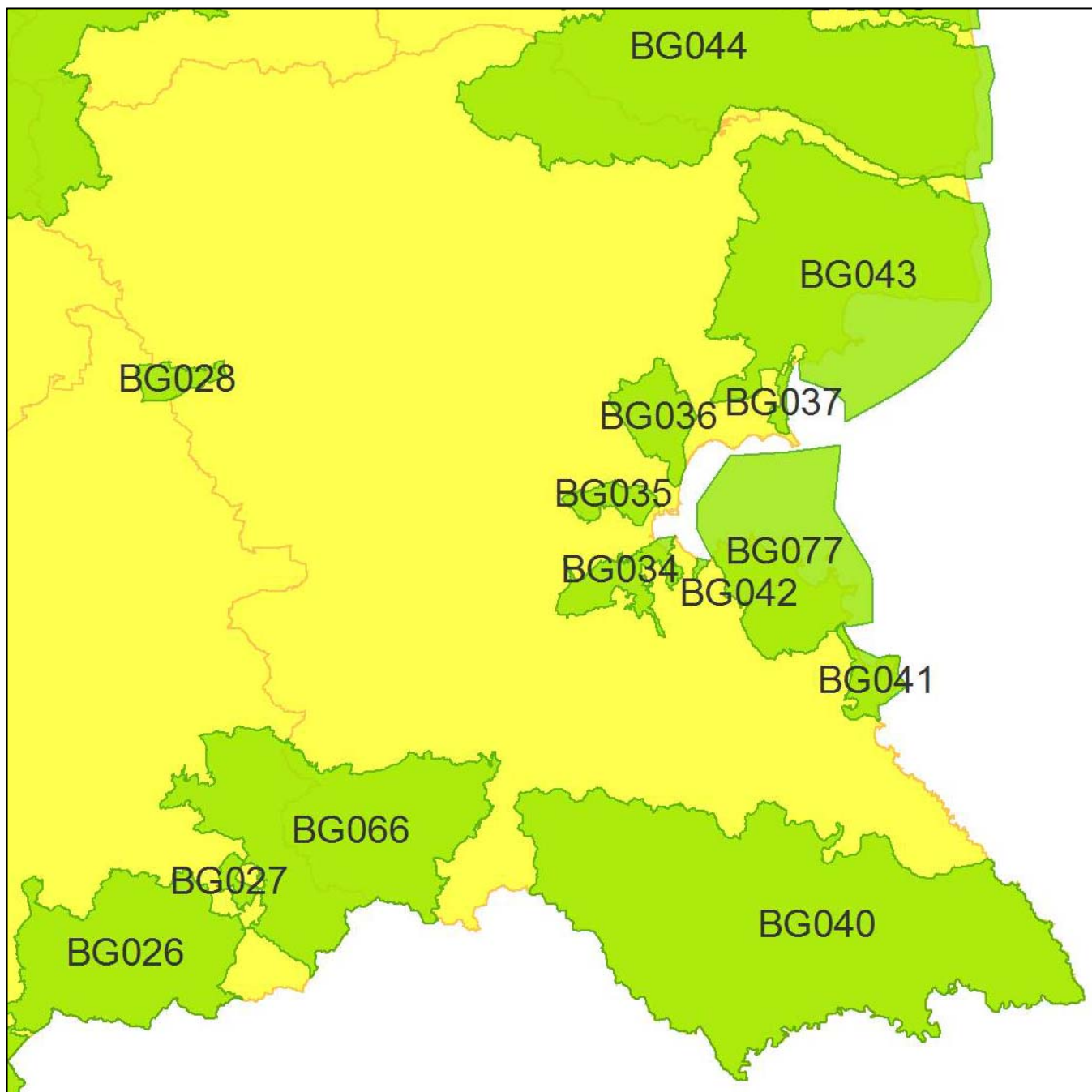
Основната цел на този международен документ е да се обединят усилията на страните за опазването на тези изключително ценни екосистеми за вечни времена чрез устойчивото им управление. Водолюбивите птици при техните сезонни миграции могат да преминават граници, което е достатъчно да бъдат разглеждани като международен ресурс. Страните по Конвенцията за влажните зони поемат международни ангажименти за запазване и управление, както на местообитанията, така и на свързаните с тях водолюбиви птици.

Членове на Рамсарската конвенция са повече от 133 страни в света. Конвенцията е в сила за България от 24.01.1976 г. Присъединяваме се първоначално с четири влажни зони – резерват Сребърна, резерват Атанасовско езеро, резерват Аркутино и езерото Дуранкулак. В края на 2002 г. България удвои броя на своите рамсарски места и разшири границите на три от досегашните. Сега страната има 10 Рамсарски места с обща площ 20 306 хектара, признати за "Влажни зони с международно значение". Рамсарските места са приоритетни за включване в Общоевропейската екологична мрежа НАТУРА 2000.

В Бургаска област се намират 5 от десетте Рамсарски места на България. Те са: "Атанасовско езеро", "Пода", "Комплекс Поморийски влажни зони", "Комплекс Ропотамо" и езерото "Вая". Повече информация за всяка от зоните е поместена в учебното помагало „Природа под закрила в България” (стр. 27–34).

Б.3. Орнитологично важни места в Бургаска област

В България са определени 114 орнитологично важни места с международно значение, от тях 13 се намират в Бургаска област. Те са: **Комплекс Стралджа** (код на мястото: BG028), **Котленска планина** (код на мястото: BG029), **Комплекс Мандра – Пода** (код на мястото: BG034), **Бургаско езеро** (код на мястото: BG035), **Атанасовско езеро** (код на мястото: BG036), **Поморийско езеро** (код на мястото: BG037), **Странджа** (код на мястото: BG040), **Комплекс Ропотамо** (код на мястото: BG041), **Залив Ченгене скеле** (код на мястото: BG042), **Емине** (код на мястото: BG043), **Камчийска планина** (код на мястото: BG044), **Западна Странджа** (код на мястото: BG066) и **Бакърлъка** (код на мястото: BG077).

Всички те предстои да бъдат включени в изграждащата се европейска екологична мрежа НАТУРА 2000 и да бъдат обявени за защитени зони по закона за биологичното разнообразие. (Трябва да се обърне внимание, че защитените зони по НАТУРА 2000 имат различен ограничителен режим от 6^{-те} категории

защитени територии в България. За подробности прочетете още глава „Б.4. НАТУРА 2000 защитени зони в Бургаска област “.

Б.3.1. Комплекс Стралджа (код на мястото: BG028)

Площта на орнитологично важното място „Комплекс Стралджа“ е 2871,82 ха. То включва язовир „Церковски“ с площ около 180 ха и намиращите се в съседство влажни ливади и заблатени места, остатъци от източната част на бившето Стралджаско блато. Намира се на 1-2 км южно от шосето Бургас – София в участъка южно от село Венец. Самият язовир представлява открита водна площ, в източната си част обрасла частично с водолюбива растителност с преобладаване на папур. Заобиколен е от ниско възвишение на север (234,6 м.н.в.) и от равнинни обработваеми площи от юг (около 150 м.н.в.). Западно от язовира се простират по-ниско разположени терени, заети от влажни ливади, мочурливи места със система от отводнителни канали, а при дъждовна пролет – и малки блатни водоеми с временен характер. Влажните ливади са обрасли с мезофилна тревна растителност.

Стралджанското блато е било най-голямото вътрешно блато в България до средата на двадесетте години на ХХ в., когато е започнало неговото постепенно пресушаване. Тогава там са гнездили в голяма численост **розовият и къдроглавият пеликани**, а също и **сивият жерав**. До четирдесетте години на миналия век блатото е било напълно пресушено, но въпреки работещата отводнителна система и до днес през дъждовни години голяма част от територията се наводнява и обраства с тръстики. Днес в комплекс Стралджа са установени 143 вида птици, от които 50 са включени в Червената книга на България. От срещаните се видове 70 са от европейско природозащитно значение. Като световно застрашени са включени 3 вида, а като застрашени в Европа – 20 вида. Мястото осигурява подходящи местообитания за 55 вида, включени в приложение 2 на Закона за биологичното разнообразие, за които се изискват специални мерки за защита. Язовир Церковски е място от международно значение за мигриращи и зимуващи водолюбиви птици, където се концентрират над 20 000 водолюбиви птици от 30 вида. Той е едно от най-важните места в света за зимуването на **голямата белочела гъска** (*Anser albifrons*), световно застрашената **червеногуша гъска** (*Branta ruficollis*) и

Голяма белочела гъска (*Anser albifrons*)
Снимка: Н. Петков

www.ImagesFromBulgaria.com

зеленоглавата патица (*Anas platyrhynchos*). Във влажните ливади се срещат **ливадният дърдавец** (*Crex crex*), ливадният блатар (*Circus pygargus*), голямата (*Porzana porzana*) и средната пъструшка (*Porzana parva*). По време на миграция язовирът е място за струпване на водолюбиви птици като **розовия пеликан**, **блестящия ибис**, **лопатарката** и др.

Влажната зона е чувствителна към човешки дейности, свързани с управление на водите, както и с неустойчивото ползване на територията на бившето блато като земеделската земя. Постоянното отводняване на мястото намалява качествата на местообитанията, свързани с предоставяне на достатъчно площ за почивка и хранене на мигриращите птици. Част от територията се засажда със зърнени култури и интензивно се третира с изкуствени торове и пестициди за получаване на добри добиви и премахване на тръстиката. Разораването на останалите влажни ливади и пасища води до по-нататъшна загуба на ценни местообитания. Спиртната фабрика, разположена до язовира, предизвиква замърсяване на водите му. Временното пресушаване на язовира, включително през зимата, не позволява пълноценното ползване на влажната зона като място за почивка и хранене на птиците. Ловът и риболовът причиняват безпокойство на птиците. Свободният и неконтролиран достъп до цялата територия през гнездовия период също предизвиква безпокойство на гнездящите птици.

През 1998 г. около 95% от територията е определена като КОРИНЕ място, поради европейското му значение за опазването на редки и застрашени местообитания, растения и животни, включително зимуващи водолюбиви птици. През 2005 година територията е обявена от BirdLife International за Орнитологично важно място. През 2007 г. ОВМ „Комплекс Стралджа“ е включено в Европейската екологична мрежа „НАТУРА 2000“ като защитена зона за опазване на дивите птици.

Б.3.2. Котленска планина (код на мястото: BG029)

Площта на орнитологично важното място „Котленска планина“ е 99263,72 ха. Тя се намира в централния дял на Източна Стара планина и само малка част е в Бургаска област. Границите ѝ се определят от реките Тича на север до вливането ѝ в язовир Тича, Стара река на запад и Луда Камчия на юг. На изток достига до Върбишкия проход между село Берово и град Върбица, продължава по пътя гр. Върбица – село Бяла река, като включва и язовир Тича. От главното било на планината към долините на реките Тича и Луда Камчия се спускат множество ясно оформени второстепенни била със стръмни склонове и дълбоки врязани долове и суходолия. Теренът е стръмен и силно пресечен. Районът е сравнително слабо населен, главно по периферията, в долините на реките. Около две трети от територията на планината е покрита с първични широколистни гори, главно от мизийски бук, на места примесен с обикновен габър. В западната част на планината е установено малко находище на естествени смесени гори от бяла ела и обикновен бук. Вторичните гори и храсталаци от келяв габър имат силно ограничено разпространение в района. Останалата част от територията е заета от открити пространства, използвани за пасища и селскостопански земи. Една значителна част от откритите пространства, в това число и земеделските площи са възникнали вторично, на мястото на стари гори. Единствената влажна зона в планината е язовир Тича, който няма обраствания с блатна растителност. По високите части на планината се срещат варовикови скали и карстови образувания, разпръснати из целия район.

На територията на Котленска планина са установени 182 вида птици, от които 51 са включени в Червената книга на България. От срещащите се видове 81 са от европейско природозащитно значение. Като световно застрашени са включени 6 вида, а като застрашени в Европа – 21 вида. Мястото осигурява подходящи местообитания за 65 вида, включени в приложение 2 на Закона за биологичното разнообразие, за които се изискват специални мерки за защита. Котленска планина е място от световно значение за гнезденето на **ливадния**

Сокол скитник (*Falco peregrinus*)

Снимка: К. Капустин

дърдавец (*Crex crex*) и едно от най-значимите места в страната от значение за Европейския съюз за опазването на видове, гнездящи в голяма численост – черен щъркел (*Ciconia nigra*), осояд (*Pernis apivorus*), орел змияр (*Circaetus gallicus*), малък креслив орел (*Aquila pomarina*), скален орел (*Aquila chrysaetos*), малък орел (*Hieraaetus pennatus*), **сокол скитник** (*Falco peregrinus*), лещарка (*Bonasa bonasia*), полубеловрата мухоловка (*Ficedula semitorquata*) и среден пъстър кълвач (*Dendrocopos medius*). През Котленска планина преминава най-западната част на черноморския прелетен път **Via Pontica**. Тук се образува **типично място с тесен фронт на миграция**, където ежегодно по време на есенна миграция преминават над 3000 грабливи птици. Най-многобройни от тях са осояда, обикновения мишелов (*Buteo buteo*), вечерната ветрушка

(*Falco vespertinus*) и блатарите. По време на миграция е установен и **сивия жерав** (*Grus grus*). През есенно-зимния период язовир Тича поддържа значителни количества водолюбивы птици, включително червеногушия гмуркач (*Gavia arctica*), големия корморан (*Palacrocorax carbo*), зеленоглавата патица (*Anas platyrhynchos*) и др.

Местообитанията в Котленска планина са чувствителни към човешки дейности свързани с управление на горите и поддържане на ливадите и пасищата. Интензивното ползване на горите, особено сечите оказват негативно влияние върху качеството и видовия състав на горските местообитания и причиняват безпокойство на птиците, когато се извършват през гнездовия период. Ливадите и пасищата са застрашени от изоставяне и разораване. Това води до постепенна загуба на ценни местообитания, особено за ливадния дърдавец, но също така и до загуба на подходящи територии за хранене на грабливи птици. Районът е чувствителен и към дейности, предизвикващи безпокойство на птиците, особено на гнездящите по скалите видове – катерачество, делта- и парапланеризъм. Ловът и браконьерството също причиняват безпокойство на птиците. Пряка заплаха е вземането на малки от гнездата. Разрастването на туризма и отдиха, както и урбанизацията могат да повлияят отрицателно върху птиците и техните местообитания, ако процесът не бъде регулиран.

В Котленска планина има 24 защитени територии – резерват, защитени местности и природни забележителности, които обхващат около 1,3 % от територията ѝ. Повечето от защитените територии са обявени за опазване на

характерен ландшафт. Резерват "Орлицата" е обявен през 1984 г. за опазване на първични букови гори, редки грабливи птици и уникален карстов ландшафт. Около 16 % от територията на Котленска планина е определена за КОРИНЕ място през 1998 г., поради европейското му значение за опазването на редки и застрашени местообитания, растения и животни, включително птици. През 2005 година територията е обявена от BirdLife International за Орнитологично важно място. През 2007 г. ОВМ „Котленска планина“ е включено в Европейската екологична мрежа „НАТУРА 2000“ като защитена зона за опазване на дивите птици.

Б.3.3. Комплекс Мандра - Пода (код на мястото: BG034)

Площта на орнитологично важното място „Комплекс Мандра – Пода“ е 5987,96 ха. То обхваща Мандренското езеро с околните му влажни зони. Мандренското езеро е разположено на Черноморския бряг и е най-южното от Бургаските езера. Североизточната му част се намира непосредствено до Бургас. Езерото е било полусолено, но е превърнато в сладководен язовир. Между стената му и Черно море е запазена лагуна, обхващаща местностите Пода и Узунгерен. Към комплекса се отнасят и каскадовидно разположените рибовъдни басейни в северозападната част на езерото в долината южно от село Черни връх. Основно местообитание в комплекса е езерото със значителна открита водна площ (около 1300 ха), стояща вода и участъци с водолюбива растителност по бреговете. По южния бряг са разположени гори, главно от дръжкоцветен дъб, летен дъб и полски клен. Около езерото са разположени мезофилни, халофитни тревни съобщества и обработваеми земи. Лагуната в местността Пода е обрасла с блатна и мочурна влаголюбива растителност. Местността Узунгерен представлява дълбоко вдаден в сушата залив, по-голямата част от бреговете на който са обрасли с тръстика и папур, а незначителна част – с дъбова гора.

Мандра – Пода е част от Бургаския езерен комплекс – един от трите най-значими комплекси от влажни зони за концентриращи се водолюбиви птици по българското черноморско крайбрежие. В района на комплекса Мандра – Пода са установени 245 вида, от които 74 са включени в Червената книга на България. От срещаните се видове 109 са от европейско природозащитно значение. Като световно застрашени са включени 6 вида. Мястото осигурява подходящи местообитания за 86 вида, включени в приложение 2 на Закона за биологичното разнообразие, за които се изискват специални мерки за защита. Комплексът Мандра – Пода е от международно значение за гнезденето на **лопатарката** (*Platalea leucorodia*) и **саблеклюна** (*Recurvirostra avosetta*), като за бялата лопатарка местността Пода е единственото гнездовище по Черноморското ни крайбрежие. В Мандренското

Лопатарка (*Platalea leucorodia*)

Снимка: Н. Петков

www.ImagesFromBulgaria.com

езеро до около 1940 г. е **гнездила последната в България колония на розовия пеликан** (*Pelecanus onocrotalus*). Изчезването и вероятно се дължи на превръщането на езерото в язовир и заливането на западната част на Мандра, при което са изчезнали големите тръстикови масиви. Комплексът е едно от трите места по българското черноморие, където гнезди **морския орел** (*Haliaeetus albicilla*). Езерото е част от "място с тесен фронт на миграция" за **къдроглавия пеликан** (*Pelecanus crispus*) и розовия пеликан, белия щъркел (*Ciconia ciconia*) и черния щъркел (*Ciconia nigra*), както и за грабливите птици, прелитащи по миграционния път **Via Pontica**. По време на прелет е установяван и изключително редкият световно застрашен вид **тънкоклюн свирец** (*Numenius tenuirostris*). **Малкият корморан** (*Phalacrocorax pygmeus*), **къдроглавият пеликан** и **белооката потапница** (*Aythya nyroca*) редовно използват езерото като място за почивка както по време на миграция, така и по време на зимуване, като се струпват в международно значими количества. На територията на комплекса, главно по време на миграция се срещат още **белошипата ветрушка** (*Falco naumanni*) и **ливадният дърдавец** (*Crex crex*). Мандра – Пода е от международно значение и за зимуването на до 69 000 водолюбиви птици от 82 вида. Особено значими са струпванията на големия корморан (*Phalacrocorax carbo*), голямата бяла чапла (*Egretta alba*), пойния лебед (*Cygnus cygnus*), голямата белочела гъска (*Anser albifrons*), кафявоглавата потапница (*Aythya farina*), качулатата потапница (*Aythya fuligula*), както и на 2 световно застрашени вида – **червеногушата гъска** (*Branta ruficollis*) и **тръноопашата потапница** (*Oxyura leucoscephala*). Мандренското езеро е основно място за хранене на двата вида пеликани по време на миграция и зимуване, въпреки че птиците предпочитат за нощуване съседните Бургаско и Атанасовско езера.

Комплексът Мандра – Пода е разположен в покрайнините на втория по големина град по черноморското ни крайбрежие – Бургас. Комплексът е подложен на силен антропогенен натиск поради близостта му с гъсто населения град, големите промишлени съоръжения и комплекси, както и поради неограничения и неконтролиран достъп на хора извън защитените територии.

Непрекъснатото урбанизиране на района, свързано с разрастването на града, разрушава влажните ливади и заблатените местообитания около езерото. Международния път към южната държавна граница пресича източната част на комплекса, като води до замърсяване с отпадъци, шум, както и избиване при сблъсък на дребни бозайници и птици. Мандренското езеро е основен източник на промишлени води за Петролната рафинерия Нефтохим, разположена западно от Бургас. През комплекса преминава и петролопровод, който може да причини значителни щети на влажната зона в случай на авария.

Малък корморан (*Phalacrocorax pygmeus*)

Снимка: Г. Попгеоргиев

Има голям инвестиционен проект за изграждане на международен петролопровод от Бургас за Александрополис в Гърция, който се предвижда също да пресича комплекса, което допълнително ще повиши заплахата от нефтено замърсяване. В последните години се появиха инвестиционни намерения за изграждане на ветроенергийни паркове, което ще доведе до огромни щети за мигриращите, зимуващите и гнездещите в района птици.

Трите съществуващи защитени територии в комплекса са обявени с цел опазване на застрашени видове птици. Защитената местност "Пода" е обявена през 1989 г., Защитената местност "Устие на река Изворска" – през 1990 г., а защитената местност "Узунгерен" – през 2005 г. За защитената местност "Пода" има разработен и приет план за управление. На територията и е изграден природозащитен център на БДЗП, чрез дейността на който се прилага плана за управление. През 1998 г. комплексът е определен за КОРИНЕ място, поради европейското му значение за опазването на редки и застрашени видове птици. Защитената местност "Пода" заедно със залива Форос е обявена за Влажна зона от международно значение съгласно Рамсарската Конвенция през 2003 година. През 2005 година територията е обявена от BirdLife International за Орнитологично важно място. През 2007 г. ОВМ „Комплекс Мандра Пода“ е включено в Европейската екологична мрежа „НАТУРА 2000“ като защитена зона за опазване на дивите птици.

Б.3.4. Бургаско езеро (код на мястото: BG035)

Площта на орнитологично важното място „Бургаско езеро“ е 3092,02 ха. То е плитководно бракично крайбрежно езеро – открит лиман със слаба връзка с морето и с водолюбива растителност по бреговете. Разположено е западно от Бургас, като цялата му източна част граничи с промишлените и жилищните квартали на града. Свързано е с морето чрез канал с шлюз. В езерото преобладава откритата водна площ, която на дълбочина достига до 1,3 м. Солеността на водата е около 10,58 ‰ и е със значителни сезонни и годишни колебания. Бреговете, са обрасли с ивица водолюбива растителност, главно тръстика и папур, които в западната и северозападната част образуват обширни масиви.

Бургаското езеро е част от Бургаския езерен комплекс – един от трите най-значими комплекси от влажни зони за концентриращи се водолюбиви птици по българското черноморско крайбрежие. В района на езерото са установени 245 вида, 71 от които са включени в Червената книга на България. От срещаните се видове 105 са от европейско природозащитно значение. Като световно застрашени са включени 4 вида. Мястото осигурява подходящи местообитания за 89 вида, включени в приложение 2 на Закона за биологичното разнообразие, за които се изискват специални мерки за защита. Тъй като езерото се намира на миграционния път **Via Pontica**, то е една от най-важните станции при прелета на птиците по българското Черноморие. Особено многобройни са пеликаноподобните, гъскоподобните, дъждосвирцоподобните и чапловите птици. Езерото е особено важно като място за почивка по време на прелет за **къдроглавия и розовия пеликан**, както и на **малкия корморан**. Като мигриращ вид в района е установен и световно застрашеният **ливаден дърдавец** (*Sorex sorex*). Бургаското езеро е от международно значение за зимуването на значителен брой водолюбиви птици, главно на **малкия корморан**, големия корморан, пойния лебед (*Cygnus cygnus*), голямата белочела гъска (*Anser albifrons*), кафявоглавата потапница (*Aythya ferina*) и качулатата потапница (*Aythya fuligula*). Бургаското езеро е единственото място в България където се концентрира до 7% от Черноморската популация на **тръноопашатата потапница** (*Oxyura leucoserphala*). През зимата са наблюдавани и световно застраше-

ните **къдроглав пеликан** и **червеногуша гъска** (*Branta ruficollis*). Езерото е едно от най-важните места в страната от значение за Европейския съюз за опазването на гнездящи-гнездящия тук **малък воден бик** (*Ixobrychus minutus*).

Бургаското езеро е разположено в покрайнините на втория по големина град по черноморското ни крайбрежие – Бургас. То е подложено на силен антропогенен натиск поради близостта му с гъсто населения град, големите промишлени съоръжения и комплекси, както и поради неограничения и неконтролиран достъп на хора извън защитените територии. Бургаското езеро се влияе от всички човешки дейности, които могат да доведат до изменение на водния режим или качеството на водите на влажната зона, както и от ускоряване на развитието на града. Езерото е замърсено с петролни продукти, феноли и други химикали от разположената в близост петролна рафинерия. Интензивната употреба на пестициди и изкуствени торове в околните земеделски земи водят до замърсяване и ускорена еутрофикация на водоема. В последните години нарастна сметоотделянето и дейностите по почистването на града. Строителни и битови отпадъци са незаконно депонирани навсякъде около езерото, особено по северните му брегове. Водоемите в североизточната част на езерото се запълват със земни маси и на този етап 80% от тях са почти изцяло унищожени. Отпадните води от северната и южната промишлени зони на града се вливат в езерото след преминаване през пречиствателна станция. Значителни количества отпадни води постъпват в езерото от кварталите Горно езерово и Долно Езерово, както и от някои предприятия в Бургас. Промяната в качеството на водите води до промяна във вида и количеството на рибните запаси и съответно в хранителната база за много от водоплаващите птици. Териториите около езерото се замърсяват и непрекъснато се застрояват. Каналът, свързващ езерото с морето е почти изцяло затлачен и свободното предвижване на риба през него е силно ограничено. Международен път към южната държавна граница по източния бряг води до замърсяване с отпадъци и шум. Планирано е изграждането на нов, по-голям път, което е предпоставка за увеличаване на антропогенния натиск и замърсяването на района. Промисленият риболов, който се осъществява в езерото причинява безпокойство на птиците и не рядко улавянето им в риболовните мрежи. Ловът е също фактор причиняващ значително безпокойство на зимуващите птици.

Защитената местност "Вая" обхваща тръстиките масиви в югозападната част на езерото и е обявена за опазването на застрашени видове птици. През 1998 г. езерото е определено за КОРИНЕ място, поради европейското му значение за опазването на редки и застрашени видове птици. През 2003 г. Бургаското езеро е обявено за Влажна зона с международно значение съгласно Рамсарската Конвенция. През 2005 година територията е обявена от BirdLife International за Орнитологично важно място. През 2007 г. ОВМ „Бургаско езеро“ е включено в Европейската екологична мрежа „НАТУРА 2000“ като защитена зона за опазване на дивите птици.

Б.3.5. Атанасовско езеро (код на мястото: BG036)

Площта на орнитологично важното място „Атанасовско езеро“ е 7208,89 ха. То е свръхсолено езеро с лиманен характер в северната си част и с белези на лагуна в южната. Значителна част от площта му се използва като солници, но със запазен примитивен начин на солдобив. Разположено е северно от град Бургас, непосредствено до морския бряг. През езерото преминава шосето от Бургас за Варна. Атанасовско езеро включва значително разнообразие от местообитания. Най-характерни за него са плитките соленоводни басейни без висша растителност, разделени с диги и други участъци свободни от растителност или обрасли в различна степен с **европейска солянка** (*Salicornia*

europaea). На места сред тях има характерна за сладководните водоеми водолюбива растителност. Около езерото съществуват малки сладководни блата, мочурливи ливади, както и система от обрасли с блатна растителност канали и сухи терени. В съседство се разполагат обширни обработваеми площи, а в южната си част езерото граничи с жилищните квартали на града.

Атанасовското езеро е част от Бургаския езерен комплекс – един от трите най-значими комплекси от влажни зони за концентриращи се водолюбиви птици по българското черноморско крайбрежие. В района на Атанасовско езеро са установени 288 вида, от които 84 са включени в Червената книга на България. От срещашите се видове 127 са от европейско природозащитно значение. Като световно застрашени са включени 9 вида. Мястото осигурява подходящи местообитания за 105 вида, включени в приложение 2 на Закона за биологичното разнообразие, за които се изискват специални мерки за защита. В езерото гнезди преобладаващата част от българска популация на **саблеклюна** (*Recurvirostra avosetta*), **гривестата рибарка** (*Sterna sandvicensis*) и на **морския дъждосвирец** (*Charadrius alexandrinus*), поради което е най-важно място за тези видове. Атанасовско езеро се намира на **прелетния път Via Pontica** и е типично “място с тесен фронт на миграция” за мигриращите реещи се птици от значителна част на Северна, Източна и Централна Европа. До 240 000 щъркела и до 60 000 грабливи птици прелитат ежегодно оттук по време на есенната миграция. Това е мястото с най-голяма концентрация в Европа по време на прелет за **розовия пеликан** (*Pelecanus onocrotalus*) и **къдроглавия пеликан** (*Pelecanus crispus*), **тръстиковия блатар** (*Circus aeruginosus*), **вечерната ветрушка** (*Falco vespertinus*) и на второ място (след Босфора) по концентрация на **малкия креслив орел** (*Aquila pomarina*). Заедно с останалите бургаски езера е едно от най-благоприятните места за нощуване на пеликаните и щъркелите между делтата на Дунав и Босфора. Редовно през този период се срещат **малкият корморан** и **лопатарката** в значителна численост. По време на прелет е установяван и изключително редкият световно застрашен вид – **тънкоклюният свирец** (*Numenius tenuirostris*). Тъй като не замръзва през зимата, езерото е място с международно значение за концентриране на зимуващи водолюбиви птици, сред които **къдроглавият пеликан**, голямата белочела гъска, **червеногушата гъска**, белият ангъч (*Tadorna tadorna*), **саблеклюнът** и др.

Атанасовското езеро е разположено в покрайнините на втория по големина град по черноморското ни крайбрежие – Бургас. То е подложено на силен антропогенен натиск поради близостта му с гъсто населения град и международното летище, разположено източно от езерото. Езерото се използва за

солодобив по традиционен начин и местообитанията, характерни за влажната зона, са силно зависими от тази дейност във вида в който се осъществява. Основни проблеми за мястото са подмяната на старите диги, разделящи басейните, с нови, както и замърсяването на канала, опасващ езерото. Обрастването на дигите с растителност води до загуба на места за гнездене на наземно гнездящите птици. Последните са застрашени също и от големия брой на хищниците – бездомни кучета, чакали и др. Риск представлява честата смяна на управата на солниците, което е следвано от смяна на начина на управление на солниците и непряко оказва негативно влияние върху местообитанията. Постоянното посещаване на влажната зона от хора, незаконното събиране на солничното раче артемия и браконьерството причиняват безпокойство на птиците. Международен път пресича източната част на езерото, като води до замърсяване с отпадъци, шум, както и избиване при сблъсък на дребни бозайници и птици. Електропреносните съоръжения около езерото, както и тези пресичащи южната му част, са причината за висока смъртност на птици в района. Наличието на международно летище в място с тесен фронт на миграция е опасно както за сигурността на полетите, така и за мигриращите птици, особено ако летището увеличи капацитета си да поема повече самолети. Разработва се проект за жилищно застрояване около езерото, което ще доведе до още по-засилена урбанизация на мястото. В района около езерото в последните години се появили инвестиционни намерения за изграждане на ветроенергийни паркове. Те ще затрудняват свободното придвижване на птиците и ще водят до смъртност и фрагментиране на местообитанията на мигриращите и зимуващите птици. Ветровите генератори ще бъдат бариера за хиляди реещи се мигриращи птици и нощни мигранти по пътя им на юг и на север и ще причинят значителна смъртност сред тях, както и по-нататъшно намаляване на техните популации.

През 1980 г. северната част на езерото е обявена за резерват и е държавна собственост. Южната част на езерото и 200-метрова ивица в северната му част през 1981 г. е обявена за буферна зона. Земята северозападно, северно, североизточно и източно от него е част от буферната зона на резервата и е собственост на община Бургас, като малки части са частна собственост. През 1984 г. Атанасовското езеро е обявено за Влажна зона с международно значение съгласно Рамсарската Конвенция, като през 2003 г. територията на Рамсарското място е разширена. През 1999 г. северната част на езерото е прекатегоризирана в поддържан резерват, а буферната му зона – в защитена местност. През 1998 г. езерото е определено за КОРИНЕ място, поради европейското му значение за опазването на редки и застрашени видове птици. През 2005 година територията е обявена от BirdLife International за Орнитологично важно място. През 2007 г. ОВМ „Атанасовско езеро“ е включено в Европейската екологична мрежа „НАТУРА 2000“ като защитена зона за опазване на дивите птици.

Б.3.6. Поморийско езеро (код на мястото: BG037)

Площта на орнитологично важното място „Поморийско езеро“ е 948,04 ха. То е свръхсолено езеро с естествен произход – лагуна на морския бряг, част от територията на което е превърната в солници. От морето е отделено с пясъчна коса, като единствената му връзка с него е канал с шлюз. Устието на река Ахелой, разположено северно от езерото, също е включено към мястото тъй като редовно се ползва от водолубивите птици. Езерото се намира на около 25 км северно от Бургас, непосредствено до шосето за Варна и до северната част на град Поморие. Основната част на Поморийското езеро е открита водна площ без растителност по бреговете. Солниците представляват множество свръхсоле-

ни басейни със средна соленост на водата около 50 ‰. Басейните са отделени едни от други с дървено-насипни диги, на места слабо обрасли с европейска солянка (*Salicornia europaea*). Западно от езерото и в южната му част са разположени малки блата, обрасли изцяло с водолюбива растителност.

Поморийското езеро е част от Бургаския езерен комплекс – един от трите най-значими комплекси от влажни зони за концентриращи се водолюбива птици по българското черноморско крайбрежие. В езерото и прилежащите му територии са установени 204 вида птици, от които 59 са включени в Червената книга на България. От срещаните се видове 91 са от европейско природозащитно значение. Като световно застрашени са включени 3 вида. Мястото осигурява подходящи местообитания за 72 вида, включени в приложение 2 на Закона за биологичното разнообразие, за които се изискват специални мерки за защита. Езерото е едно от най-важните места в страната за гнезденето на **саблеклюна** (*Recurvirostra avocetta*), **кокилобегача** (*Himantopus himantopus*), белочелата рибарка (*Sterna albifrons*), речната рибарка (*Sterna hirundo*), гривестата рибарка (*Sterna sandvicensis*) и на морския дъждосвирец (*Charadrius alexandrinus*). Езерото е разположено на миграционния път **Via Pontica** и е ключово място за почивка по време на прелет за значителни количества дъждосвирици, гмуркачи, гмурци и други, които са под закрила на Бонската конвенция. През зимата тук редовно се концентрира 1% от черноморската популация на немия лебед (*Cygnus olor*). По време на миграция и през зимата в Поморийското езеро се срещат и **малкият корморан**, **белооката потапница** (*Aythya nyroca*), **ливадният дърдавец** (*Crex crex*), **къдроглавият пеликан** (*Pelecanus crispus*) и **тръноопашатата потапница** (*Oxyura leucocephala*), последните 2 от които са световно застрашени.

Поморийското езеро е разположено в покрайнините на туристически град – Поморие, поради което е подложено на силен антропогенен натиск. Езерото се използва за солдобив по традиционен начин и местообитанията, характерни за влажната зона, са силно зависими от тази дейност във вида, в който се осъществява. Оновните проблеми за Поморийското езеро са свързани с интензификацията на солдобивните техники (включително изоставяне на част от солдобивните басейни), реституцията на солниците, както и замърсяване на водите от околните земи. Безконтролният лов, браконьерството и незаконният риболов също имат отрицателно влияние. През последните години урбанизацията и застрояването на земите около езерото и устието на река Ахелой силно се разраства и някои малки влажни зони и характерни местообитания по периферията на езерото вече са изчезнали. Има замърсяване на околните земи със строителни и битови отпадъци. Поради затлачването на канала, свързващ езерото с морето, водният режим на влажната зона е нарушен.

През 1998 г. районът

Кокилобегач (*Himantopus himantopus*)
Снимка: Н. Петков

www.ImagesFromBulgaria.com

е определен за КОРИНЕ място, поради европейското му значение за опазването на редки и застрашени видове птици. Поморийското езеро е обявено за защитена местност през 2001 г. с цел опазване на застрашени видове птици. Защитената територия обхваща 80 % от предложената защитена зона. През 2003 г. езерото е обявено за Влажна зона с международно значение съгласно Рамсарската Конвенция. През 2005 година територията е обявена от BirdLife International за Орнитологично важно място. През 2007 г. ОВМ „Пломорийско езеро“ е включено в Европейската екологична мрежа „НАТУРА 2000“ като защитена зона за опазване на дивите птици.

Б.3.7. Странджа (код на мястото: BG040)

Площта на орнитологично важното място „Странджа“ е 115417,34 ха. То обхваща части от едноименната планина, разположена в най-югоизточната част на България. На юг и югозапад следва държавната ни граница с Турция, на изток – Черно море между град Царево и село Резово, а на север върви по рида Босна, който е главен вододел между река Велека и реките Ропотамо, Факийска, Изворска, Дяволска и Караагач. Главната река, протичаща през парка, е Велека с нейния водосборен басейн. По-малка част от територията се пада на водосбора на граничната река Резовска. Долината на река Велека е обградена от ниски планински хълмове предимно обрасли със стари гори. Районът е слабо населен и сравнително слабо повлиян от човешкото присъствие. Странджа се характеризира с голямо разнообразие на местообитанията, като доминиращи са широколистните листопадни гори. Високите части са обрасли с дъбови гори от източен горун, благун, цер, смесени с източен бук и други дървесни видове. Естествени гори от източен бук с богат подлес от вечнозелени храсти заемат доловете и сниженията по склоновете. В подлеса на буковите и горуновите гори се срещат някои терциерни реликти – **странджанска зеленика** (*Rhododendron ponticum*), странджанска боровинка, понтийско бясно дърво, мушмула и др. За приустийните части на реките Велека и Резовска са много характерни крайречните (лонгозни) гори с преобладаване на полски ясен. Сравнително малък е относителният дял на крайбрежните скали и пясъчни плажове с псамофитна растителност, както и на земеделските площи.

На територията са установени 260 вида птици, от които 75 са включени в Червената книга на България. От срещаните се видове 112 са от европейско природозащитно значение. Като световно застрашени са включени 4 вида. Мястото осигурява подходящи местообитания за 96 вида, включени в приложение 2 на Закона за биологичното разнообразие, за които се изискват специални мерки за защита. Странджа е едно от най-важните места в България от значение за Европейския съюз за 15 застрашени видове птици – **черен щъркел** (*Ciconia nigra*), **египетски лешояд** (*Neophron percnopterus*), орел змияр (*Circaetus gallicus*), малък креслив орел (*Aquila pomarina*), скален орел (*Aquila chrysaetos*), малък орел (*Hieraetus pennatus*), сив кълвач (*Picus canus*), среден пъстър кълвач (*Dendrocopos medius*), белогърб кълвач (*Dendrocopos leucotos*), горска чучулига (*Lullula arborea*), голям маслинов присмехулник (*Hippolais olivetorum*), градинска овесарка (*Emberiza hortulana*), полубеловрата мухоловка (*Ficedula semitorquata*), **земеродното рибарче** (*Acedo atthis*), голямата пъструшка (*Porzana porzana*) и средиземноморски буревестник (*Puffinus yelkouan*). По време на миграция в района могат да се наблюдават видове с високо консервационно значение като **малкия корморан**, **къдроглавия пеликан**, **белооката потапница**, **ливадният дърдавец** и **водното шаварче** (*Acrocephalus paludicola*). Долното течение на река Велека е „място с тесен фронт на миграция“ за рещите се птици. Почти целите популации на

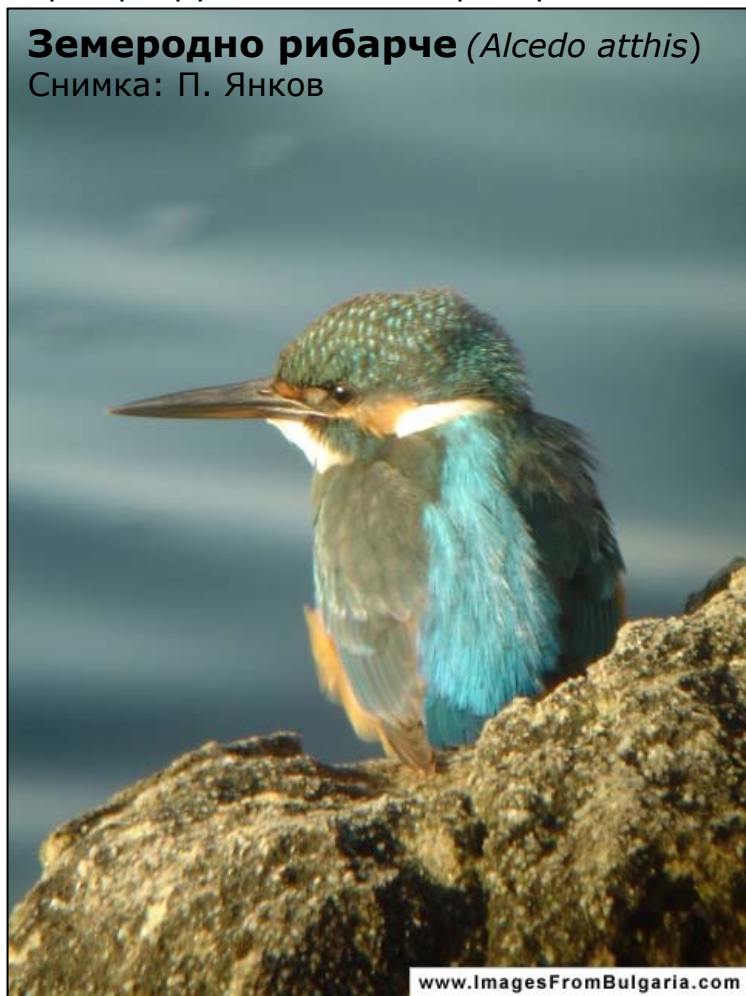

щъркелите и грабливите птици, прелитащи по черноморския прелетен път Via Pontica, преминават над Странджа планина, като грабливите птици често ношуват в горите.

Странджа е слабо населена във вътрешността на територията си, но крайбрежието през последното десетилетие започна силно да се урбанизира. Територията е уязвима главно от човешки дейности, свързани с управлението и ползването на горите, както и към общото развитие на района. Ползването на горите, включващо премахване на умиращите и сухите дървета, както и интензивни сечи в старите гори в значителна степен снижават качествата на горските местообитания. Прокарването на нови горски пътища води до интензивния дърводобив и до безпокойство на птиците в недостъпни преди това райони. Крайбрежната ивица е подложена на интензивно застрояване и урбанизация в резултат на развитието на туризма. Това води до влошаване и дори разрушаване на крайбрежните местообитания. По-голямата част от

Земеродно рибарче (*Alcedo atthis*)

Снимка: П. Янков

зеделските земи са изоставени и започват да обрастват с рудерална и храстова растителност. Намалването на пашата, последвано от сукцесия на горите води до загуба на тревните местообитания за птиците. Сухите тревни местообитания са особено застрашени от пожари, както естествени, така и причинени от човека. Територията е чувствителна към дейности причиняващи безпокойство на птиците, особено на гнездящите по скалите. Такива са скалното катерене, делта- и парапланеризма, иманярството, както и туристически дейности през гнездовия период. Развитието на инфраструктурата в района не винаги е съобразено с екологичните изисквания на поставените под защита екосистеми и може да доведе до разпокъсване и влошаване качеството на ценни местообитания. Има инвестиционни намерения за изграждане на язовири по поречието на Велека, което ще окаже значително отрицателно влияние на обширни територии от Странджа. Особено опасни за мигриращите птици са плановете за изграждане на ветроенергийни паркове. Те ще затрудняват свободното придвижване на птиците и ще водят до фрагментиране на местообитанията на мигриращите и зимуващите птици. Ветровите генератори ще бъдат бариера за реещи се мигриращи птици и нощни мигранти по пътя им на юг и на север и ще причинят значителна смъртност и намаляване на техните популации.

По-голямата част от българската територия на Странджа е обявена за природен парк през 1995 г. с цел дългосрочното опазване на уникална природа във водосборните басейни на реките Велека и Резовска и устойчиво социално-икономическо развитие на региона. Природният парк включва 25 защитени територии със собствен статут – 5 строги резервата с буферни зони, 13

защитени местности и 7 природни забележителности. През 1998 г. природният парк е включен в мрежата КОРИНЕ Биотоп, поради европейското си значение за опазването на уникалната растителност и флора и богатата фауна с множество застрашени видове, включително птици. През 2005 година територията е обявена от BirdLife International за Орнитологично важно място. През 2007 г. ОВМ „Странджа“ е включено в Европейската екологична мрежа „НАТУРА 2000“ като защитена зона за опазване на дивите птици.

Б.3.8. Комплекс Ропотамо (код на мястото: BG041)

Площта на орнитологично важното място „Комплекс Ропотамо“ е 3867,63 ха. То се намира на 50 км южно от Бургас и обхваща лиманната част и заливната тераса на река Ропотамо с естествените заливни гори, пясъчни дюни, плажна ивица и дълбоко разчленено крайбрежие с вдадени в морето скални носове и тесни и дълбоки заливи, остров Свети Тома, блатата Алепу, Аркутино и Стамополу, както и поддържан резерват „Ропотамо“.

На изток и югоизток комплексът обхваща планински ридове със скали и широколистни гори. Комплексът Ропотамо включва значително разнообразие от

местообитания. Съществен елемент представляват крайбрежните блатата с влаголюбива растителност, както и такива с водна растителност: водна лилия, жабешка водянка, издута водна леща и др.

Характерни за комплекса са речният лиман на р. Ропотамо с лонгозни гори от полски ясен, полски бряст, черна елша, глог, със значително участие на лиани. Широколистните гори са главно от благун със среди-

Морски орел (*Haliaeetus albicilla*)

Снимка: Н. Петков

www.ImagesFromBulgaria.com

земноморски елементи или смесен с космат дъб и виргилиев дъб и др.

Крайбрежната ивица е заета от дюни с псамофитни растения, сред които и **пясъчна лилия** (*Pancratium maritimum*). На места морският бряг е скалист с ниши, подводни пещери и морски заливи.

На територията на комплекса Ропотамо през последните години са установени 236 вида птици, от които 69 са включени в Червената книга на България. Мястото осигурява подходящи местообитания за 87 вида, включени в приложение 2 на Закона за биологичното разнообразие, за които се изискват специални мерки за защита.

Комплекс Ропотамо е едно от най-важните места в страната като гнездовище на група от видове, силно привързани към разнообразните типове местообитания на територията му – средиземноморския буревестник (*Puffinus yelkouan*), голямата пъструшка (*Porzana porzana*), средната пъструшка (*Porzana parva*), червената чапла (*Ardea purpurea*), гривестата чапла (*Ardeola ralloides*) и полубеловрата мухоловка (*Ficedula semitorquata*). Комплекс Ропотамо е едно от трите гнездови находища на **морския орел** (*Haliaeetus albicilla*) по българското черноморие. През размножителния период, по време на миграция или зимуване са установени 4 световно застрашени вида – **къдроглав пеликан** (*Pelecanus*

crispus), **белошипа ветрушка** (*Falco naumanni*), **голям креслив орел** (*Aquila clanga*) и **царски орел** (*Aquila heliaca*), както и видове с високо консервационно значение като **мраморната патица** (*Marmaronetta angustirostris*), **белооката потапница** (*Aythya nyroca*), **морският орел**, **степният блатар** (*Circus macrourus*) и **ливадният дърдавец** (*Crex crex*).

Значителна е ролята на комплекса като междинна станция при миграция на птиците и като типично "място с тесен фронт на миграция", главно за белия църкел, обикновените мишелов и някои други видове грабливи птици.

Комплекс Ропотамо поддържа значителни зимуващи популации на черногушия гмуркач (*Gavia arctica*), кафявоглавата потапница (*Aythya ferina*), червеноклюната потапница (*Netta rufina*) и сивата патица (*Anas strepera*).

Част от комплекса има статут на поддържан резерват и в него не се позволяват никакви човешки дейности. В буферната зона на резервата, както и в незащитените територии се извършват горско-стопански дейности, лов, риболов, транспорт, отдих и туризъм.

Основните проблеми пред комплекс Ропотамо са изключително силната туристическа преса, застрояването и промени във водния режим, породени от водоползванията в горното течение на водосборния басейн на река Ропотамо и от еутрофикацията на блатата. На север комплекса граничи с голям черноморски курорт – Дюни, а на юг – с град Приморско, който е добре развит туристически център. Сечите в горите и лова също са фактор за безпокойство на птиците. Особено опасни за мигриращите птици са плановете за изграждане на ветроенергийни паркове. Те биха затруднили свободното придвижване на птиците и ще доведат до фрагментиране на местообитанията на мигриращите и зимуващите птици. Ветровите генератори ще бъдат бариера за хиляди реещи се мигриращи птици и нощни мигранти по пътя им на юг и на север и ще причинят значителна смъртност и съответно намаляване на техните популации.

Поддържаният резерват "Ропотамо" е обявен през 1940 г. първоначално като резерват с цел опазване на разнообразие от местообитания и богата флора и фауна, включително птици. По време на дългата и история категорията на тази защитена територия е променяна няколко пъти. Останалите 6 защитени територии в комплекса са обявени с цел опазване на застрашени местообитания, растителни и животински видове, включително птици. От 1975 г. Аркутино е обявено за Влажна зона с международно значение, съгласно Рамсарската Конвенция. През 2003 г. Рамсарския обект е разширен и обхваща цялата територия на комплекс Ропотамо. Половината от комплекса е определен за КОРИНЕ място през 1998 г., поради европейското му значение за опазването на редки и застрашени местообитания, растения и животни. През 2005 година територията е обявена от BirdLife International за Орнитологично важно място. През 2007 г. ОВМ „Комплекс Ропотамо“ е включено в Европейската екологична мрежа „НАТУРА 2000“ като защитена зона за опазване на дивите птици.

Б.3.9. Залив Ченгене скеле (код на мястото: BG042)

Площта на орнитологично важното място „Залив Ченгене скеле“ е 191,19 ха. Ченгене скеле е малък морски залив при устието на река Маринка, разположен южно от село Крайморие, в непосредствена близост до шосето от Бургас за Созопол. Приустийната част на реката е с обширни и плътни тръстикови масиви. Дъното на залива пред самото устие е покрито с тинести наноси, образуващи обширни плитчини с дълбочина 5-10 см (единственото в България крайморско тинно поле). Брегът представлява пясъчна ивица, на места с каменисти участъци. Склоновете на речната долина и залива са обрасли с гори и храсти.

В залива Ченгене скеле са установени 180 вида птици, от които 52 са включени в Червената книга на България. От срещащите се видове 80 са от европейско природозащитно значение. Като световно застрашени са включени 3 вида. Мястото осигурява подходящи местообитания за 65 вида, включени в приложение 2 на Закона за биологичното разнообразие, за които се изискват специални мерки за защита. Ченгене скеле е от международно значение за гнездящите тук **малък корморан** и **блестящ ибис**. Тук няколко пъти е бил наблюдаван световно застрашеният и изключително рядък **тънкоклюн свирец**. Този вид е наблюдаван в природата само 415 пъти от началото на миналия век до 1993 г. Мястото е от голямо значение и за мигриращите птици, особено за дъждосвирцоподобните.

Заливът Ченгене скеле има много малка площ, поради което е силно чувствителен към всички видове човешки дейности осъществявани вътре и в близост до територията. Ловът, риболовът, браконьерството и събирането на растения и животни през гнездовия сезон причиняват безпокойство на птиците. Риболовът пряко оказва влияние върху рибните запаси и храната на рибоядните птици. Има случаи на оплитане на птици в риболовните мрежи. Територията е особено чувствителна към всички видове застрояване и към туристическите дейности. Международен път към южната държавна граница пресича източната част на комплекса, като води до замърсяване с отпадъци, шум, както и смъртност на дребни бозайници и птици от сблъсък с транспортни средства. Заливът е застрашен от мащабно нефтено замърсяване при евентуална авария на преминаващия през него нефтопровод, както и от нефтения терминал на Бургаското пристанище, разположен в близост. Част от мястото е превърната в нелегално сметище за битови и строителни отпадъци.

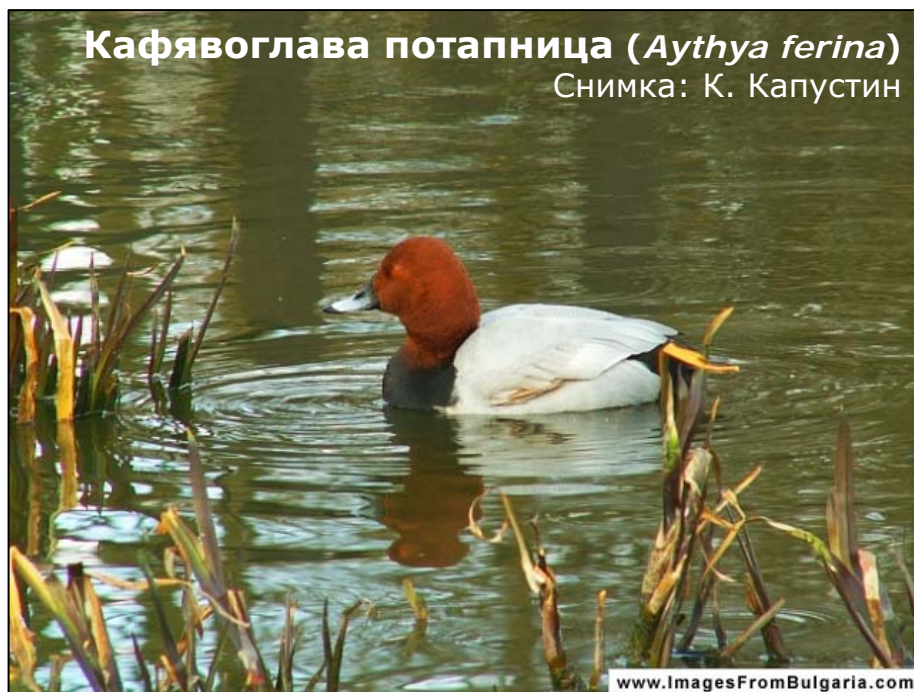
Около 83 % от територията на залив Ченгене скеле е обявена за защитена местност през 1995 г. с цел опазване на застрашени видове птици. През 2005 година територията е обявена от BirdLife International за Орнитологично важно място. През 2007 г. ОВМ „Залив Ченгене скеле“ е включено в Европейската екологична мрежа „НАТУРА 2000“ като защитена зона за опазване на дивите птици.

Б.3.10. Емине (код на мястото: BG043)

Площта на орнитологично важното място „Емине“ е 68811,23 ха. То обхваща най-източните части на Стара планина от село Паницово на запад до нос Емине на изток. На север се простира до долината на река Двойница, а на юг достига до селищата Ахелой и Каблешково, като обхваща и северната част на Бургаския залив. При нос Емине брегът е стръмен и скалист. Самият бряг представлява тясна чакълеста ивица, над която се издига стръмна до отвесна скала, на места обрасла с храсталаци. В района преобладават ксеротермни тревни съобщества. На места по склоновете и овразите са разпръснати храсталаци предимно от драка, както и вторични гори от дъб. Планинската част е покрита предимно с широколистни гори. В равнината част преобладават селскостопанските земи, с отделни части от естествена растителност и малки влажни зони. 26% от площта на мястото е заета от плитките води на северната част на Бургаския залив.

На територията на Емине са установени 218 вида птици, от които 60 са включени в Червената книга на България. От срещащите се видове 96 са от европейско природозащитно значение. Като световно застрашени са включени 5 вида. Мястото осигурява подходящи местообитания за 79 вида, включени в приложение 2 на Закона за биологичното разнообразие, за които се изискват специални мерки за защита. Емине е разположено на прелетния път **Via Pontica** и има международно значение като типично „място с тесен фронт на

миграция” за прелитащите над него пеликани, щъркели и грабливи птици. Мигриращите птици се концентрират да преминават Стара планина именно в тази част, поради факта че е сравнително най-ниската и лесна за преодоляване преграда. Щъркелите и пеликаните често летят на право през Бургаския залив. Гористата част се използва от мигрантите – главно грабливите птици за хранене и нощуване. Равнинните

те части южно от планинските склонове се използват от нощувалите и прелитащите мигранти за набиране на височина. Значителни количества бели щъркели и пеликани прелитат и над акваторията, пресичайки Бургаския залив. Крайбрежните скали и акваторията на Емине са едни от малкото в България, където постоянно се среща **средиземноморския буревестник (*Puffinus yelkouan*)**. Емине е едно от най-важните места в страната от значение за Европейския съюз за този вид, както и за големия маслинов присмехулник (*Hippolais olivetorum*), горската чучулига (*Lullula arborea*), полубеловратата мухоловка (*Ficedula semitorquata*), средния пъстър кълвач (*Dendrocopos medius*), синявицата (*Coracias garrulous*), малкия креслив орел (*Aquila pomarina*), късопръстия ястреб (*Accipiter brevipes*), черногърбото каменарче (*Oenanthe pleshanka*), речната рибарка (*Sterna hirundo*) и белочелата рибарка (*Sterna albifrons*). През зимата в крайбрежните морски води се концентрират значими количества черногуши гмуркачи (*Gavia arctica*), **кафявоглави потапници (*Aythya ferina*)** и други водолюбивы птици.

Крайбрежните територии на Емине са пряко застрашени от застроителни дейности и увеличаване на туристическата преса, следствие от развиващия се масов туризъм. Един от най-големите летни курорти по Черноморското крайбрежие – Слънчев Бряг, се намира в границите на мястото. Поради бързото развитие на курорта и интензивното строителство в съседство с него част от съществуващите крайбрежни дюни, както и пасища, ливади и малки горички вече са унищожени. В северната част на Емине започва бързо застрояване на района въпреки опозицията на местното население. Туристическият натиск ежегодно се засилва не само по крайбрежето, но и навътре в сушата и в планинските части. Турове с моторни превозни средства извън съществуващите пътища (т. нар. “off road”) и свързани с него туристически дейности по планинските пасища и ливади през последните години започват да стават много популярни и водят до влошаване и унищожаване на тревните местообитания. През Емине преминава международен път, който оказва значително отрицателно влияние на околните територии в равнинните части на мястото, основно поради замърсяването и строителството по протежение на пътя. Незаконните сечи и лова причиняват безпокойство на птиците. Особено опасни за мигриращите птици са плановете за изграждане на ветроенергийни паркове. Те ще

затрудняват свободното придвижване на птиците и ще водят до фрагментиране на местообитанията на мигриращите и зимуващите птици. Ветровите генератори ще бъдат бариера за хиляди реещи се мигриращи птици и нощни мигранти по пътя им на юг и на север и ще причинят значителна смъртност и съответно намаляване на техните популации. Морската акватория е обект на много интензивен риболов, както със стационарни, така и с плаващи мрежи. Траленето, което през последното десетилетие активно се практикува в района води до унищожаване на морските екосистеми и влошава местообитанията на морските птици. Земеделските земи са обект на интензивно ползване с употреба на значително количество химикали, въздействащи върху птиците, зависими от този тип местообитания

Тук се включват 8 защитени територии. Една от тях е морска акватория – „Кокетрейс“, обявена през 2001 г. за опазване на пясъчна банка в Бургаския залив. Две от защитените територии са обявени за опазване на пясъчни дюни, а останалите са обявени за опазване на застрашени местообитания, растителни и животински видове. Три КОРИНЕ места, определени през 1998 г. се припокриват частично със сегашната територия на Емине, като обхващат 80% от площта му. През 2005 година територията е обявена от BirdLife International за Орнитологично важно място. През 2007 г. ОВМ „Емине“ е включено в Европейската екологична мрежа „НАТУРА 2000“ като защитена зона за опазване на дивите птици.

Б.3.11. Камчийска планина (код на мястото: BG044)

Площта на орнитологично важното място „Камчийска планина“ е 88883,76 ха. Камчийска планина формира северната част на крайморския дял на Стара планина. На изток граничи с Черно море, на север достига до долината на река Камчия, на запад и северозапад границата и е река Луда Камчия, а на юг достига до река Двойница и седловината, отделяща я от Еминската планина. Надморската ѝ височина е от 0 м при Черно море, до 627 м в западната част (връх Каменяк). Основните местообитания са горските, представени от чисти дъбови и букови гори и смесени широколистни гори. Около 40 % от горите са издънкови. Сред горските масиви, главно около селищата са разпръснати обработваеми земи и ливади с ксеротермни тревни. Разпръснато разположени скални масиви се намират главно в западната част на планината. По-големите реки в района са Луда Камчия, Двойница и Елешница. На река Луда Камчия е построен язовир Цонево с водна площ около 300 ха, а на река Елешница – едноименен язовир с водна площ около 100 ха.

В района на Камчийска планина са установени 189 вида, от които 47 са включени в Червената книга на България. От срещащите се видове 81 са от европейско природозащитно значение. Като световно застрашени са включени 5 вида. Мястото осигурява подходящи местообитания за 63 вида, включени в приложение 2 на Закона за биологичното разнообразие, за които се изискват специални мерки за защита. Камчийска планина е разположена на прелетния път **Via Pontica** и има международно значение като типично „място с тесен фронт на миграция“ за прелитащите над нея реещи се птици – щъркели, пеликани и грабливи птици. Мигриращите птици се концентрират да преминават Стара планина именно в тази част, поради това че е най-ниската и лесна за преминаване преграда. Гористата част се използва главно от мигриращите грабливи птици, за хранене и нощуване. Районът на язовир Цонево е един от малкото в страната където гнезди **орелът рибар** (*Pandion haliaetus*). Камчийска планина е едно от най-значимите места в страната за осояда (*Pernis apivorus*), малкия креслив орел (*Aquila pomarina*), малкия орел (*Hieraaetus pennatus*), **ЛОВНИЯ СОКОЛ** (*Falco cherrug*), горската чучулига (*Lullula*

arborea), козодоя (*Caprimulgus europaeus*), градинската овесарка (*Emberiza hortulana*), полубеловратата мухоловка (*Ficedula semitorquata*), както и за четири вида кълвачи – средния пъстър (*Dendrocopos medius*), сирийския (*Dendrocopos syriacus*), черния (*Dryocopus martius*) и сивия (*Picus canus*). По време на миграция и зимуване в язовирите на Камчийска планина се струпват значителни количества водолубиви птици, които спират там по пътя си към влажните зони на юг от Стара планина. Там е установен да зимува също и световно застрашеният **къдроглав пеликан**.

Поради наличието на селища и съответна инфраструктура, значителни части от Камчийска планина са лесно достъпни за хората. Горите са застрашени до голяма степен от интензивните горско-стопански дейности и неустойчивото управление на горите. Горските политики не подпомагат опазването на първично-естествените гори и не се съобразяват с тяхната природна стойност. Голите сечи и неприродосъобразно провежданите главни сечи все още са практика в управлението на горите. Горските местообитания са също така частично разпокъсани от преминаващи през тях електропреносни мрежи, както и от международен газопровод. Пасищата в района се използват много активно и по-голямата част от тях са преизпасани. Урбанизация и разораване на пасищата и ливадите са основната причина за разпокъсването и унищожаването на тези местообитания. Незаконните сметища допълнително влошават качествата на местообитанията. Кариерите за добив на пясък и камъни по поперечията на реките нарушават водния им режим и разрушават крайречните местообитания. Иманярството е широко разпространено и понякога причинява разрушаване на гнезда, прогонване на птици в гнездовия период, унищожаване на скални местообитания и промяна на ландшафта. Скално гнездящите птици са уязвими и към дейности като скално катерене, делта планеризъм, туристически дейности през гнездовия период. Ловът и браконьерството също причиняват безпокойство на птиците. Развитието на туризма през последното десетилетие доведе до неконтролно и бързо застрояване на бреговата ивица и загуба на крайбрежни местообитания. Независимо, че в района този процес е по-бавен в сравнение с други участъци на Черноморието, той вече има отрицателно въздействие върху ценни

Малък орел (*Hieraetus pennatus*)

Снимка: Н. Петков www.ImagesFromBulgaria.com

местообитания. През източната част на Камчийска планина преминава международен път, който е причина за замърсяване на околните територии. Особено опасни за мигриращите птици са плановете за изграждане на ветроенергийни паркове. Те ще затрудняват свободното придвижване на птиците и ще доведат до фрагментиране на местообитанията на мигриращите и зимуващите птици. Ветровите генератори ще бъдат бариера за реещи се мигриращи птици и нощни мигранти по пътя им на юг и на север и ще причинят значителна смъртност и съответно намаляване на техните популации. Морската акватория е обект на много интензивен риболов, както със стационарни, така и с

плаващи мрежи. Един от сериозните проблеми в тази част е незаконното тралене на пясъчното дъно.

В Камчийска планина има 7 защитени територии, които обхващат 0,5% от територията ѝ. Четири от защитените територии са обявени за опазване на смесени дъбови гори – резерватите “Върбов дол”, Киров дол” и “Вълчи проход”, обявени през 1968 г., както и защитената местност “Горска барака”, обявена през 1982 г. Останалите три защитени територии са обявени за опазване на скални ландшафти. Около 5 % от територията на Камчийска планина е определена за КОРИНЕ място през 1998 г., поради европейското и значение за опазването на редки и застрашени местообитания, растения и животни. През 2005 година територията е обявена от BirdLife International за Орнитологично важно място. През 2007 г. ОВМ „Камчийска планина“ е включено в Европейската екологична мрежа „НАТУРА 2000“ като защитена зона за опазване на дивите птици.

Б.3.12. Западна Странджа (код на мястото: BG066)

Площта на орнитологично важното място „Западна Странджа“ е 53816,60 ха. То се намира в Югоизточна България и обхваща западните части на Странджа планина. От север се намират селата Денница, Оман, Гранитец, Сливово и Богданово. На запад границата достига до язовир Малко Шарково и селата Стефан, Караджово, Дъбово, Ружица и Воден. На юг границата на мястото съвпада с държавната граница. От Богданово на изток границата преминава през землищата на селата Варовник, Кирово и Белеврен. Територията обхваща няколко типа местообитания, като най-голяма площ заемат земеделските земи, пасищата и обраслите с храстова растителност открити пространста. Широколистните гори са представени от смесени гори на

цер и благун със средиземноморски елементи в подлеса. В най-южната част горите са главно от източен горун и източен бук. Горите имат предимно мозаично разположение, редуват се с открити обработваеми площи, пасища, тревни формации, лозя и овощни градини. В Западна Странджа попадат горните течения на водосборните басейни на реките Средецка и Факийска.

В Западна Странджа са установени 112 вида птици, от които 25 са включени в Червената книга на България. От срещаните се видове 53 са от европейско природозащитно значение. Като световно застрашени са включени 2 вида. Мястото осигурява подходящи местообитания за 37 вида, включени в приложение 2 на Закона за биологичното разнообразие, за които се изискват специални мерки за защита. Западна Странджа е от световно значение за опазването на застрашения от изчезване в света **царски орел** (*Aquila heliaca*), **който гнезди тук**. Мястото е едно от най-

Царски орел (*Aquila heliaca*)

Снимка: Н. Петков

ценните в страната от значение за Европейския съюз за този вид, както и за опазването на още 8 вида птици – **ловен сокол** (*Falco cherrug*), **черна каня** (*Milvus migrans*), ливаден блатар (*Circus pygargus*), дебелоклюна чучулига (*Melanocorypha calandra*), белочела сврачка (*Lanius nubicus*), голям маслинов присмехулник (*Hippolais olivetorum*) и среден пъстър кълвач (*Dendrocopos medius*). Западна Странджа поддържа значителни на европейско равнище гнездови популации на сирийския пъстър кълвач (*Dendrocopos syriacus*), домашната кукумявка (*Athene noctua*) и качулатата чучулига (*Galerida cristata*). Късопръстият ястреб (*Accipiter brevipes*), черният щъркел (*Ciconia nigra*), совоокият дъждосвирец (*Burchinus oedicnemus*), късопръстата чучулига (*Calandrella brachydactyla*) и големия маслинов присмехулник (*Hippolais olivetorum*) също са представени със стабилни гнездови популации.

Районът на Западна Странджа се използва от местните хора екстензивно, основно за животновъдство и в по-малка степен за земеделие и горско-стопански дейности. Намалването на пашата, последвано от обрастване, както и разораването на пасищата води до загуба на тревни местообитания за птиците. Използваните в района пестициди са опасни за птиците. Сухите пасища и ливади са силно уязвими от пожари, както естествени, така и причинени от човека. През сухи години големи територии биват опожарявани. Горите в Западна Странджа заемат сравнително малки територии, разпръснати сред откритите пространства. Горско-стопанските дейности, свързани с изсичането на стари дървета, влияят директно върху царския орел, тъй като той строи гнездата си единствено на големи стари дървета. Незаконната сеч, събирането на дърва за огрев и залесяването с неприсъщи за района видове влошават качеството на горските местообитания. Потенциална заплаха както за местообитанията, така и за птиците в района е изграждането на ветроенергийни паркове. Ловът, събирането на животни и риболовът причиняват безпокойство на птиците.

Пет защитени територии попадат в границите на Западна Странджа, като 4 от тях са природни забележителности, обявени през 1973 г. Защитената местност „Невестин град“ е обявена през 1990 г. за опазване на естествени местообитания на защитени и редки видове птици. По-късно територията е обявена от BirdLife International за Орнитологично важно място. През 2007 г. ОВМ „Западна Странджа“ е включено в Европейската екологична мрежа „НАТУРА 2000“ като защитена зона за опазване на дивите птици.

Б.3.13. Бакърлъка (код на мястото: BG077)

Площта на орнитологично важното място „Бакърлъка“ е 33505,48 ха. То е разположено на южното Черноморско крайбрежие и обхваща най-вдадената в морето част на Бургаския залив. Носи името на рида Бакърлъка (Меден рид) югозападно от град Созопол. По-голямата част от площта му представлява морска акватория обхващаща южната част на Бургаския залив, Созополски залив и залив Каваците включително няколко острова, както и част от териториалните води на България на няколко километра от брега от Поморие до Аркутино. Територията му се простира от долината на Росенска река на запад и обхваща земите на изток до морето, включително и цялата брегова ивица от залив Ченгене скеле до блатото Аркутино. Срещат се няколко типа местообитания, като най-голяма площ заемат широколистните гори от благун със средиземноморски елементи, откритите пространства с ксеромезотермна тревна растителност, както и земеделските земи. Бреговата ивица се характеризира с поредица от дълбоко врязани в сушата заливи, плажове, крайбрежни скали и дюни обрасли с псамофитна растителност.

На територията на Бакърлъка са установени 172 вида птици, от които 43 са включени в Червената книга на България. От срещащите се видове 73 са от европейско природозащитно значение. Като световно застрашен е включен един вид. Мястото осигурява подходящи местообитания за 53 вида, включени в приложение 2 на Закона за биологичното разнообразие, за които се изискват специални мерки за защита. Бакърлъка е своеобразно „място с тесен фронт на миграция“, където потоците от мигриращи щъркели и пеликани излизат на сушата, след като са пресекли Бургаския залив директно от нос Емине и най-източните части на Стара планина. Над морето щъркелите летят ниско и над сушата използват термалите, за да набират височина. През пролетта щъркеловите ята използват пасищата и нивите източно от рида Бакърлъка за нощуване. Значителни количества грабливи птици също се концентрират по време на миграция в района, като се придържат по-навътре в сушата и летят над рида, като го използват и за нощуване. Бакърлъка е едно от най-важните места в страната за гнездящите тук среден пъстър кълвач (*Dendroscopus medius*), голям маслинов присмехулник (*Hippolais olivetorum*) и голяма пъструшка (*Porzana porzana*). Мястото е типично и за срещащия е тук средиземноморския буревестник (*Puffinus yelkouan*). На острова Св. Иван и Св. Петър гнезди най-голямата в страната колония на **сребрилата чайка** (*Larus cachinans*), разположена извън населените места по кайбрежието. Ястребогушото коприварче (*Sylvia nisoria*) и градинската овесарка (*Emberiza hortulana*) имат представителни гнездови популации в района. През зимата морските заливи предоставят убежище и храна на значителни количества водолюбиви птици, включително черновратия (*Gavia arctica*) и червеновратия (*Gavia stellata*) гмуркачи и голямата бяла чапла (*Egretta alba*).

Бакърлъка е подложен на силен антропогенен натиск поради наличието на гъсто населени туристически селища с добре развита инфраструктура. Непрекъснатото урбанизиране на района, свързано със силното развитие на туризма и разрастване на селищата води до влошаване и унищожаване на ценни местообитания, особено в крайбрежната ивица. Международен път пресича източната част на мястото, като води до замърсяване с отпадъци, шум, както и избиване при сблъсък на дребни бозайници и птици. Браконьерството е практика в района. Значително отрицателно въздействие върху територията се оказва и от концентрацията на много хора на ценни за биоразнообразието места по крайбрежието, както и от множеството незаконни сметища. Районът на Бакърлъка е силно уязвим от изграждане на високи съоръжения, особено ветроенергийни паркове, както на земята, така и в морето. Ветроенергийните съоръжения специално в този район ще препятстват свободното придвижване на птици, основно на реещите се мигриращи птици и в значителна степен ще ограничи достъпа им до ползваните от тях местообитания. Ветрогенераторите ще са причина за директен сблъсък и пряко унищожаване на птиците и ще доведат до разпокъсване и загуба на ценни места за пренощуване, хранене, набиране на височина за предвижване, както и на места за укриване при неблагоприятни метеорологични условия. Ветровите генератори ще бъдат бариера за реещи се мигриращи птици и нощни мигранти по пътя им на юг и на север и ще причинят значителна смъртност и съответно намаляване на техните популации. Горските местообитания са застрашени от прекомерна експлоатация и залесяване с нетипични за района видове. Премахването на старите умиращи дървета и тези с хралупи, ограничава значително възможностите на кълвачите да намират подходящи места за гнездене и храна.

Поддържаният резерват „Пясъчна лилия“ е обявен през 1962 г. за опазване на защитени видове растения. Остров Св.Иван и Св.Петър е обявен за защитена

местност през 1993 г. за опазване на естествени местообитания на редки и застрашени видове птици, включени в Червената книга на България. Пет години по-късно островът е определен за КОРИНЕ място, поради европейското му значение за опазването на редки и застрашени местообитания, растения и животни, включително птици. Още три защитени местности в зоната са обявени за опазване на характерни крайбрежни ландшафти и пясъчни дюни. Територията е обявена от BirdLife International за Орнитологично важно място. През 2007 г. ОВМ „Бакърлъка“ е включено в Европейската екологична мрежа „НАТУРА 2000“ като защитена зона за опазване на дивите птици.

Б.4. „НАТУРА 2000“ защитени зони в Бургаска област.

„НАТУРА 2000“ е общоевропейска екологична мрежа от територии със специален режим на защита, изградена от държавите членки на Европейския съюз (ЕС). Целта на изграждането ѝ е да създаде условия за съхраняването на видове и местообитания, описани в приложенията на две директиви на Европейския съюз – Директива 92/43/ЕЕС за опазване на природните местообитания и дивата флора и фауна и Директива 79/409/ЕЕС за опазване на дивите птици.

Включването на райони в мрежата „НАТУРА 2000“ зависи от биологичното богатство на различните държави членки. Колкото е по-богато биологичното разнообразие на дадена страна, толкова повече места от нейната територия ще влязат в „НАТУРА 2000“. В мрежата „НАТУРА 2000“ приоритетно се включват КОРИНЕ места, Рамсарски места, Орнитологични важни места (ОВМ) и Важни места за растенията. До този момент в България са инвентаризирани и предложени 114 места според Директивата за Птиците (наречени „Защитени зони за опазване на дивите птици“, като те включват всички Орнитологично важни места) и още 377 места по Директивата за местообитанията (наречени „Защитени зони за опазване на природните местообитания и дивата флора и фауна“). В повечето случаи те се припокриват помежду си, като биологичното разнообразие на страната позволява „НАТУРА 2000“ мрежата в България да обхваща 34-36% от площта на страната.

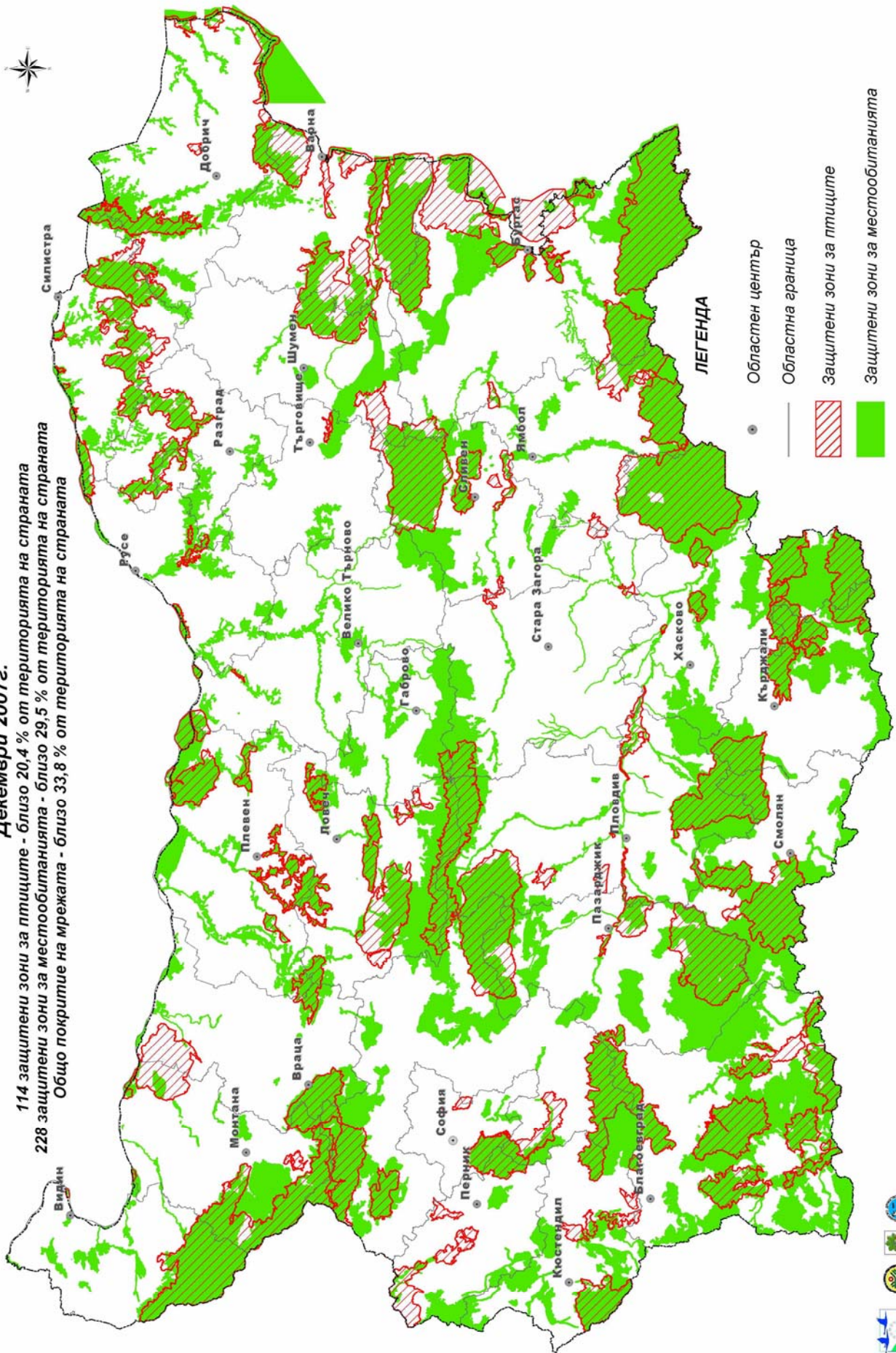
Изборът на районите, предложени за включване в „НАТУРА 2000“ се базира изцяло на научни критерии, като например степента на срещане и гъстотата на конкретни видове с консервационна значимост, както и екологичното качество и площта на природните местообитания, намиращи се в тези райони. В защитените зони от екологичната мрежа „НАТУРА 2000“ могат и попадат защитени територии (национални паркове, природни паркове, резервати, поддържани резервати, защитени местности и природни забележителности), като те запазват режимите си. Защитените зони обявявани по двете директиви могат да се припокриват в отделни свои части, тъй като макар да са определяни по различни критерии и независимо едни от други, обхватът им зависи от природните дадености на територията и е естествено една и съща територия да е важна, както по критериите на Директивата за птиците, така и по критериите на Директивата за местообитанията.

Ограничителните режими в защитените зони от екологичната мрежа „НАТУРА 2000“ се определят с плановете им за управление, които предстои да бъдат приети. В защитените зони опазването на природата се постига на първо място чрез стимулиране и активно управление, поддържане, възстановяване и създаване в защитените зони на човешки дейности, които са пряко свързани с опазването на видове и местообитания или не ги увреждат.

ЗАЩИТЕНИ ЗОНИ (НАТУРА 2000 МЕСТА), ОДОБРЕНИ ОТ МИНИСТЕРСКИ СЪВЕТ

Декември 2007г.

114 защитени зони за птиците - близо 20,4 % от територията на страната
228 защитени зони за местообитанията - близо 29,5 % от територията на страната
Общо покритие на мрежата - близо 33,8 % от територията на страната

ЛЕГЕНДА

- Областен център
- Областна граница
- ▨ Защитени зони за птиците
- Защитени зони за местообитанията

На второ място опазването се осъществява чрез ограничаване на дейности, които унищожават конкретен вид или неговото местообитание в дадена зона.

Въпреки, че „НАТУРА 2000“ обхваща защитени и досега територии, включително територии с най-строг режим на защита по българското законодателство (резерватите), тази екологична мрежа не е просто система от природни резервати, в която да е изключена всякаква човешка дейност. Защитените зони по „НАТУРА 2000“, могат да са много по-големи по площ от защитените територии и да включват, както общинска земя, така и частна собственост. Собствеността на земите в защитените зони не се променя. Целта на създаването на „НАТУРА 2000“ мрежата не е отдалечаване или противопоставяне на човека и природата, нито пък отнемане на частната собственост. Целта е в бъдеще в защитените зони с общочовешко значение да се гарантира тяхното устойчиво екологично, икономическо и социално управление поради изключителното им природно богатство. За такива територии ще има множество европейски и национални програми за стимулиране, финансиране и подпомагане на дейности, които ще създадат нови възможности за екологосъобразно развитие на районите и местното население.

Списък на защитени зони от екологичната мрежа „НАТУРА 2000“, попадащи на територията на Бургаска област.

Защитени зони за опазване на дивите птици, приети с Решения на Министерски съвет (№ 122/2 март 2007г и № 802/4 декември 2007г), на основание чл. 10, ал. 4 от Закона за биологичното разнообразие:

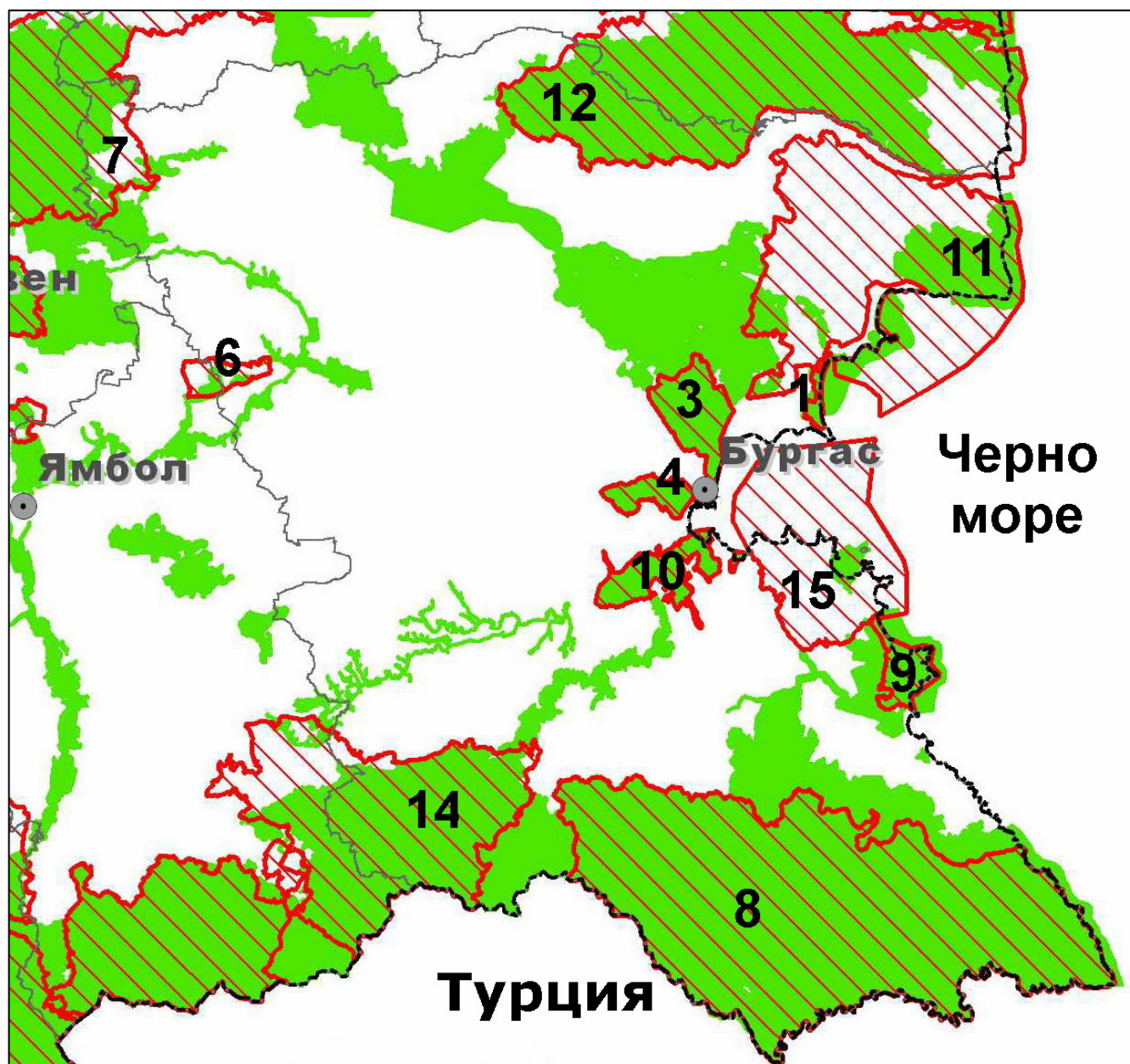
№	КОД	ИМЕ	ОБЛАСТ	ОБЩИНА	Обща площ [ха]	Територия [ха]	Акватория [ха]
1	BG0000152	ПОМОРИЙСКО ЕЗЕРО	БУРГАС	Поморие	948.04	824.79	123.25
2	BG0000242	ЗАЛИВ ЧЕНГЕНЕ СКЕЛЕ	БУРГАС	Бургас	191.19	93.68	97.51
3	BG0000270	АТАНАСОВСКО ЕЗЕРО	БУРГАС	Бургас	7208.89	7208.89	0.00
4	BG0000273	БУРГАСКО ЕЗЕРО	БУРГАС	Бургас	3092.02	3092.02	0.00
6	BG0002028	КОМПЛЕКС СТРАЛДЖА	БУРГАС	Карнобат	2871.82	2871.82	0.00
			ЯМБОЛ	Стралджа			
7	BG0002029	КОТЛЕНСКА ПЛАНИНА	БУРГАС	Сунгурларе	99263.72	99263.72	0.00
			ВЕЛИКО ТЪРНОВО	Елена			
			СЛИВЕН	Сливен, Котел			
			ТЪРГОВИЩЕ	Омуртаг, Антоново			
			ШУМЕН	Върбица			
8	BG0002040	СТРАНДЖА	БУРГАС	Малко Търново, Царево	115417.34	115417.34	0.00
9	BG0002041	КОМПЛЕКС РОПОТАМО	БУРГАС	Созопол, Приморско	3867.63	3287.49	580.14

№	КОД	ИМЕ	ОБЛАСТ	ОБЩИНА	Обща площ [ха]	Територия [ха]	Акватория [ха]
10	BG0000271	МАНДРА-ПОДА	БУРГАС	Бургас, Камено, Созопол, Средец,	6135.87	5928.13	207.74
11	BG0002043	ЕМИНЕ	БУРГАС	Несебър, Поморие	66603.016	49051.49	17551.52
12	BG0002044	КАМЧИЙСКА ПЛАНИНА	БУРГАС	Несебър, Поморие, Руен,	88 883.76	86145.66	2738.096
			ВАРНА	Дългопол, Бяла, Долен чифлик			
14	BG0002066	ЗАПАДНА СТРАНДЖА	ЯМБОЛ	Болярово	53 816.6	53 816.6	0.00
			БУРГАС	Средец			
15	BG0002077	БАКЪРЛЪКА	БУРГАС	Бургас Приморско Созопол	33 505.48	12516.64	20988.84

Защитени зони за опазване на природните местообитания и дивата флора и фауна, приети с Решения на Министерски Съвет (№ 122/2 март 2007г, № 661/16 октомври 2007г и № 802/4 декември 2007г), на основание чл. 10, ал. 4 от Закона за биологичното разнообразие:

№	КОД	ИМЕ	ОБЛАСТ	ОБЩИНА	Обща площ [ха]	Територия [ха]	Акватория [ха]
1	BG0000110	ОСТРОВИ СВ. ИВАН И СВ. ПЕТЪР	БУРГАС	Созопол	30.04	30.04	0.00
2	BG0000119	ТРИТЕ БРАТЯ	БУРГАС	Айтос	1021.99	1021.99	0.00
3	BG0000136	РЕКА ГОРНА ЛУДА КАМЧИЯ	БУРГАС	Сунгурларе	2276.93	2276.93	0.00
			СЛИВЕН	Котел, Сливен			
4	BG0000139	ЛУДА КАМЧИЯ	БУРГАС	Сунгурларе	6111.06	6111.06	0.00
			СЛИВЕН	Котел			
5	BG0000143	КАРААГАЧ	БУРГАС	Царево, Приморско	64.16	64.16	0.00
6	BG0000146	ПЛАЖ ГРАДИНА - ЗЛАТНА РИБКА	БУРГАС	Созопол	1153.12	1153.12	939.91
7	BG0000149	РИШКИ ПРОХОД	БУРГАС	Руен, Сунгурларе	1861.49	1861.49	0.00
			ШУМЕН	СМЯДОВО			
8	BG0000151	АЙТОСКА ПЛАНИНА	БУРГАС	Айтос, Бургас, Поморие	29379.40	29379.40	0.00
9	BG0000196	РЕКА МОЧУРИЦА	БУРГАС	Карнобат, Сунгурларе	6910.57	6910.57	0.00
			СЛИВЕН	Котел			
			ЯМБОЛ	Стралджа, Тунджа, Ямбол			

№	КОД	ИМЕ	ОБЛАСТ	ОБЩИНА	Обща площ [ха]	Територия [ха]	Акватория [ха]
10	BG0000198	СРЕДЕЦКА РЕКА	БУРГАС	Средец	707.78	707.78	0.00
			ЯМБОЛ	Болярово, Стралджа			
11	BG0000205	СТРАЛДЖА	БУРГАС	Карнобат	882.00	882.00	0.00
			ЯМБОЛ	Стралджа			
12	BG0000219	ДЕРВЕНТСКИ ВЪЗВИШЕНИЯ 2	БУРГАС	Малко Търново, Средец	55036.13	55036.13	0.00
			ЯМБОЛ	Болярово			
13	BG0000230	ФАКИЙСКА РЕКА	БУРГАС	Бургас, Созопол, Средец	4104.72	4104.72	0.00
14	BG0000242	ЗАЛИВ ЧЕНГЕНЕ СКЕЛЕ	БУРГАС	Бургас	191.19	93.68	97.51
15	BG0000270	АТАНАСОВСКО ЕЗЕРО	БУРГАС	Бургас	7208.89	7208.89	0.00
16	BG0000273	БУРГАСКО ЕЗЕРО	БУРГАС	Бургас	3092.02	3092.02	0.00
17	BG0000513	ВОЙНИШКИ БАКАДЖИК	БУРГАС	Средец	1138.94	1138.94	0.00
			ЯМБОЛ	Стралджа			
18	BG0000574	АХЕЛОЙ-РАВДА-НЕСЕБЪР	БУРГАС	Несебър, Поморие	3928.377	3928.377	3186.76
19	BG0000620	ПОМОРИЕ	БУРГАС	Поморие	2085.15	956.66	1128.49
20	BG0001001	РОПОТАМО	БУРГАС	Приморско, Созопол	12815.82	9861.06	2954.75
21	BG0001007	СТРАНДЖА	БУРГАС	Малко Търново, Царево	118225.03	115928.68	2296.35
22	BG0000117	КОТЛЕНСКА ПЛАНИНА	ШУМЕН	Върбица	69058.92	69058.92	0.00
			ТЪРГОВИЩЕ	Омуртаг			
			СЛИВЕН	Сливен, Котел			
			БУРГАС	Сунгурларе			
23	BG0000133	КАМЧИЙСКА И ЕМЕНСКА ПЛАНИНА	БУРГАС	Несебър, Поморие, Руен	63678.47	63678.47	0.00
			ВАРНА	Дългопол, Бяла, Долен чифлик			
24	BG0000208	БОСНА	БУРГАС	Малко Търново, Приморско, Созопол, Царево	16225.89	16225.89	0.00
25	BG0000393	ЕКОКОРИДОР КАМЧИЯ-ЕМИНЕ	ШУМЕН	Смядово, Върбица, Велики Преслав	28054.79	28054.79	0.00
			БУРГАС	Айтос, Карнобат, Руен, Сунгурларе			
			ВАРНА	Дългопол			
26	BG0000137	РЕКА ДОЛНА ЛУДА КАМЧИЯ	Бургас	Руен, Сунгурларе	2460.70	2460.70	0.00
27	BG0000271	МАНДРА-ПОДА	Бургас	Бургас, Камено, Созопол, Средец	6135.87	5928.13	207.74
28	BG0001004	ЕМИНЕ-ИРАКЛИ	Бургас	Несебър	11282.80	9116.25	2166.55

Защитени зони за птиците

Защитени зони за местообитанията

В. Защитени видове в Бургаска област

В.1. Защитени растения, разпространени в Бургаска област

Примери за защитени растения, разпространени в Бургаска област са:

айтоски клин/бодливо сграбиче
(*Astracantha aitosensis*)

битински синчец (*Scilla bithynica*)

бърдуче (*Nuphar lutea*)

водна роза (*Nymphaea alba*)

горска съсънка (*Anemone
sylvestris*)

двурога пчелица (*Ophrys cornuta*)

дяволски орех (*Trapa natans*)

есенен спиралник (*Spiranthes
spyralis*)

йорданово подрумиче (*Anthemis
jordanovii*)

колхидски джел (*Ilex colchica*)

кримски чай (*Sideritis syriaca*)

луковична пролетка (*Romulea bulbocodium*)
морски ветрогон (*Eryngium maritimum*)
морски ранилист (*Stachys maritima*)
морски червен кантарион (*Centaureum maritimum*)
мушмула (*Mespilus germanica*)
недоразвит липодорум (*Limodorum abortivum*)
обикновен тис (*Taxus baccata*)
оливиеров минзухар (*Crocus olivieri*)
паяковидна пчелица (*Ophrys mammosa*)
пеперудоцветен салеп (*Orchis papilionacea*)
пирен (*Erica arborea*)
плаваща лейка (*Salvinia natans*)
планински змиярник (*Arum alpinum*)
провансалски салеп (*Orchis provincialis*)
пролетно ботурче (*Cyclamen coum*)
пчелоносно бръмбърче (*Ophrys apifera*)
пърчовка (*Himantoglossum caprinum*)
пясъчна лилия (*Pancratium maritimum*)
разнолистна суета (*Suaeda heterophylla*)

румелийско подрумиче (*Anthemis rumelica*)
седефче (*Ruta graveolens*)
снежно кокиче (*Galanthus nivalis*)
странджанска боровинка (*Vaccinium arctostaphylos*)
странджанска зеленика (*Rhododendron ponticum*)
странджански дъб (*Quercus hartwissiana*)
странджанско сапуниче (*Saponaria stranjensis*)
странджанско/търилово великденче (*Veronica turrilliana*)
тамянка (*Cistus salvifolius*)
теснолистен божур (*Paeonia tenuifolia*)
тойна (*Trachomitum venetum*)
тракийски магарешки бодил (*Carduus thracicus*)
тракийско (хагерово) лале (*Tulipa thracica*)
урумово лале (*Tulipa urumoffii*)
франкения (*Frankenia pulverulent*)
цариградски нахут (*Cicer montbretii*)
червена съсънка (*Anemone pavonina*)
черноморска ведрица (*Fritillaria pontica*)
четирилистно разковниче (*Marsilea quadrifolia*)

Кримският чай (*Sideritis syriaca*) е вид с ограничено разпространение в България. Биологичните особености и изисквания на вида, както и безконтролното му събиране в миналото са довели популациите му до ръба на екологичния минимум. Това е вид, който много трудно се възстановява в естествени условия, предвид специфичността на покълване на семената и нуждата от конкретни и вариращи в много тесни граници климатични фактори. Слабата конкурентна способност и нуждата от специални грижи в първите години на развитието му водят до непрекъснато намаляване на популациите на вида в естествените местообитания. Видът е защитен от Закона за биологичното разнообразие и Закона за лечебните растения. В първото издание на Червената книга на България (1986) е включен с категорията „рядък“. В новия Червен списък на България е оценен в категорията „застрашен“. В Бургаска област за опазването му е обявена ЗМ „Докузак“ в землището на гр. Малко Търново.

Дяволски орех (*Trapa natans*) – Водно растение. Видът е реликт, включен е в Червения списък на България и в Червената книга на България с категорията „застрашен“, защитен е от Закона за биологичното разнообразие и Бернската конвенция. Включен е в списъка с видове, чиито местообитания са приоритетни за включване в световната мрежа от Важни места за растенията. В Бургаска област се среща в ПЗ „Блатото Алепу“ и на други места.

Двурога пчелица (*Ophrys cornuta*) – Цвете от семейството на орхидеите,

Двурога пчелица
(*Ophrys cornuta*)
Снимка: К. Ангелова

известна е още и под името пчела-гълъб, тъй като в профил цветът прилича на гълъб, а когато се гледа отпред – наподобява пчела. Последното е приспособление за привличане на насекоми опрашители. Видът е включен в Червения списък на България с категорията “уязвим”. Защитен е от Закона за биологичното разнообразие. Включен е и в Приложение II на Конвенцията за международна търговия със застрашени видове от дивата фауна и флора (CITES).

срещано в домашните градини, кокичето е срещано в домашните градини, кокичето е диворастящи екземпляри от него е забранено.

Снежно кокиче (*Galanthus nivalis*) – макар и често

защитен вид и брането на

В.2.Защитени животни, разпространени в Бургаска област.

В.2.1. Защитени земноводни и влечуги в Бургаска област:

Примери за защитени земноводни и влечуги, разпространени в Бургаска област са:

Балкански гекон (*Mediodactylus kotschy*)
Вдлъбнаточел смок (*Malpolon insignitus*)
Голям стрелец (синурник) (*Dolichophis caspius*)
Голяма (кафява) крастава жаба (*Bufo bufo*)
Дървесница (*Hyla arborea*)
Жълтокоремник (змиегушер) (*Pseudopus apodus*)
Зелена крастава жаба (*Pseudepidalea viridis*)
Змия червейница (*Typhlops vermicularis*)
Каспийска блатна костенурка (*Mauremys rivulata*)
Късокрак гушер (*Ablepharus kitaibelii*)
Леопардов смок (*Zamenis situla*)

Медянка (*Coronella austriaca*)
Обикновена блатна костенурка (*Emys orbicularis*)
Обикновен тритон (*Lissotriton vulgaris*)
Пъстър смок (*Elaphe sauromates*)
Сирийска (балканска) чесновница (*Pelobates syriacus*)
Слепок (*Anguis fragilis*)
Смок мишкар (*Zamenis longissimus*)
Червенокоремна бумка (*Bombina bombina*)
Черноврата стрелушка (*Platycephalus collaris*)
Шипобедрена костенурка (*Testudo graeca*)
Шипоопашата костенурка (*Eurotestudo hermanni*)

Голям (южен) гребенест тритон (*Triturus karelinii*) – Видът е разпространен почти в цялата страна от морското равнище до 1400 м. Обитава блата, наводни изкопи и други застояли водоеми, като предпочита богатите на подводна растителност. При пребиваването си на сушата се храни през нощта с червеи, насекоми, дребни мекотели и други. Във водата основната му храна включва водни насекоми, охлюви, ларви на комари; храни се и с дребни ракообразни, хайвер, ларви на жаби и други. Южният

Снимка: Г. Попгеоргиев
www.testudo.bspb.org

(*Triturus karelinii*)
Голям гребенест тритон

гребенест тритон се размножава през пролетта във водна среда. Женската снася от 80 до 600 яйца, най-често 150-200, които залепва поединично или на малки групи към листа на подводни растения. Видът е защитен и е включен в Бернската конвенция, ще бъде включен и в новата Червена книга на България.

Шипоопашата сухоземна костенурка (*Testudo hermanni*) най-често се среща в нископланински и хълмисти райони, обраснали с храсти и ниски разредени гори. Този вид е по тясно свързан с гората. Среща се от морското равнище до около 1400 – 1450 м.н.в. Изцяло дневен вид, храни се предимно с растителна храна (тревисти растения), окапали плодове, също така яде мекотели и други безгръбначни животни. Снася на 2 или 3 пъти по 2 до 5 бели продълговати яйца, които заравя в трапчинки на земята, на сухи припечени места. Малките се излюпват след 100 до 120 дни. Зимува в рохкавата почва на сухи склонове почти винаги с южно изложение, в които изкопава наклонени надолу дупки с дълбочина от 30 до 90 см. Видът е защитен и е включен в Приложение 2 на Бернската конвенция, както и в Червения списък на IUCN като „почти застрашен“.

Каспийска (южна) блатна костенурка (*Mauremys rivulata*) – застрашен подвид. Разпространен в Струмската долина, блатата североизточно и югозападно от Свиленград, Източни Родопи и Южното Черноморско крайбрежие.

Шипоопашата костенурка
(*Testudo hermanni*)

Снимка: Г. Попгеоргиев
www.testudo.bspb.org

Обикновена блатна костенурка (*Emys orbicularis*) – Видът е разпространен на територията на цялата страна, като достига до 1100 м. н. в. В повечето области от ареала си, видът може да бъде открит в блатисти местности и разнообразни бавнотечащи води – устия на реки, дренажни канали, рибарници, блата, езерца, реки и малки потоци. Обикновената блатна костенурка е дневно

Змия червейница (*Typhlops vermicularis*)
Снимка: Г. Попгеоргиев,
<http://testudo.bspb.org>

активен хищник, хранещ се с насекоми, ракообразни, мекотели, червеи, риби и земноводни, които улавя главно под водата. Женската снася на сушата от един до два пъти по 4 - 10 овални, бели яйца. Малките се излюпват след 65-100 дни, като често излизат на повърхността едва през следващата пролет. Видът е защитен и е включен в Приложение 2 на Бернската конвенция, както и в Червения списък на IUCN като „почти застрашен“.

Змия червейница (*Typhlops vermicularis vermocularis*) – рядък вид, уязвим от антропогенни въздействия. Разпространението и е типично спорадично: Струмската долина, резерват „Тисата“, около втория топъл извор по пътя от село Варвара (Пазарджишко) за Велинград, Харманли, Любимец, село Надежден (Хасковско), Свиленград, село Мандрица (Кърджалийско), Черноморското крайбрежие южно от Созопол и брегът срещу Змийския остров при устието на река Ропотамо.

Пъстър смок (*Elaphe sauromates*) – В страната видът е много рядък в Дунавската равнина, но е по-често срещан в централните и източни райони на Южна България. Обитава хълмове и равнини със степен тип растителност, гори, а често навлиза и в близост до блата и приустиевите части на реките. Активен

Пъстър смок (*Elaphe sauromates*)
Снимка: Г. Попгеоргиев
www.testudo.bspb.org

е през деня, а основната му храна са гризачите. На дължина достига около 180 см. През последните десетилетия видът в северна България и западната част на Тракия е драстично намален и на повечето места е изчезнал. Видът е защитен и е включен в Бернската конвенция. Видът ще бъде включен и в новата Червена книга на България.

Слепок (*Anguis fragilis*) – Наричан още и крехар, той е вид безкрако влечуго, външно много наподобяващо на

змия, макар да принадлежи към подразреда на гущерите. Слепокът достига дължина около 50 cm. Отличава се от змиите по наличието на клепач, който може да покрива окото, и по преливането между главата и тялото. В България е разпространен в цялата страна, с изключение на областите с интензивно земеделие и в планините над 2000 m надморска височина. Слепоците са активни през деня и обичат да се припичат на слънце. Известни са със своето дълголетие - в природата достигат възраст около 30 години, а на затворено - до 54 години. Подобно на повечето видове гущери, слепокът може да откъсне опашката си, за да се спаси при опасност. Опашката израства отново, макар и най-често с по-малък размер. Видът е защитен.

В.2.2. Защитени птици в Бургаска област:

Примери за защитени птици, разпространени в Бургаска област са:

белогърб кълвач (*Dendrocopos leucotos*)
белооката потапница (*Aythya nyroca*)
 белочела рибарка (*Sterna albifrons*)
 белочела сврачка (*Lanius nubicus*)
белошипа ветрушка (*Falco naumanni*)
блестящ ибис (*Plegadis falcinellus*)
бухал (*Bubo bubo*)
 бял ангъч (*Tadorna tadorna*)
 бял щъркел (*Ciconia ciconia*)
 вечерна ветрушка (*Falco vespertinus*)
водно шаварче (*Acrocephalus paludicola*)
 голям корморан (*Phalacrocorax carbo*)
голям креслив орел (*Aquila clanga*)
 голям маслинов присмехулник
 (*Hippolais olivetorum*)
 голяма бяла чапла (*Egretta alba*)
 голяма пъструшка (*Porzana porzana*)
голяма белочела гъска (*Anser albifrons*)
 горска чучулига (*Lullula arborea*)
 гривеста рибарка (*Sterna sandvicensis*)
 гривеста чапла (*Ardeola ralloides*)
 дебелоклюна чучулига
 (*Melanocorypha calandra*)
 домашна кукумявка (*Athene noctua*)
египетски лешояд (*Neophron percnopterus*)
 земеродно рибарче (*Acedo atthis*)
кафявоглава потапница (*Aythya farina*)
кафявокрил огърличник/блатна лястовица (*Glareola pratincola*)
 качулата чучулига (*Galerida cristata*)
 качулата потапница (*Aythya fuligula*)
 козодой (*Caprimulgus europaeus*)
кокилобегач (*Himantopus himantopus*)
къдроглав пеликан (*Pelecanus crispus*)
 късопръст ястреб (*Accipiter*

brevipes)
 късопръста чучулига (*Calandrella brachydactyla*)
 лещарка (*Bonasa bonasia*)
 ливаден блатар (*Circus pygargus*)
ливаден дърдавец (*Crex crex*)
ловен сокол (*Falco cherrug*)
лопатарка (*Platalea leucorodia*)
 малка бяла чапла (*Egretta garzetta*)
малък воден бик (*Ixobrychus minutus*)
малък корморан (*Phalacrocorax pygmeus*)
малък креслив орел (*Aquila pomarina*)

Сива чапла
 (*Ardea cinerea*)
 Снимка: Н. Петков

www.ImagesFromBulgaria.com

малък орел (*Hieraetus pennatus*)
морски дъждосвирец (*Charadrius alexandrinus*)
морския орел (*Haliaeetus albicilla*)
мраморна патица (*Marmaronetta angustirostris*)
ням лебед (*Cygnus olor*)
 обикновен мишелов (*Buteo buteo*)
 орел змияр (*Circaetus gallicus*)
орел рибар (*Pandion haliaetus*)
 осояд (*Pernis apivorus*)
 поен лебед (*Cygnus cygnus*)
 полубеловрата мухоловка (*Ficedula semitorquata*)
 речна рибарка (*Sterna hirundo*)
розов пеликан (*Pelecanus onocrotalus*)
саблеклюн (*Recurvirostra avosetta*)
 сив жерав (*Grus grus*)
 сив кълвач (*Picus canus*)
 сива патица (*Anas strepera*)
 сива чапла (*Ardea cinerea*)
 синявица (*Coracias garrulous*)
 сирийски пъстър кълвач (*Dendroscopus syriacus*)
 скален орел (*Aquila chrysaetos*)
 совоокият дъждосвирец (*Burchinus oedipnemus*)
 сокол скитник (*Falco peregrinus*)
 сребриста чайка (*Larus cachinans*),
 среден пъстър кълвач (*Dendroscopus medius*)
средиземноморски буревестник (*Puffinus yelkouan*)
 средна пъструшка (*Porzana parva*)
 среднен пъстър кълвач (*Dendroscopus medius*)
степен блатар (*Circus macrourus*)
 стридояд (*Haematopus ostralegus*)
тръноопашата потапница

(*Oxyura leucocephala*)
 тръстиков блатар (*Circus aeruginosus*)
тънкоклюн свирец (*Numenius tenuirostris*)
царски орел (*Aquila heliaca*)
 червена чапла (*Ardea purpurea*)
 череноврат гмуркач (*Gavia stellata*)
 череногуш гмуркач (*Gavia arctica*)
череногуша гъска (*Branta ruficollis*)
 череноклюна потапница (*Netta rufina*)
 черен кълвач (*Dryocopus martius*)
 черен щъркел (*Ciconia nigra*)
черна каня (*Milvus migrans*)
 черноврат гмуркач (*Gavia arctica*)
 черногуш гмуркач (*Gavia arctica*)
 черногърбо каменарче (*Oenanthe pleshanka*)

Малък корморан (*Phalacrocorax pygmaeus*) – Включен в Червения списък на IUCN. В Бургаска област като гнездещ вид се среща в Бургаското езеро, в Пода и блатото Алепу, в гнездовия период е наблюдаван е в устията на реките Силистар и Велека. Основни зимовища на вида в Бургаска област са езерото Вая и свързаните с него Бургаски влажни зони, както и поречията на вливащите се в морето реки – Ропотамо, Караагач, Велека Силистар и др.

Белоока потапница (*Aythya nyroca*) – Включена в Червения списък на IUCN. В Бургаска област се среща като гнездещ вид в “Пода”, рибарници “Черни връх”, блатото “Алепу”, блатото “Стамополу”, Дяволското блато и устието на река Велека. Среща се също в Поморийското езеро по време на миграция и през зимата, както и в Комплекс Ропотамо.

Мраморна патица (*Marmaronetta angustirostris*) – Включена в Червения списък на IUCN. В Бургаска област се среща в Комплекс Ропотамо.

Морски орел (*Haliaeetus albicilla*) – Включен в Червения списък на IUCN. В Бургаска област гнезди в Комплекс Ропотамо и Комплекс Мандра – Пода.

Черен лешояд – Включен в Червения списък на IUCN. В Бургаска област се среща рядко като прелитащ при търсене на храна.

Степен блатар (*Circus macrourus*) – Включен в Червения списък на IUCN. В Бургаска област е наблюдаван в Комплекс Ропотамо.

Ливаден дърдавец (*Crex crex*) – Включен в Червения списък на IUCN. Защитена зона Котленска планина е от световно значение за гнезденето на вида. По време на миграция се наблюдава в Комплекс Мандра – Пода, Бургаското езеро, Поморийското езеро, Комплекс Ропотамо. В Бургаска област се среща още във влажните ливади край язовир Церковски в ОВМ „Стралджа“.

Водно шаварче (*Acrocephalus paludicola*) – Включен в Червения списък на IUCN. В Бургаска област по време на миграция се наблюдава в ОВМ „Странджа“.

В.2.3. Защитени бозайници в Бургаска област:

Пример за защитени бозайници, разпространени в Бургаска област са:

Афала (<i>Tursiops truncatus</i>)	Обикновен делфин (<i>Delphinus delphis</i>)
Голям вечерник (<i>Nyctalus lasiopterus</i>)	Остроух нощник (<i>Myotis blythii</i>)
Голям нощник (<i>Myotis myotis</i>)	Пещерен дългокрил (<i>Mintiopterus schreibersii</i>)
Дългопръст нощник (<i>Myotis capaccinii</i>)	Подковонос на Мехели (<i>Rhinolopus mehelyi</i>)
Дългоух нощник (<i>Myotis bechsteinii</i>)	Сиво хомяче (<i>Cricetalus migratorius</i>)
Етруска земеровка (<i>Suncus etruscus</i>)	Средиземноморски подковонос (<i>Rhinolopus blasii</i>)
Малък вечерник (<i>Nyctalus leisleri</i>)	Черногръд хомяк (<i>Mesocricetus newtoni</i>)
Малък подковонос (<i>Rhinolopus hipposideros</i>)	Широкоух прилеп (<i>Barbastella barbastellus</i>)
Мишевиден сънливец (<i>Myomimus roachi</i>)	Южен подковонос (<i>Rhinolopus euryale</i>)
Муткур/Морска свиня (<i>Phocoena phocoena</i>)	

Етруска земеровка (*Suncus etruscus*) – Защитен вид, включен в Приложение III на Бернската конвенция. В България видът е с ниска численост и е разпространен в ниските части на Южна и Югоизточна България. В Бургаска област се среща в резерват „Атанасовско езеро“, дюната северно от полуостров Агалина край Созопол и в защитената местност „Пода“ край Бургас.

Средиземноморски подковонос (*Rhinolopus blasii*) – Видът е защитен, включен е в Приложения 2 и 3 на Бернската конвенция, в Приложение 2 на Бонската конвенция, както и в Приложения 2 и 4 на Директивата за местообитанията. Включен е в Червения списък на IUCN с категория „почти застрашен“, а в новата Българска червена книга ще влезе с категорията „уязвим“.

Голям нощник (*Myotis myotis*) – Видът е защитен, включен е в Приложения 2 и 3 на Бернската конвенция, в Приложение 2 на Бонската конвенция, както и в Приложения 2 и 4 на Директивата за местообитанията. Включен е в Червения списък на IUCN с категория „почти застрашен“. У нас видът е обикновен и често срещан.

Голям вечерник (*Nyctalus lasiopterus*) – Видът е защитен, включен е в Приложение 2 на Бернската конвенция, в Приложение 2 на Бонската конвенция, както и в Приложения 2 и 4 на Директивата за местообитанията. Включен е в Червения списък на IUCN с категория „рисков – почти застрашен“.

Той е един от най-редките видове прилепи в България. 4 от всички 11 находища на вида в България се намират в Странджа.

Малък вечерник (*Nyctalus leisleri*) – Видът е защитен, включен е в Приложение 2 на Бернската конвенция, в Приложение 2 на Бонската конвенция, както и в Приложения 2 и 4 на Директивата за местообитанията. Включен е в Червения списък на IUCN с категория „рисков – почти застрашен“. Видът е разпространен в цала Европа, но почти навсякъде е рядък. В България е установен в 13 находища. В Бургаска област се среща в Странджа.

Пещерен дългокрил (*Mintiopterus schreibersii*) – Видът е защитен, включен е в Приложения 2 и 3 на Бернската конвенция, в Приложение 2 на Бонската конвенция, както и в Приложения 2 и 4 на Директивата за местообитанията. Включен е в Червения списък на IUCN с категория „почти застрашен“. У нас са известни около 170 находища на вида, които покриват почти равномерно територията на страната. Изцяло е свързан с пещерите. Това е „най-колониалният“ пещерен вид, като понякога формира огромни колонии от порядъка на няколко десетки хиляди екземпляра, които образуват плътни струпвания по сводовете на пещерите. Обикновено тези колонии са смесени с други видове (дългопръст нощник, голям и остроух нощник), като пещерният дългокрил в тях е около 70-95 % от състава на смесената колония.

Г. Видове от Червената книга (1986), разпространени в Бургаска област.

Г.1. Растения от Червената книга (1986), разпространени в Бургаска област.

Г.1.1. Застрашени растения, разпространени в Бургаска област.

Примери за застрашени растения, разпространени в Бургаска област са:

айтоски клин/бодливо сграбиче

(*Astracantha aitosensis*)

битински синчец (*Scilla bithynica*)

дяволски орех (*Trapa natans*)

йорданово подрумиче (*Anthemis jordanovii*)

калуна (*Calluna vulgaris*)

морски ветрогон (*Eryngium maritimum*)

морски пелин (*Artemisia pontica*)

морски ранилист (*Stachys maritima*)

мушмула (*Mespilus germanica*)

недоразвит лимодорум (*Limodorum abortivum*)

оливиеров минзухар (*Crocus olivieri*)

пеперудоцветен салеп (*Orchis papilionacea*)

пирен (*Erica arborea*)

приморска млечка (*Euphorbia paralias*)

провансалски салеп (*Orchis provincialis*)

пролетно ботурче (*Cyclamen coum*)

пясъчна млечка (*Euphorbia peplis*)

странджанска лазаркиня (*Asperula involucreta*)

странджански воден морач (*Oenanthe tenuifolia*)

странджански дъб (*Quercus hartwissiana*)

странджанско бясно дърво (*Daphne pontica*)

странджанско/търилово великденче (*Veronica turrilliana*)

странджанско сапуниче (*Saponaria stranjensis*)

тамянка (*Cistus salvifolius*)

турски червен кантарион (*Centaureum turcicum*)

черноморска ведрица (*Fritillaria pontica*)

Калуна (*Calluna vulgaris*) – Видът е защитен от Закона за биологичното разнообразие и Закона за лечебните растения. В първото издание на Червената книга на България (1986) е включен с категорията „застрашен“. В новия Червен списък на България е оценен в категорията „уязвим“. В Бургаска област се опазва в резерват „Средока“ и др.

Пирен (*Erica arborea*) – Видът е защитен от Закона за биологичното разнообразие. В първото издание на Червената книга на България (1986) е включен с категорията „застрашен“. В новия Червен списък на България е оценен в категорията „уязвим“. В Бургаска област за опазването му е обявена ЗМ „Естествено находище на пирен“ в землището на с. Кости.

Недоразвит лимодорум (*Limodorum abortivum*) – Много красиво цвете от семейството на орхидеите, с розово – лилави цветове. Обитава разредени гори и цъфти в периода април – юни. Видът е реликт, включен е в Червения списък на България с категорията „уязвим“, както и в Червената книга на България (1986) с категорията „застрашен“, защитен е от Закона за биологичното разнообразие и е включен в приложение II на Конвенцията за международна търговия със застрашени видове от дивата фауна и флора (CITES).

Г.1.2. Редки растения в Бургаска област.

Примери за редки растения, разпространени в Бургаска област са:

блатен телиптерис (*Thelypteris thelypteroides*)

блатно кокиче (*Leucojum aestivum*)

бърдуче (*Nuphar lutea*)

водна роза/лилия (*Nymphaea alba*)

горска съсънка (*Anemone sylvestris*)

крайморски асродаукус (*Astrodaucus littoralis*)

обикновен тис (*Taxus baccata*)

седефче (*Ruta graveolens*)

снежно кокиче (*Galanthus nivalis*)

странджанска боровинка (*Vaccinium arctostaphylos*)

странджанска детелина (*Trifolium ligusticum*)

странджанска зеленика

(*Rhododendron ponticum*)

теснолистен божур (*Paeonia tenuifolia*)

тойна (*Trachomitum venetum*)

урумово лале (*Tulipa urumoffii*)

хагерово /тракийско лале (*Tulipa thracica*)

червена пираканта (*Pyracantha coccinea*)

Водна роза/бяла водна лилия (*Nymphaea alba*) – Водно растение. Видът е реликт, включен е в Червената книга на България (1985) с категорията

„рядък“, защитен е от Закона за биологичното разнообразие и Закона за лечебните растения. В новия Червен списък на България е вписан с категорията „застрашен“. В Бургаска област се среща в резерватите „Вельов вир/Водните лилии“ и „Ропотамо“.

Бърдуче/жълта водна лилия (*Nuphar lutea*) - Водно растение. Видът е включен е в Червената книга на България (1985) с категорията „рядък“, защитен е от Закона за биологичното разнообразие и Закона за лечебните растения. В новия Червен списък на България е вписан с категорията „застрашен“. В Бургаска област се среща в резерватите „Вельов вир/Водните лилии“ и „Ропотамо“, в ЗМ „Устие на река Велека“ и др.

Обикновен тис (*Taxus baccata*) – Това иглолистно дърво е сред най-бавно растящите, но най-дълго живеещите видове. Намирани са отделни екземпляри на възраст от 3000 - 4000 години. При него е интересно, че и листата, и дървесината са силно отровни, единствено малките червени месести обвивки на семената му са ядливи за животните. Тъй като расте много бавно, неговата дървесина освен отровна е и изключително здрава. Видът е терциерен реликт, т.е. срещал се е на Земята и през терциера и се е запазил до днес непроменен. Използва се и като декоративен вид в паркове и градини. Защитен е от Закона за биологичното разнообразие. Включен е в Червената книга на България (1985) с категорията „рядък“, а в новия Червен списък на България е вписан с категорията „застрашен“. В Бургаска област се среща в резерват „Тисовица“.

Блатно кокиче (*Leucojum aestivum*) – Видът е лечебно растение, цъфти в периода април – май. Включено е в Червената книга на България като „рядък вид“ и в Червения списък на България – в категорията „уязвим“. Растението съдържа алкалоида галантамин, който е основен компонент за производството на уникалното българско лекарство „Нивалин“. В Бургаска област за неговото опазване са обявени три защитени местности – „Блатото“, „Калината“ и „Чаирите – Блатно кокиче“. Видът се среща и в резерват „Вельов вир/Водните лилии“.

Г.2. Животни от Червената книга (1986), разпространени в Бургаска област.

Г.2.1. Земноводни от Червената книга (1986), разпространени в Бургаска област:

Балканска (сирийска) чесновица
(*Pelobates syriacus balcanicus*)
Снимка: Г. Попгеоргиев

Балканска (сирийска) чесновица (*Pelobates syriacus balcanicus*) – застрашен подвид жаба, силно уязвим от антропогенни въздействия. Разпространен в България край река Дунав (Свищов, Белене), Черноморското крайбрежие, южно от нос Емине, в Петричко-Санданското поле, село Марково (Пловдивско) и Елхово. В Бургаска област се опазва в резерват „Ропотамо“ и др.

Г.2.2. Влечуги от Червената книга (1986), разпространени в Бургаска област:

Жълтокореман гущер (змие-гущер)
Змия червейница
Каспийска блатна костенурка
Леопардов смок
Смок мишкар
Червеноврата стрелушка

Смок мишкар (*Zamenis longissimus*) – застрашен вид у нас и в границите на ареала си. Обитава предимно влажни гористи места или мезофилни ливади с храстова растителност, понякога на скалисти терени. Най-многоброен е в стари разредени гори в ниско- и среднопланинските места. В Бургаска област се опазва в резерватите „Ропотамо“ и „Узунбуджак“ и др.

Смок мишкар
(*Zamenis longissimus*)
Снимка: Г. Попгеоргиев
www.testudo.bspb.org

Г.2.3. Птици от Червената книга (1986), разпространени в Бургаска област.

Пример за птици от Червената книга на България (1986), разпространени в Бургаска област са:

белоока потапница
белошипа ветрушка
блестящ ибис
вечерна ветрушка
голям корморан
голяма бяла чапла
голяма бяла чапла
кафявоглава потапница
къдроглав пеликан
късопръст ястреб
лещарка
ливаден блатар
ловен сокол
малък корморан
малък креслив орел
малък орел
ням лебед
орел змияр
орел рибар
осояд
розов пеликан
скален орел
сокол скитник

сокол скитник
степен блатар
стридояд
тръстиков блатар
царски орел

червена чапла
черен кълвач
черен щъркел
черна каня
и др.

Стридояд (*Haematopus ostralegus*)
Снимка: Н. Петков

www.ImagesFromBulgaria.com

Г.2.4. Бозайници от Червената книга (1986), разпространени в Бургаска област:

Пример за бозайници от Червената книга на България, разпространени в Бургаска област са:

Афала	Златка	Сиво хомяче
Видра	Мишевиден сънливец	Рис
Вълк	Муткур/Морска свиня	Трицветен нощник
Дългогръст нощник	Пъстър пор	

Златка (*Martes martes*) - Видът е защитен, включен е в Приложение 3 на Бернската конвенция, както в Червената книга на България в категорията „застрашен“. Характерна е за големите и по-високи планини (Рила, Пирин, Стара планина, Средна гора, Витоша и Беласица). В стари горски масиви, обаче златката присъства и в нископланински райони като Странджа и Източна Стара планина и непланински местности в Лудогорието. Числеността и силно намалява между 40^{-те} – 60^{-те} години на миналия век поради преследването и като вид с ценна кожа. Силно застрашена, в този период, тя практически престава да обитава териториите извън планинските области на страната.

Сиво хомяче (*Cricetalus migratorius*) – Видът е защитен, включен е в Червения списък на IUCN с категория „нисък риск, близо до застрашен“. Вписан е и в Червената книга на България с категория „рядък“. В България се среща ограничено само в Югоизточната част на страната. Смята се, че видът е рядък в резултат на естествен регрес поради естествената изолация на популацията му на Балканския полуостров от популацията на вида в Мала Азия.

Д. Ендемити, разпространени в Бургаска област.

Д.1. Балкански ендемити в Бургаска област.

Балкански ендемити се наричат видовете, които се срещат единствено на Балканския полуостров и никъде другаде по света.

Примери за балкански ендемити разпространени в Бургаска област са:

жълт равнец (*Achillea clypeolata*)
оливиеров минзухар (*Crocus olivieri*)
ароматна перуника (*Iris suaveolens*)
хагерово/тракийско лале (*Tulipa thracica*)

странджанско/търилово великденче (*Veronica turrilliana*)
странджанско сапуниче (*Saponaria stranjensis*)
кримски чай (*Sideritis syriaca*)

Хагерово/тракийско лале (*Tulipa thracica*) – Видът е балкански ендемит. В България се среща само по Черноморското крайбрежие. Включен е в първото издание на Червената книга на България (1985) с категорията „рядък“. В новия Червен списък на България е оценен като „критично застрашен. Защитен е от Закона за биологичното разнообразие. Включен е в списъка с видове, чиито местообитания са приоритетни за включване в световната мрежа от Важни места за растенията. В Бургаска област за опазването му са обявени 2 защитени местности – ЗМ „Бакърлъка“ в землището на с. Равадиново и ЗМ „Мурватска река“ в землището на с. Росен. Видът се среща също в резерват „Ропотамо“.

Д.2. Български ендемити в Бургаска област.

Български ендемити се наричат видовете, които се срещат единствено в България и никъде другаде по света.

Пример за български ендемити разпространени в Бургаска област са:

айтоски клин/бодливо сграбиче (<i>Astracantha aitosensis</i>)	хилядолистен воден морач (<i>Oenanthe millefolia</i>)
йорданово подрумиче (<i>Anthemis jordanovii</i>)	цар-борисов лопен (<i>Verbascum tzar-borisii</i>)
калиакренско плюскавиче (<i>Silene caliacrae</i>)	цар-борисово подрумиче (<i>Anthemis regis-borisii</i>)
крумово великденче (<i>Veronica krumovii</i>)	черноморска камбанка (<i>Campanula euxina</i>)
странджанска мишовка (<i>Minuartia strandjensis</i>)	черноморска метличина (<i>Centaurea euxina</i>)
тракийски магарешки бодил (<i>Carduus thracicus</i>)	черноморско великденче (<i>Veronica euxina</i>)
урумово лале (<i>Tulipa urumoffii</i>)	

Д.3. Локални ендемити в Бургаска област.

Локални ендемити се наричат видовете, които се срещат само в една или няколко съседни местности на един район и никъде другаде по света.

Айтоски клин/бодливо сграбиче (*Astracantha aitosensis*) – Видът е терциерен реликт и локален ендемит. Среща се само в района около Айтос и никъде другаде по света. Включен е в Червения списък и в Червената книга на България с категорията „застрашен“. В Европейския Черен списък на IUCN от 1997 г. е вписан в категорията „рядък“. Защитен е от Закона за биологичното разнообразие и Бернската конвенция. Включен е в списъка с видове, чиито местообитания са приоритетни за включване в световната мрежа от Важни места за растенията. В Бургаска област за опазването му са обявени 2 защитени територии – ЗМ „Хисаря“ и ПЗ „Находище на бодливо сграбиче“.

Йорданово подрумиче (*Anthemis jordanovii*) – Видът е локален ендемит за Странджа и се среща само в България. Включен е в първото издание на Червената книга на България (1985) с категорията „застрашен“. В новия Червен списък на България е оценен като „критично застрашен“. Защитен е от Закона за биологичното разнообразие. Включен е в списъка с видове, чиито местообитания са приоритетни за включване в световната мрежа от Важни места за растенията.

Странджанско/търилово великденче (*Veronica turrilliana*) – Видът е терциерен реликт и локален ендемит за Странджа. Среща се само в планината (освен в българска Странджа се среща и в турска Странджа, затова е и балкански ендемит). Включен е в Червения списък и в Червената книга на България с категорията „застрашен“. В Европейския Черен списък на IUCN от 1997 г. е вписан в категорията „рядък“. Защитен е от Закона за биологичното разнообразие и Бернската конвенция. Включен е в списъка с видове, чиито местообитания са приоритетни за включване в световната мрежа от Важни места за растенията.

Мандренска бряна (*Alburnus mandrensis*) – Световно застрашен вид риба. Известна е също като Белевица, Бельовица и Мандренска Бельовица. Локален ендемит е среща се единствено в Мандренското езеро и сезонно мигрира по реките свързани с него.

Е. Реликти, разпространени в Бургаска област.

Реликтите са видове, съхранили се от минали геоложки епохи в ограничени райони наречени рефугиуми („убежища“). Почти цялата територия на ПП „Странджа“ представлява убежище за реликтни видове. Паркът е единствения в Европа жив терциерен „музей“. В Странджа се срещат 64 реликтни вида, като за 7 от тях планината е единствено убежище в Европа.

Сред висшите растения пример за реликти (останки от минали геоложки епохи), разпространени в Бургаска област са:

айтоски клин/бодливо сграбиче
(*Astracantha aitosensis*)
бодлив залист (*Ruscus aculeatus*)
бръшлянолистно ботурче (*Cyclamen hederifolium*)
дяволски орех (*Trapa natans*)
източен бук (*Fagus orientalis*)
кавказка иглика (*Primula acaulis* ssp. *rubra*)
калуна (*Calluna vulgaris*)
колхидски джел (*Ilex colhica*)
лавровишня (*Laurocerasus officinalis*)
лопох (*Trachystemon orientalis*)
мушмула (*Mespilus germanica*)
недоразвит лимодорум (*Limodorum*

abortivum)
обикновен анакамптис (*Anacamptis pyramidalis*)
обикновен люляк (*Syringa vulgaris*)
обикновен повет (*Clematis vitalba*)
оливиеров минзухар (*Crocus olivieri*)
подезичест залист (*Ruscus hypoglossum*)
пясъчна лилия (*Pancreatium maritimum*)
росен (*Dictamnus albus*)
седефче (*Ruta graveolens*)
смадлика (*Cotinus coggygria*)
странджанска боровинка (*Vaccinium arctostaphylos*)
странджанска зеленика (*Rhododendron ponticum*)
странджански дъб (*Quercus hartwissiana*)
странджанско бясно дърво (*Daphne pontica*)
странджанско/търилово великденче (*Veronica turrilliana*)
тамянка (*Cistus salvifolius*)
тис (*Taxus baccata*)
химантогросум/пърчовка (*Himantoglossum caprinum*)
червена пираканта (*Pyracantha coccinea*)

Химантогросум / пърчовка
(*Himantoglossum caprinum*)
Снимка: К. Методиев

Химантогросум / пърчовка (*Himantoglossum caprinum*) – Цвете от семейството на орхидеите, с екзотични цветове. Обитава разредини гори и цъфти в периода април – юни. Видът е реликт, включен е в Червения списък на България с категорията „уязвим“, защитен е от Закона за биологичното разнообразие, Бернската конвенция и Закона за лечебните растения. Включен е в

Приложение II на Конвенцията за международна търговия със застрашени видове от дивата фауна и флора (CITES). Включен е също и в списъка с видове, чиито местообитания са приоритетни за включване в световната мрежа от Важни места за растенията. В Бургаска област се опазва в поддържаения резерват „Атанасовско езеро“.

Странджанска зеленика (*Rhododendron ponticum*) – Видът реликт, защитен е от Закона за биологичното разнообразие и Закона за лечебните растения. В първото издание на Червената книга на България (1986) е включен с категорията „рядък“. В Европа се среща само в планината Странджа. В новия Червен списък на България е оценен в категорията „уязвим“. В Бургаска област се опазва в резерватите „Силкосия“, „Тисовица и „Узунбуджак“, както и на други места в обхвата на Природен парк „Странджа“.

Сред животните пример за реликт, който се среща в Бургаска област е **черногръдият хомяк**. В Бургаска област той е установяван само в района на Айтос и западно от гр. Средец. Смята се, че видът е реликт и тези находища са залязващи реликтни популации. Видът е също европейски ендемит с ограничено разпространение в Северна България и Източна Румъния, като основната част от ареала на вида е в България.

Ж. Световно застрашени видове в Бургаска област

Според закона за биологичното разнообразие "световно застрашен вид" е вид, включен в категориите "изчезнал в природата", "критично застрашен", "застрашен" и "уязвим" на актуалния Червен списък на Международния Съюз за защита на природата (IUCN).

Ж.1. Световно застрашени растения, разпространени в Бургаска област:

За растенията в момента няма актуален списък за Европа в съответствие с новите критерии и категории на IUCN, затова те се разглеждат по изданието от 1998 (Walter & Giullett 1998), където категориите са по-различни.

Урумово лале (*Tulipa urumoffii*) – Видът е български ендемит, включен е в Червените списъци на IUCN и на България с категорията „уязвим“. В Червената книга на България (1985) е вписан с категорията „застрашен“, защитен е от Закона за биологичното разнообразие. Включен е в списъка с видове, чиито местообитания са приоритетни за включване в световната мрежа от Важни места за растенията. В Бургаска област за опазването му е обявена защитената територия „Находище на урумово лале – местността Лалкото“ в землищата на с. Венец, община Карнобат и с. Терзийско, община Сунгурларе.

Ж.2. Световно застрашени животни, разпространени в Бургаска област:

Примери за световно застрашени животни, разпространени в Бургаска област са:

Мандренска бряна (*Alburnus mandrensis*) – Световно застрашен вид риба. Включена в Червения списък на IUCN с категорията „критично застрашен“.

Резовска бряна (*Alburnus schischkovi*) – Световно застрашен вид. Включен в Червения списък на IUCN с категорията „застрашен“.

Странджанска лешанка (*Phoxinus strandjae*) – Световно застрашен вид. Включен в Червения списък на IUCN с категорията „застрашен“.

Черноморска акула, бодлопера акула, морско куче (*Squalus acanthias*) – Световно застрашен вид. Включен в Червения списък на IUCN с категорията „уязвим“.

Ангелска риба / ангелска акула (*Squatina squatina*) – Включена в Червения списък на IUCN с категорията „критично застрашен“.

Шипобедрена сухоземна костенурка (*Testudo graeca*) – Видът е

Шипобедрена костенурка
(*Testudo graeca*)
Снимка: Г. Попгеоргиев

защитен, включен е в Приложение 2 на Бернската конвенция, както и в Приложения 2 и 4 на Директивата за местообитанията. Включен е в Червения списък на IUCN с категория „уязвим“. Разпространена е от морското равнище до 1300 м.н.в. Предпочита открити пространства с тревиста растителност, през летните горещини често навлиза в храсти и гори, долове и дърета. Дневно активен вид е. Снася на два или три пъти през летните месеци

(юни, юли) по 2-8 почти кълбовидни яйца с варовикова черупка, които заравя на препечени места, малките се излюпват след 70 до 100 дни. Установено е, че много често те излизат на повърхността едва на следващата пролет (зимуват в мястото, където са се излюпили). Продължителността на живот на този вид е около 110-120 год. Видът е защитен от ЗБР и Бернската конвенция.

Тъноклюн свирец (*Numenius tenuirostris*) – Световно застрашен вид. Ключовите места за вида в България се намират в Бургаска област. Те са Атанасовско езеро, Пода и залива Ченгене скеле до Бургас.

Голям креслив орел (*Aquila clanga*) – Световно застрашен вид. В Бургаска област е наблюдаван в Комплекс Ропотамо.

Царски орел (*Aquila heliaca*) – Световно застрашен вид, гнезди в ОВМ „Западна Странджа“. В Бургаска област е наблюдаван още в Комплекс Ропотамо.

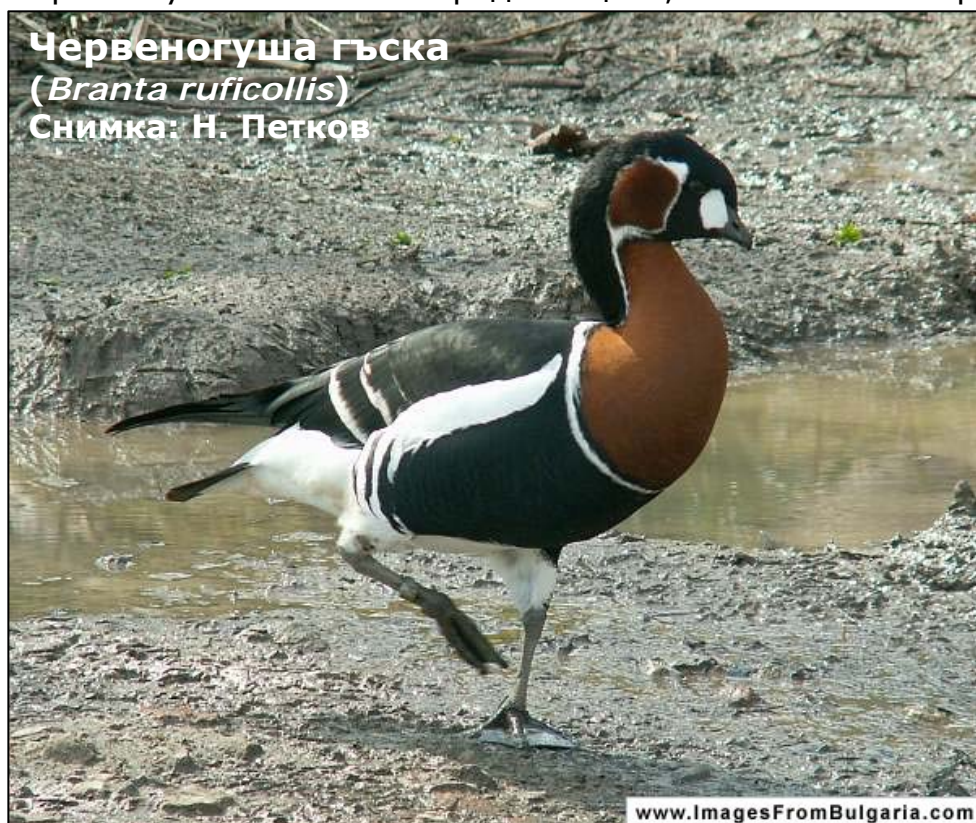
Египетски лешояд (*Neophron percnopterus*) – Световно застрашен вид. Странджа е едно от най-важните места в България и от значение за Европейския съюз за опазването на вида.

Белошипа ветрушка (*Falco naumanni*) – Световно застрашен вид, в Бургаска област по време на миграция се наблюдава в Комплекс Мандра – Пода и Комплекс Ропотамо.

Ловен сокол (*Falco cherrug*) – Световно застрашен вид, в Бургаска област се намира едно от най-значимите за опазване на вида места в страната – Камчийска планина. Наблюдаван е също в защитените зони Западна Странджа и Комплекс Ропотамо.

Къдроглав пеликан (*Pelecanus crispus*) – Световно застрашен вид. Атанасовското езеро е мястото с най-голяма концентрация в Европа по време на прелет за вида, среща се и като зимуващ. Комплекс Мандра – Пода е част от място с тесен фронт на миграция за вида и основно място за хранене по време на миграция и зимуване. Бургаското езеро е важно за вида място за почивка по време на миграция. Среща се също в Поморийското езеро и Комплекс Ропотамо.

Червеногуша гъска (*Branta ruficollis*) – Световно застрашен вид. В България ежегодно зимува над 70 % от цялата световна популация на вида. Червеногушата гъска е сред птиците, най-силно застрашени от окончателно

Червеногуша гъска
(*Branta ruficollis*)
Снимка: Н. Петков

www.ImagesFromBulgaria.com

Къдроглав пеликан
(*Pelecanus crispus*)

Снимка: А. Дуцов (www.ImagesFromBulgaria.com)

изчезване на Земята. Зимува почти изцяло в няколко влажни зони в Румъния и България. В България е концентрирана в района на Дуранкулашкото и Шабленското езера. В Бургаска област червеногушата гъска се среща с по-ниска численост и нередовно в района на Бургаските езера (Атанасовско езеро, Езерото Вая, Комплекс Мандра – Пода) и язовир Церковски в ОВМ „Странджа“.

Малка белочела гъска (*Anser erythropus*) – Световно застрашен вид. В Бургаска област е наблюдавана в Атансовско езеро.

Тръноопашата потапница (*Oxyura leucoserphala*) – Световно застрашен

Тръноопашата потапница

(*Oxyura leucoserphala*)

Снимка: Н. Петков

www.ImagesFromBulgaria.com

вид. За нея от ключово значение в Бургаска област са езерото Вая, като единствено място в България където се концентрира до 7 % от Черноморската популация на вида. Важно значение има и Мандра (включително защитената местност "Пода", Комлушката низина и заливите Узунгерен и Форос). Отделни наблюдения на вида има и в Атанасовското езеро, Поморийското езеро и Бургаския залив.

Малък подковнос (*Rhinolopus hipposideros*) – Видът е защитен,

включен е в Приложения 2 и 3 на Бернската

конвенция, в Приложение 2 на Бонската конвенция, както и в Приложения 2 и 4 на Директивата за местообитанията. Общоприето е, че видът е уязвим почти в целия си ареал на разпространение и е включен в Червения списък на IUCN с категория „уязвим“.

Южен подковнос (*Rhinolopus euryale*) – Видът е защитен, включен е в Приложения 2 и 3 на Бернската конвенция, в Приложение 2 на Бонската конвенция, както и в Приложения 2 и 4 на Директивата за местообитанията. Той е един от най-застрашените видове прилепи в Европа. Включен е в Червения списък на IUCN с категория „уязвим“. Обитава гористи равнинни карстови райони в близост до вода. Ловува около и сред горска растителност. Показва предпочитание към крайчежни гори, избягва открити пространства като обработваеми площи, пасища или храсталаци.

Подковнос на Мехели (*Rhinolopus mehelyi*) – Видът е защитен, включен е в Приложения 2 и 3 на Бернската конвенция, в Приложение 2 на Бонската конвенция, както и в Приложения 2 и 4 на Директивата за местообитанията. Включен е в Червения списък на IUCN с категория „уязвим“. Изцяло е свързан с пещерите като убежища. Обитава равнинни карстови райони с наличие на гори.

Дългопръст нощник (*Myotis capaccinii*) – Видът е защитен, включен е в Приложения 2 и 3 на Бернската конвенция, в Приложение 2 на Бонската конвенция, както и в Приложения 2 и 4 на Директивата за местообитанията. Включен е в Червения списък на IUCN с категория „уязвим“.

Широкоух прилеп (*Barbastella barbastellus*) – Видът е защитен, включен е в Приложения 2 и 3 на Бернската конвенция, в Приложение 2 на Бонската конвенция, както и в Приложения 2 и 4 на Директивата за местообитанията. Включен е в Червения списък на IUCN с категория „уязвим“. В Бургаска област се среща в Странджа и до село Черноморец. Като цяло в България видът е рядък, а разпространението му е свързано предимно с гористи планински райони.

Лалугер (*Spermophilus citellus*) – Видът е включен в Приложение 2 на Бернската конвенция, както и в Приложения 2 и 4 на Директивата за местообитанията. Включен е в Червения списък на IUCN с категория „уязвим“. Предстои да бъде защитен. В България се среща спорадично в открити местообитания из цялата страна. Лалугерът е дневно животно, живее на колонии в дупки в земята, които често са свързани в система от проходи с няколко изхода. Дупките изкопава сам, в тях често събира запаси от храна за зимата, въпреки че натрупва значителни количества кафява мазнина и прекарва зимата в зимен сън. Множество са факторите, които водят до бързото изчезване на този вид – интензивно селско стопанство и използване на пестициди, изоставяне на ливади и пасища и обрастването им с високи треви, палене на стърнища и наводнения. Всичко това е причина лалугерът да е световно застрашен и популациите му в България бързо да намаляват. Лалугерът е основна хранителна база на редица други застрашени видове като царски орел, египетски лешояд, пъстър и степен пор.

Пъстър пор (*Vormela peregusna ssp. peregusna*) – Видът е защитен, включен е в Приложение 2 на Бернската конвенция. Включен е в Червения списък на IUCN с категория „уязвим“. Вписан е и в първото издание на Червената книга на България (1985), ще бъде включен и в подготвящата се нова Червена книга на България. Известен още като европейски пъстър пор и сарматски пор, той е рядък хищник, който се среща в Югоизточна Европа и Азия, включително и на територията на България, като ареалът му бързо намалява. Той е нощно активно животно. Храни се с гризачи (полевки, лалугери, сънливци и др.), птици и яйца. Живее поединично. Живее на открити и сухи терени, като обитава степи, полупустини и пустини. Загубата на местообитания и браконьерството, са причина днес вида или негови следи да се наблюдават изключително рядко. Много съобразително и интелигентно животно, той има незаслужено славата на безпощаден убиец. Както всички порови – невестулки, златки, белки, той е преследван от човека заради щетите, които нанася на стопаните. В повечето случаи, обаче те са пренебрежимо малки и не оправдават убиването му. В Бургаска област се среща в Странджа и по най-южното крайбрежие.

Мишевиден сънливец (*Myomimus roachi*) – Видът е защитен, включен е в Приложения 2 и 3 на Бернската конвенция, както и в Приложение 4 на Директивата за местообитанията. Включен е в Червения списък на IUCN с категорията „уязвим“. В Червената книга на България е вписан в категорията „рядък“.

Черногръд хомяк (*Mesocricetus newtoni*) – Видът е защитен, включен е в Приложение 2 на Бернската конвенция. Включен е в Червения списък на IUCN с категория „уязвим“. Вписан е и в Червената книга на България с категория „рядък“. Повечето находища на вида са в Северна България. В Бургаска област е установяван само в района на Айтос и западно от гр. Средец. Смята се, че видът е реликт и тези находища са залязващи реликтни популации. Видът е

също европейски ендемит с ограничено разпространение в Северна България и Източна Румъния, като основната част от ареала на вида е в България.

Планинско, белоъбо сляпо куче (*Spalax leucodon*) – Включен е в Червения списък на IUCN с категорията „уязвим“ поради ограничено разпространение и ниска численост. Като цяло супервидът *leucodon* не е застрашен и се среща из цялата страна, но някои от хромозомните форми имат ограничено разпространение и могат да се окажат застрашени от изчезване. В България се смята за вредител и мерки за опазването му не са взети. Няма и изследвания за разпространението на хромозомните форми, които са застрашени.

Видра (*Lutra lutra*) – Видрата е включена в Червения списък на IUCN (Международния съюз за защита на природата) с категорията „уязвим“, в Приложения 2 и 4 на Конвенцията за опазване на европейската дива флора и фауна и природните местообитания (Бернска конвенция) и в Конвенцията за международната търговия със застрашени видове от дивата флора и фауна (CITES). В българското законодателство видът е защитен от Закона за биологичното разнообразие. В Червената книга на Република България е включен в категорията „застрашен от изчезване“. В Европа се среща в почти всички страни, но е рядка, застрашена и защитена повсеместно. Основни местообитания, в които се среща са реки с постоянен воден дебит, езера (включително соленоводни), потоци, заливни гори, оризища, канали, океански брегове, пещери, фиорди и др. Бърлогата и местата за почивка на видрата представляват тунели в земята, в коренища на дървета и скали, като обикновено има два изхода – единия, от които под водното ниво. У нас видът е разпространен в предпланините и ниските планини до 1000 - 1200 м.н.в. Най-плътните популации на вида за цяла Европа са установени в Странджа и Източните Родопи. Причините за това са слабия антропогенен натиск, наличието на подходящи местообитания, богатите на храна реки и традиционните земеделски практики в тези региони.

Рис (*Lynx lynx*) – Видът е защитен, включен е в Червения списък на IUCN, Бернската конвенция и Директивата за хабитатите. Вписан е и в Червената книга на България (1985) с категория „изчезнал“. Според съществуващите исторически данни през 19^{-ти} век рисът е бил разпространен в горите на цялата страна, а в началото на 20^{-ти} век все още е обитавал всички наши големи

планини. Видът изчезва от Източна Стара планина, Средна гора, Пирин и Странджа през 30^{-те} години на миналия век, а от Средна Стара планина около 1940 г. Последното сигурно сведение за присъствието му в страната е от 1941 г. в Рила. През последните години има много на брой, но несигурни сведения за възможно съществуване на вида в различни райони на страната, но няма категорично доказателство. Несигурни данни за срещане на вида в резерват „Ропотамо“ и в Странджа има от 2004 – 2005 година. Приема се, че видът присъства с отделни навлизащи на българска територия екземпляри в Западна Стара Планина и с по-малка сигурност в погранична Странджа.

Тюлен монах (*Monachus monachus*) – Видът е защитен, включен е в Приложение 1 на Бернската конвенция, в Приложения 1 и 2 на Бонската конвенция, както и в Приложения 2 и 4 на Директивата за местообитанията. Той е най-застрашеният европейски бозайник. Включен е като „критично застрашен“ в Червения списък на IUCN, което го прави световно застрашен вид. Вписан е в първото издание на Червената книга на България (1985) с категорията „застрашен“, но това уви не е помогнало за опазването му. През 19^{-ти} и началото на 20^{-ти} век основните места по нашите брегове, където се е срещал тюленът монах са нос Калиакра, Маслен нос и Странджанското крайбрежие. В най-голямото находище – нос Калиакра, през 1936 г. са преброени 128 тюлена. По това време те масово излизали на брега. В края на 70-те години на 20-ти век видът все още е бил постоянен край Калиакра и в района на село Резово. Межди 1981 – 1987 г. срещането му по Северното Черноморско крайбрежие става рядкост. Последните сигурни наблюдения на вида по Южното Черноморско крайбрежие са между 1994 и 1996 г. В Черно море видът не е имал никакви врагове или конкуренти. Първи тласък на унищожаването му дава безразборният улов на вида преди неговата защита. В следствие браконьерството, безпокойството и разрушаването на бреговете местообитания с развитието на масовия туризъм и застрояването също оказват силно влияние. Известни са редица случаи на тюлени активно убивани от рибарите (тъй като са били третирани като конкуренти), а също и на животни умрели заплетени в мрежите. Намалването на черноморските водни запаси също е една от причините за изчезването на вида от България. Практическото изчезване на популацията на вида по Турското Черноморско крайбрежие и интензивното мореплаване в Босфора прави много малко вероятно повторното разселване на тюлена у нас. Бъдещето на този вид не само в български води е съмнително.

Афала (*Tursiops truncatus*) – Видът е защитен, включен е в Приложения 2 на Бернската и Бонската конвенции, Директивата за местообитанията, както и в Червения списък на IUCN като „застрашен“. В Червената книга на България (1985) е вписан в категорията „рядък“. В последните години се наблюдава се предимно по Северното Черноморско крайбрежие край нос Калиакра, нос Галата и Балчик.

Муткур/Морска свиня (*Phocoena phocoena*) – Видът е защитен, включен е в Бернската и Бонската конвенции, в Директивата за местообитанията, както и в Червения списък на IUCN с категорията „уязвим“. Вписан е и в Червената книга на България. По-системно видът се наблюдава по Северното Черноморско крайбрежие – нос Емине, нос Галата, нос Зеленка, както и край Дуранкулак.

***

ИЗПОЛЗВАНИ ИЗТОЧНИЦИ

1. Ангелова К., 2008. Природа под закрила в България. Учебно помагало за самоподготовка за състезание „НАТУРА 2000“, БФБ, Пловдив, 65 с.
2. Ангелова К., 2008. Природа под закрила в Благоевградска област. Учебно помагало за самоподготовка за състезание „НАТУРА 2000“, БФБ, Пловдив,
3. Ангелова К., 2008. Природа под закрила в Пловдивска област. Учебно помагало за самоподготовка за състезание „НАТУРА 2000“, БФБ, Пловдив.
4. Асьов Б., Ант. Петрова, Д. Димитров, Р. Василев. Конспект на висшата флора на България. Хорология и флорни елементи. БФБ, С., 2006.
5. Бешков В., К. Нанев, Земноводни и влечуги в България, Пенсофт, 2002.
6. Бъчваров Г., Д. Кирич, 2001. Ръководство за упражнения по екология и опазване на природната среда, Пловдив.
7. Георгиев Г., Народните паркове и резервати в България, С, Просвета, 1993.
8. Георгиев Г., Националните и природните паркове и резерватите в България, С, 2004.
9. Камбуров И., 2006. Природата на парк Странджа, Бургас, Дирекция на природен парк „Странджа“.
10. Наумов Б., М. Станчев, (2004 -2008). Земноводни и влечуги в България и Балканския полуостров. Електронно издание на Българското херпетологично дружество. Интернет адрес: www.herpetology.hit.bg
11. Парковете в България, под редакцията на Тома Белев, Фондация „Развитие на гражданско общество“.
12. Петрова А. В., Червен списък на растения и гъби. Отчет по договор 3383/416, МОСВ, София, 2005.
13. Попов В., Защитени природни обекти в НР България, С, ДИ „Народна просвета“, 1980.
14. Попов В. и др., Бозайниците важни за опазване в България, С, 2007.
15. Странджа. Природно богатство. Археологическо наследство. Духовна култура. Туризм., Авторски колектив, Природен парка „Странджа“, Малко Търново, 1999.
16. Червена книга на НРБългария. Том 1. Растения, С, БАН, 1984.
17. Червена книга на НРБългария. Том 2. Животни, С, БАН, 1985.
18. Янков П., Световно застрашени видове птици в България, Част 1, БДЗП, С, 2002.
19. Walter K.S., H. J. Giullett (eds). 1998. 1997 IUCN Red List of Threatened Plants, IUCN, Cambridge

<http://bspb.org/show/435-static>

<http://eea.government.bg/zpo/index.jsp>

www.testudo.bspb.org

www.herpetology.hit.bg

www.bgflora.net/species.html

www.biodiversity.bg

www.natura2000bg.org

www.strandja.bg

Васил Попов   Николай Спасов
Теодора Иванова
Боряна Михова   Кирил Георгиев

БОЗАЙНИЦИТЕ

ВАЖНИ ЗА ОПАЗВАНЕ

В БЪЛГАРИЯ

Петима учени и природозащитници поднасят на четящата публика една отлична книга. Нейните 328 страници отразяват дългогодишния опит на авторите, техните, често пъти невидими, усилия за защита на крехкото екологично равновесие у нас. Разгледани са общи въпроси (историческото формиране, сегашното състояние и природозащитния статус на бозайната фауна в България). Подробно и компетентно са анализирани два вида насекомоядни, 17 вида прилепи, 15 вида гризачи, 11 вида хищници, дивата коза от чифтокопитните и трите вида черноморски делфини.

под редакцията на
Светлана Митева, Боряна Михова, Кирил Георгиев,
Боян Петров и Денис Вансинк

ИЗДАТЕЛ
Dutch Mammal Society VZZ © 2007
Oude Kraan 8, 6811 LJ Arnhem, The Netherlands
Tel: +31 26 3705318, Fax: +31 26 3704038,
email: zoogdier@vzz.nl,
internet: www.vzz.nl

София
2007

генерални спонсори

Prins Bernhard Cultuurfonds
и Van Tienhoven Stichting

Учебното помагало се издава в рамките на проект на Българска Фондация Биоразнообразие, одобрен от Министерство на образованието и науката и финансиран по схемата „Да направим училището привлекателно за младите хора“. Документът се издава с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Българска Фондация Биоразнообразие и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Договарящия орган.

БЪЛГАРСКА ФОНДАЦИЯ
БИОРАЗНООБРАЗИЕ

Българска Фондация Биоразнообразие
Член на IUCN

адрес: София 1233, България
кв. „Банишора“, бл. 54, вх. Д,

тел./факс +359 2 9316183

e-mail: bbf@biodiversity.bg

www.bbf.biodiversity.bg

